

Högekänslighet hos barn inom småbarnspedagogiken

Lärares uppfattningar om högekänsliga barn, bemötandet och verksamhetsmiljön
inom småbarnspedagogiken

Alexandra Båsk

Avhandling för magisterexamen

Fakulteten för pedagogik

och välfärdsstudier

Åbo Akademi

Vasa, 2021

Handledare Christin Furu

Författare	Årtal
Alexandra Båsk	2021
Arbetets titel	
Högekänslighet hos barn inom småbarnspedagogiken Lärares uppfattningar om högekänsliga barn, bemötandet och verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken.	
Opublicerad avhandling i pedagogik för pedagogie magisterexamen	Sidantal (87)
Vasa: Utbildningslinjen för lärare inom småbarnspedagogik, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi	
Referat	
<p>Syftet med undersökningen är att redogöra för vilka uppfattningar lärare inom småbarnspedagogikens har om högekänslighet hos barn. Vidare syftar undersökningen till att belysa vilka uppfattningar lärarna inom småbarnspedagogiken har om bemötandet samt verksamhetsmiljön i relation till högekänsliga barn.</p> <p>Utgående från avhandlingens syfte har tre forskningsfrågor formulerats:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hur uppfattar lärare inom småbarnspedagogiken högekänslighet hos barn? 2. Vilka uppfattningar har lärare inom småbarnspedagogiken om bemötandet av högekänsliga barn inom småbarnspedagogiken? 3. Hur uppfattar lärare inom småbarnspedagogiken verksamhetsmiljön för högekänsliga barn? <p>Undersökningen har genomförts i en mellanstor kommun i Svenskfinland, den har inkluderat virtuella intervjuer med sju lärare inom småbarnspedagogik och förskola. Jag har valt fenomenografi som forskningsansats eftersom denna undersökning redogör för hur lärarna inom småbarnspedagogik och förskola uppfattar bland annat högekänslighet hos barn. Datamaterialet från intervjuerna har analyserats, bearbetats och kategoriserats utgående från Dahlgren och Fallsbergs (1991) fenomenografiska dataanalys. Vidare utgår avhandlingens teoretiska referensram från den relationella pedagogiken (Aspelin och Persson, 2011).</p> <p>Undersökningens övergripande resultat visade att respondenterna uppfattade högekänslighet som ett nytt fenomen. Högekänsliga barn uppfattas även finnas i alla barngrupper inom småbarnspedagogiken. Respondenterna beskrev högekänslighet hos barn</p>	

som genetiskt betingat och att högekänsliga barn påverkas av yttre stimulans och av olika faktorer. Högekänsliga barn kategoriseras som extroverta och introverta och högekänslighet uppfattas vara ett personlighetsdrag.

Vidare uppfattade respondenterna att högekänsliga barn skall bemötas försiktigt och ”mjukt” utgående från deras individuella behov. En god relation mellan barnen och personalen uppfattas vara viktigt som inkluderar bland annat acceptans, förståelse samt kommunikation. Även samarbetet med vårdnadshavare behöver vara fungerande.

Avslutningsvis uppfattade respondenterna att högekänsliga barn mår bra av en verksamhet som består av smågruppsverksamhet, rutiner och förberedelser. I verksamheten beaktas visuella intryck samt ljudvolymen. Respondenterna uppfattade att pedagogiken behöver vara anpassad utgående från barnens individuella behov och några respondenter anpassade även pedagogiken specifikt riktat till högekänsliga barn. Vidare uppfattades högekänsliga barn påverkas av andras humör och därför är det viktigt att atmosfären och stämningen är god i verksamheten inom småbarnspedagogiken.

Sökord

Småbarnspedagogik, barn, högekänslighet, personlighetsdrag, bemötande, verksamhetsmiljö, relationell pedagogik, relationer, fenomenografi, uppfattningar, intervju

Innehåll

1 Inledning	5
1.1 Syfte och forskningsfrågor	7
1.2 Avhandlingens uppbyggnad	8
2 Vad är högekänslighet?	10
2.1 Anknytning	11
2.2 Anknytning och barns olika temperament	13
2.3 Kännetecken för högekänslighet	13
3 Teoretisk referensram.....	15
3.1 Centrala begrepp	15
3.2 Relationell pedagogik	16
3.3 Bemötande av högekänsliga barn och vårdnadshavare	17
3.4 Omsorg inom småbarnspedagogik	20
3.5 Delaktighet och kommunikation	21
3.6 Pedagogiska relationer.....	22
3.7 Verksamhetsmiljön.....	22
4 Forskningsansats, metod och datamaterial	26
4.1 Fenomenografisk forskningsansats.....	26
4.2 Intervju som datainsamlingsmetod	28
4.3 Respondenter	31
4.4 Undersökningens genomförande	32
4.5 Analys och bearbetning av datamaterial.....	33
4.6 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska övervägande	36
4.6.1 Tillförlitlighet.....	36
4.6.2 Trovärdighet.....	37
4.6.3 Etiska överväganden	38
5 Resultatredovisning.....	41

5.1 Lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn	41
5.2 Lärares uppfattningar om bemötandet till högekänsliga barn	48
5.3 Lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön för högekänsliga barn	54
5.4 Sammanfattning.....	61
6 Diskussion	63
6.1 Resultatdiskussion	63
6.1.1 Lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn.....	63
6.1.2 Lärares uppfattningar om bemötandet till högekänsliga barn	67
6.1.3 Lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön för högekänsliga barn	72
6.2 Metoddiskussion.....	75
6.3 Förslag på vidare forskning	78
6.4 Slutord	79
Referenser	79

Tabeller

Tabell 1: Fenomenografisk analysmodell	34
Tabell 2: Lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn	41
Tabell 3: Lärares uppfattningar om bemötandet till högekänsliga barn	48
Tabell 4: Lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön utgående från högekänsliga barn	55

Bilagor

Bilaga 1: Information som delgavs till respondenterna innan intervjun	86
---	----

1 Inledning

Högekänslighet hos barn är en förhållandevis ny och utforskad företeelse. Trots det existerar högekänslighet hos barn överallt inom småbarnspedagogiken. Med tanke på att högekänslighet som företeelse är utforskat finns belägg för att främja forskningen om högekänslighet hos barn inom småbarnspedagogiken. Med denna avhandling önskar jag kunna uppmärksamma företeelsen. Närmare bestämt uppskattas uppemot 20 % av alla människor som högekänsliga enligt Aron (2004) och Acevedo, Aron, Aron, Sangster, Collins och Brown (2014). Det är betydelsefullt i arbetet med högekänsliga barn att personalen inom småbarnspedagogiken har kännedom om och förståelse för högekänslighet. En av avhandlingens centrala målsättningar är att redogöra för hur högekänslighet hos barn uppfattas av lärare inom småbarnspedagogik och förskola. Vidare är begreppet högekänslighet beskrivande men kan ändå uppfatta att begreppet låter aningen negativt. Med fördel skulle det kunna användas ett annat begrepp som lyfter fram personlighetsdragets unikheter. HSP Suomi ry (2021) lyfter fram att högekänslighet är enbart ett personlighetsdrag och med tanke på det diagnostiseras inte individer som högekänsliga eftersom personlighetsdraget inte anses vara någon sjukdom. Högekänsliga individer skiljer sig åt sinsemellan eftersom högekänsligheten yttrar sig varierande hos högekänsliga individer. Till exempel påverkas högekänsliga av miljön och tenderar vara mottagliga för dess intryck. Individens identitet präglas av barndomstiden och de genetiska arvsanlagen (HSP Suomi ry, 2021).

Personalens kunskaper anses ge en god grund för att högekänsliga barn inom småbarnspedagogiken skall få ett respektfullt och förståelsefullt bemötande. Det i sin tur leder till att personalen kan ge individuellt stöd utgående från barnets enskilda behov när en förståelse och kännedom finns om företeelsen. Dessutom är personalens kunskaper berikande eftersom kunskaperna möjliggör att personalen tar hänsyn till högekänsliga barn i verksamheten. Även *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) lyfter fram att småbarnspedagogiken skall ta hänsyn till barns enskilda behov. För att främja högekänsliga barns välmående och hälsa behöver personalen stödja det enskilda barnets behov (HSP Suomi ry, 2021). Högekänslighet som tema har betydelse både ur ett samhälleligt och ett småbarnspedagogiskt perspektiv eftersom högekänslighet hos individer i olika åldrar existerar både i samhället och inom småbarnspedagogiken. Dessutom inverkar högekänsliga individers barndom särskilt starkt på identiteten (Aron 1997). Därför är det viktigt att samarbetet mellan personalen inom småbarnspedagogiken och vårdnadshavare som har högekänsliga barn fungerar för att kunna i

samspel stödja barnen på bästa möjliga sätt. Vårdnadshavare kan också behöva stöd i sin fostrande roll med högkänsliga barn. Utmaningar med att vara vårdnadshavare till högkänsliga barn har även uppmärksammats ur vårdnadshavares perspektiv i media. Artikeln lyfter fram att högkänsliga barn kan ha det svårt i en livlig och bullrig daghemsmiljö som kan leda till att de blir uppskruvade eller låsta. Vårdnadshavare kan även uppleva utmaningar med att personalen inom småbarnspedagogiken inte begriper sig på högkänslighet och allt vad det innebär. Däremot finner vårdnadshavarna stöd från andra vårdnadshavare som har högkänsliga barn genom diskussioner i Facebook grupper (Vasabladet, 2016).

Även *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) betonar vikten att barn som behöver stöd har rätt att få det för att kunna utvecklas och lära sig. Därför är det av vikt att personalen känner igen när ett barn behöver stöd och kan tillgodose hans behov för att stödja barnet på bästa möjliga vis. Barnet kan lära sig, utvecklas och känna välmående när personalen ger stöd i god tid utgående från barnets behov. Då barnet får stöd i god tid leder det till att problemen motverkas och avstyrs innan de eskalerar och blir för komplicerade. Småbarnspedagogiken verkar i en inkluderande verksamhet som stödjer barnets enskilda behov och tar hänsyn till hans intresse för att barnet skall kunna lära sig och utvecklas. Personalen behöver tillämpa olika lösningar för att stödja barnet i hans läroprocess och utveckling. De olika lösningarna som personalen tillämpar främjar verksamheten, barngruppen och det enskilda barnets behov. Personalens skall möjliggöra att barnet lyckas och sporra barnen så att deras självuppfattning och utveckling främjas. Vidare är det främjande för att barnen skall få känna att de är en del av gemenskapen och erkända för den individ de är (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Högkänslighet kan också finnas hos barn som har olika diagnoser. Fokus i denna avhandling är att uppmärksamma högkänslighet som ett personlighetsdrag och inte i relation med bakomliggande diagnoser som barn kan ha. I min magisteravhandling redogör jag för hur lärare inom småbarnspedagogik och förskola som har erfarenhet av att arbeta med högkänsliga barn uppfattar högkänslighet hos barn, hur de bemöter barnen samt hur högkänsliga barn beaktas i verksamhetsmiljön. Lärarnas erfarenheter och kunskaper medför ett mervärde till undersökningen. De betydelsefulla uppfattningar som lärarna har delgett under intervjuerna har kategoriserats (se kapitel 5). I undersökningen frågade jag av respondenterna om de uppfattar att personalen inom småbarnspedagogiken besitter tillräckliga kunskaper om högkänslighet hos barn. Resultatet tyder på att personalen inom småbarnspedagogiken inte besitter tillräckliga kunskaper om fenomenet i fråga.

Avhandlingen riktar sig i första hand till personalen inom småbarnspedagogiken och förskolan. Detta eftersom jag önskar att denna avhandling kan ge personalen inom

småbarnspedagogiken och förskolan en utökad och fördjupad förståelse av och kunskap om högekänslighet hos barn. Vidare kan den även främja personalens kunskaper om bemötandet av högekänsliga barn och hur högekänsliga barn kan beaktas i verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogik och förskola. Personalens kunskap om högekänslighet hos barn är värdefullt för att barnen skall få känna sig förstådda och trygga som i sin tur är gynnsamt för deras utveckling och läroprocess. Vidare utgår avhandlingens teoretiska referensram från den relationella pedagogiken där relationer mellan personal och barn anses vara betydelsefulla. Jag anser att det är viktigt att bygga upp en god relation mellan personalen och det högekänsliga barnet för att hen skall känna sig förstådd, omtyckt och trygg.

Mitt intresse för högekänslighet började för flera år sedan efter att jag som lärare inom småbarnspedagogiken kom i kontakt med högekänsliga barn i mitt arbete. Då upplevde jag att mina kunskaper om högekänslighet hos barn var otillräckliga som gjorde att jag inte riktigt visste hur jag skulle bemöta högekänsliga barn. Den otillräckliga kunskapen har i sin tur utvecklat en nyfikenhet och en strävan att lära mig mer om temat i fråga för att jag skall kunna ge högekänsliga barn ett värdigt bemötande.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Avhandlingens syfte är tvåfaldigt. Dels är magisteravhandlingens syfte att belysa lärare inom småbarnspedagogikens uppfattningar om högekänslighet hos barn. Dels syftar undersökningen till att utforska hur lärarna förhåller sig till bemötandet av högekänsliga barn och verksamhetsmiljön utgående från högekänsliga barn inom småbarnspedagogiken.

Mina forskningsfrågor är:

1. Hur uppfattar lärare inom småbarnspedagogiken högekänslighet hos barn?
2. Vilka uppfattningar har lärare inom småbarnspedagogiken om bemötandet av högekänsliga barn inom småbarnspedagogiken?
3. Hur uppfattar lärare inom småbarnspedagogiken verksamhetsmiljön för högekänsliga barn?

En av undersökningens målsättningar är att utforska hur högekänslighet hos barn uppfattas av lärarna inom småbarnspedagogiken och förskola. Vidare fokuserar undersökningen på hur högekänsliga barn skall bemötas samt hur verksamhetsmiljön kan tillämpas för högekänsliga barn. Respondenternas uppfattningar är värdefulla för undersökningen eftersom de kan främja

och berika insikterna och kunskaperna hos personalen inom småbarnspedagogik och förskola som arbetar med högkänsliga barn.

Avhandlingen avgränsas genom att beskriva högkänslighet som ett personlighetsdrag och inte i relation till olika bakom liggande diagnoser som barn kan ha. Denna avhandling framhåller främst ett småbarnspedagogiskt perspektiv och benämns hädan efter som småbarnspedagogik i resten av avhandlingen trots att förskolan också medräknas. Det innebär att undersökningen fokuserar på barn i åldrarna ett till sex år. Lärarna som har medverkat i undersökningen arbetar både inom småbarnspedagogiken och i förskolan och kommer att benämnas som respondenter i avhandlingen. Avslutningsvis används beteckningen personal genomgående i avhandlingen som syftar på *alla* yrkesutövare som arbetar inom småbarnspedagogiken och förskolan.

1.2 Avhandlingens uppbyggnad

Avhandlingens innehåll omfattar sammanlagt sex kapitel. Inledningsvis preciseras avhandlingens inledning samt dess syfte och tre forskningsfrågor.

I kapitel 2 redogörs i relation till forskning och teorier över vad högkänslighet är, anknytnings betydelse, anknytningen till barn med olika temperament och kapitlet avslutas med att lyfta fram kännetecknen högkänsligheten kan medföra.

I kapitel 3 behandlas avhandlingens centrala begrepp och teoretiska referensram som är den relationella pedagogiken. Vidare behandlas bemötande, omsorg, delaktighet och kommunikation, pedagogiska relationer och verksamhetsmiljön i relation till den relationella pedagogiken. Den relationella pedagogiken som utgångspunkt i arbetet med högkänsliga barn anses som betydelsefullt. Kopplingar till *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) tillämpas genomgående i den teoretiska delen av avhandlingen samt i resultatdiskussionen.

Forskningsansats, metod och datamaterial beskrivs i kapitel 4. I kapitlet presideras undersökningens forskningsansats, datainsamlingsmetod, respondenterna och hur undersökningen har genomförts samt hur datamaterialet har analyserats och bearbetats. I slutet av kapitlet diskuteras undersökningens tillförlitlighet, trovärdighet och etiska överväganden.

Undersökningens resultat redogörs i kapitel 5 och samtidigt besvaras avhandlingens syfte och tre forskningsfrågor.

I kapitel 6 diskuteras utgående från tidigare forskning, teori och den relationella pedagogiken undersökningens resultat och valet av ansats samt metod. Tidigare forskning och

den relationella pedagogiken är viktiga utgångspunkter i resultatdiskussionen. Förslag på vidare forskning och slutord behandlas i slutet av avhandlingen.

2 Vad är högekänslighet?

Följande kapitel lyfter fram vad det innebär att vara högekänslig, anknytningens betydelse och anknytningen hos barn med olika temperament. Vidare behandlas vilka kännetecken högekänsliga barn kan ha och vilka utmaningar samt fördelar personlighetsdraget medför.

Konrad och Herzberg (2017) redogör över att högekänslighet som företeelse har uppmärksamats av Elaine Aron och Arthur Aron. Vidare tydliggör de att forskarna Aron och Aron benämner högekänslighet med termerna "highly sensitive person" på engelska som förkortas med HSP och betyder mycket känslig person på svenska (Aron & Aron, 1997). Aron och Aron (1997) använder sig av den vetenskapliga beteckningen sensorisk bearbetningskänslighet när de redogör för högekänslighet. Beteckningen benämns som sensory-processing sensitivity på engelska och förkortas med SPS. Acevedo m.fl. (2014) lyfter fram högekänslighet som ett drag vilket medför en ökad sensitivitet hos individen och att forskningen framhåller att cirka 20 % av individerna är högekänsliga. Vidare förklarar Aron och Aron (1997) att den största andelen av individerna är introverta vilket omfattar cirka 70 % av alla högekänsliga individer medan ungefär 30 % är extroverta (Aron, 2004; Aron 2006; Durbach, 2011). Aron, Aron och Jagiellowicz (2012) beskriver att personlighetsdraget medför att högekänsliga individer processar upplysning djupt och är sensitiva för stimuli. Grimen och Diseth (2016) hävdar att högekänsliga individer är mottagliga för buller och estetiska intryck i de utrymmen de befinner sig i. Dessutom är de även sensitiva för andra individers sinnesstämningar och dessa faktorer medräknas i den sensoriska bearbetningen. Aron (2004) lyfter fram att flera högekänsliga individer kan uppfatta sig som annorlunda som kan leda till att de antingen undviker att berätta att de är högekänsliga eller strävar till att kunna handskas med sin högekänslighet.

Lionetti, Aron, Aron, Burns, Jagiellowicz och Pluess (2018) fortsätter med att förklara att de har utfört en undersökning med 906 högekänsliga individer och i den framkom det att högekänsliga individers känslighetsgrad kan grupperas i tre grupper. Forskarna lyfter fram att tidigare har högekänsliga individer grupperats som antingen mindre eller mer känsliga. I undersökningen urskildes bland undersökningspersonerna däremot känslighetsgraderna hög-, medel- och låg känslighet. Aron och Aron (1997) betonar dock att vilken individ som helst kan vara högekänslig. Dessutom hävdar Wolf, Van Doorn och Weissing (2008) att det inte enbart är individer som beräknas vara högekänsliga utan även hos flera olika djur har denna känslighet upptäckts. Durbach (2011) lyfter fram att forskningen om högekänslighet hos barn är i minsta laget som kan medföra att barnen får obefogade diagnoser eller missuppfattas.

Vibeke Fleischer (2020) använder sig av begreppet perceptuell överkänslighet som innebär att alla sinnesintryck som barnen registrerar kan bli övermäktiga. Sinnesintrycken kan påverka lukt, syn och hörselsinnen. Symtom som huvudvärk och en känsla av att må dåligt kan uppkomma till följd av att de reagerar så kraftigt på alla sinnesintryck. Konsekvenserna kan vara att det kan bli utmanande för dessa barn att vara tillsammans med många andra barn under en hel dag i verksamhetsmiljön. De är även mycket sensitiva till exempel för hur olika maträtter smakar och för hur kläderna känns mot kroppen. Även Hejlskov Elvén och Edfelt (2017) hävdar att det är extra utmanande att befinna sig på daghem för de barn som registrerar och är mottagliga för flera olika intryck som de ser och hör. Dessa barn kan ha svårt med att hantera övriga barn på avdelningen, de registrerar det de ser samt påverkas även av om verksamheten har för mycket ljud. Författarna lyfter fram att inom småbarnspedagogiken är barngrupperna stora. Detta medför att vårdnadshavare i Sverige till och med kan undvika att ha sina barn i småbarnspedagogiken med tanke på att de har svårigheter med att hantera många olika intryck. Durbach (2011) betonar att högkänsliga barns välbefinnande främjas genom att barnen ges möjlighet till att kunna avskilja sig från omgivningen. Till exempel om en barngrupp är bullrig kan högkänsliga barn lyckas hantera överstimuleringen bättre om de får avskilja sig en stund från den. Dessutom vill högkänsliga barn helst leka med enbart ett enskilt barn eller leka i mindre grupper.

Avslutningsvis lyfter Aron och Aron (1997) samt Aron (2006) fram anknytningen och omsorgens värde under barndomen som ger högkänsliga barn goda utgångspunkter inför framtiden och för deras välmående. Däremot får inte barn som har haft ogynnsamma relationer under sin uppväxttid samma goda utgångspunkter.

2.1 Anknytning

Anknytningen är även viktig inom småbarnspedagogiken. Rye och Hundevadt (1995) redogör för begreppet anknytning och dess innebörd. Anknytningen ger utgångspunkter till att skapa en samverkande relation mellan personal och barn. Anknytningen är dock tvåsidig eftersom å ena sidan skall barnen anknyta till personalen och å andra sidan skall personalen anknyta till barnen. Personalen behöver vara mottagliga för de uttryck barnen förmedlar samt förstå deras individuella behov och den situation som de befinner sig i för att kunna stärka en god social samverkan och en god anknytning. Vidare är det viktigt att personalen tar sig ann sitt uppdrag som personal inom småbarnspedagogiken med engagemang. När anknytningen är positiv börjar

barnen känna en tilltro och en önskan till att ge personalen gensvar till följd när personalen bekräftar, stödjer och är mottagliga för barnens behov och uttryck. Till exempel när personalen är mottaglig för det barnen uttrycker genom deras gester, kroppsspråk, olika känslor och ögonkontakt. En anknytning som är positiv tar sig också i uttryck genom att barnet blir ledsen då personalen avlägsnar sig. Barn som får bekräftelse, känner sig sedda och ett gott bemötande känner förtroende och vill bygga upp en relation till personalen. Anknytningen är en positiv och tvåsidig relation som tillämpas i vardagen genom olika händelser som personalen och barnen tillsammans är med om som till exempel i de situationer när barnen får tröst av personalen. Det utvecklar i sin tur att barnen känner gensvar på omsorgen och stärker relationen.

Vidare poängterar Hagström (2016) vikten av att barnen skapar en anknytning till personalen inom småbarnspedagogiken. Hagström anser att anknytningen ger en viktig grund för de yngsta barnen. Personalen har ett väsentligt uppdrag med att kunna ge barnen en verksamhet som är trygg, rogivande och som uppmuntrar till att leka samt utforska. De allra yngsta barnen, det vill säga ett-treåringar blir lättare skrämda och ledsna jämfört med barn som är äldre vilket leder till att deras anknytningssystem sätts i gång oftare. Det grundar sig i att de ännu är så små och har en del att lära sig ännu samt kanske inte ens nödvändigtvis begriper vad det är som händer. Personalens stöd är oerhört viktigt speciellt för de yngsta barnen för att de skall klara av att hantera olika känslor. Anknytningssystemet är något som kan sättas i gång när till exempel en vårdnadshavare avlägsnar sig från daghemmet för att bege sig av till arbetet, vid oförutsedda händelser eller när ordinarie personal ersätts av en vikarie. För barnen kan det leda till att de blir rädda trots att det inte är någon egentlig fara. I dessa situationer behöver personalen visa att de är närvarande och ge barnen skydd samt tröst. Det kommer att underlätta för barnen så de känner att de kan fortsätta med att leka igen. Anknytningen är även viktig för de äldre barnen, det vill säga tre-sexåringar eftersom även de behöver få känna sig trygga inom småbarnspedagogiken. Däremot har de äldre barnen enklare med att uttrycka sig och är mer insatta i det som sker. Vidare har de även enklare med att koncentrera sig på leken och att utforska miljön eftersom deras anknytningssystem inte sätts i gång lika fort som hos de yngre barnen. När det kommer till att barns anknytningssystem sätts i gång eller när barnen upplever faror är det bra när personalen stödjer och tröstar dem för att barnen skall få känna sig trygga.

Sammanfattningsvis konstaterar Rye och Hundevadt (1995) att de centrala förutsättningarna för hur goda relationer byggs upp eller när personal och barn för första gången träffas skall tillämpas genom anknytning och genom att kommunicera. Relationen och barnens utvecklingsprocess främjas genom att barnen och personalen samverkar och kommunicerar.

2.2 Anknytning och barns olika temperament

Hagström (2016) belyser att anknytningen fungerar gemensamt med barnets genetiska temperament. Med temperament avses det att barn kan påverkas i de sammanhang de är med om. Barns olika temperamentsdrag enligt Thomas, Chess och Birch (refererad i Riddersporre och Bruce, 2016) kan kategoriseras enligt *lätttsamt temperament* (barn med lätt anpassningsförmåga), *svåruppvärmda barn* (vaksamma barn som har utmaningar i främmande situationer) och *svårt temperament*. Barn med svårt temperament reagerar för det mesta oberäkneligt vid plötsliga eller oplanerade omständigheter och har djupa föreställningar och är aktiva barn. De barn som är vaksamma och iakttagande behöver tillgodoses med mera tid för att främja att de blir trygga i verksamheten. Personalen kan stödja dem genom att skapa och forma en verksamhet med rutiner, reservera tid vid obekanta sammanhang och med fördel låta barnen observera de andra barnen när de agerar i någon verksamhet. Det i sin tur utvecklar att de kanske senare vågar pröva på själv. Enligt Broberg, Hagström, Brithe, och Broberg (refererad i Riddersporre och Bruce, 2016) är det avgörande vilket temperament barnen har eftersom det inverkar på anknytningsbehovet. Det betyder att personalens stöd behövs mer till barn som till exempel har ett svåruppvärmt eller svårt temperament. Det blir lättare för personalen att bemöta, visa förståelse och förbereda verksamheten med stöd av barns skiljaktigheter när de besitter kännedom om anknytning och barns olika temperament.

2.3 Kännetecknen för högekänslighet

Acevedo m.fl. (2014) beskriver utgående från flera studier att högekänsliga individer har en ökad benägenhet för att vara sensitiva i jämförelse med individer som inte är högekänsliga. Dessutom tillhör både omgivning och sociala stimuli faktorer som påverkar högekänsliga. Utöver detta berörs högekänsliga individer även djupsinnigt av olika sinnestillstånd som andra individer kan bära. Aron och Aron (1997) beskriver även några kännetecknen för högekänslighet såsom att högekänsliga individer noterar knappt märkbara inslag där de befinner sig. Vidare påverkas de av att bli observerade och vill inte se program från TV som uppfattas som intensiva och kraftiga. Högekänsliga individer kan också fort brista i gråt och blir snabbt skrämnda. De reagerar även på det de hör, ser och känner, till exempel höga ljud, kraftiga dofter, ljus och kan vara känsliga för smärta samt olika material som inte känns bekväma mot kroppen. Det framkommer också att förändringar är något som högekänsliga individer kraftigt påverkas av. De tycker att det är

otrevligt när de är sysselsatta med många olika saker samtidigt. Dessutom bemödar de sig även för att inte glömma bort något eller göra något oavsiktligt fel. Aron (2004) lyfter fram att högekänsliga individer blir mycket ledsen av tillrättavisningar och kritik från andra individer eftersom de är sensitiva för sådan respons. Vidare är det utmanande för dem att åstadkomma något bra under en begränsad tid. Avslutningsvis lyfter Durbach (2011) fram att högekänsliga individer inte tycker om beröring såsom till exempel pussar eller kramar.

Vidare belyser Emet och Bühler (2017) avvikande sensorik som ett ouppmärksammat ämne. Avvikande sensorik är när barn har under- eller överkänslighet mot miljöns varierande stimuli. Centralt för avhandlingen är att fokusera på överkänsligheten som sammankopplas till högekänslighet. Emet och Bühler (2017) är enade om att avvikande sensorik är bland de grundläggande faktorerna som leder till beteende som skapar problem. Barnen reagerar i sin tur kraftigt på ljus, dofter, läten och har ett känsligt smaksinne. En annan normal företeelse är att barnen känner hur material känns mot huden, till exempel reagerar de på material av olika slag, fällar i kläder och remsor som finns i underkläderna. Dessutom påverkas barnen av stress. En måltid vid daghemmet kan även vara jobbig för ett sensoriskt överkänsligt barn. Det kan röra sig om att luktsinnet irriteras av hur maten luktar, ljudet som kommer från att kniv och gafflar rör i tallriken eftersom det tar ont i öronen och belysningen tar ont i ögonen. Vidare kan det även finnas personal som anser att maten skall ätas trots barnet i fråga inte tycker om maträtten och känner hur hen börjar kväljas av att behöva smaka på maten. Måltiderna kan bli väldigt stressfyllda och barnets beteende vid måltiden kan bli bekymmersamt för alla involverade. När personalen har insikter om hur besvärligt dessa barn kan ha det finns också en förståelse för hur barnens olika beteende kan uttrycka sig under en måltid.

Trots att högekänsligheten kan medför olika utmaningar i livet för högekänsliga individer lyfter även forskningen fram flera fördelar med personlighetsdraget. Acevedo m.fl. (2014) lyfter fram att högekänsliga individer förmår att finna förståelse för vilka känslor andra individer kan känna eftersom de har en ökad mottaglighet för andra individers sinnestillstånd. Andra fördelar med att vara högekänslig är enligt Aron (2004) att individerna anses vara förstående och godhjärtade samt har förmågan att känna in ledtrådar som inte kan uttryckas med ord såsom djurens intention. Vidare värdesätter de rättvisa och är noggranna och skötsamma med det de utför. Högekänsliga individer uppfattas som kreativa och har en instinktiv förmåga. Dessutom föredrar de framom materiella ting det vackra och filosofiska värdet och är njutningslystna i sitt sätt att leva och se på tillvaron.

I avhandlingen har högekänslighet som personlighetsdrag behandlats och den viktiga anknytningen som enligt Aron (2006) ger högekänsliga barn goda utgångspunkter.

3 Teoretisk referensram

I detta avsnitt behandlas det teoretiska perspektivet. Avhandlingen fokuserar sig på lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn, men avhandlingens teoretiska ram är den relationella pedagogiken. Detta avsnitt behandlar avhandlingens centrala begrepp, relationell pedagogik, bemötande, omsorg, delaktighet och kommunikation, pedagogiska relationer samt verksamhetsmiljön.

Aspelin och Persson (2011) lyfter fram att mänskliga möten, kommunikation och relationer är betydelsefulla i den relationella pedagogiken. Dessutom värdesätts inom den relationella pedagogiken personalens och barnens goda relationer. Vidare lyfter den relationella pedagogiken fram omsorgens betydelse som är avgörande för att främja barns läroprocess (Persson & Gustafsson, 2016). En god relation mellan det högekänsliga barnet och personalen inom småbarnspedagogiken är av stor vikt och utgör en god grund inför det livslånga lärandet och för barnets välbefinnande. Relationen skall vara ömsesidig mellan det högekänsliga barnet och personalen inom småbarnspedagogiken som inkluderar förståelse, respekt och förtroende till varandra. Den relationella pedagogiken anses ha betydelse för denna avhandling och samtidigt bidrar teorin till goda förutsättningar i arbetet med både högekänsliga barn och alla barn inom småbarnspedagogiken.

3.1 Centrala begrepp

Fokus i denna avhandling är på högekänsliga barn, bemötandet och verksamheten i relation till högekänsliga barn. I avhandlingen undersöks hur respondenterna uppfattar att bland annat högekänsliga barn skall *bemötas* som kopplas till den relationella pedagogiken i resultatdiskussionen. Relationella pedagogiken lyfter fram vikten med goda relationer. Även *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) betonar vikten med goda relationer inom småbarnspedagogiken. Relationerna skall vara trygga och det är personalens ansvar att se till att barnen får känna sig trygga i relationen. Personalen skall även bemöta barnen sensitivt och hänsynsfullt. Vidare har barnen rätt till ett jämlikt bemötande och att få vara delaktiga i den småbarnspedagogiska verksamheten. Barnens delaktighet främjas av att de blir bemötta sensitivt av personalen som innebär att de känner sig hörda och bekräftade i en positiv bemärkelse. (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Vidare betonar *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) relevansen med ett fungerande samarbete mellan personalen och barnen samt till barnens vårdnadshavare.

Samarbetet utgör en god grund för att barnen skall utgående från förutsättningar och enskilda behov beaktas i varsamheten. I synnerhet skall samarbetet vara fungerande till de vårdnadshavare som har barn som behöver stöd så att de får vara delaktiga. Stöd kan ordnas på olika sätt beroende på barnet i fråga. En del barn kan vara i behov av stöd under en viss tid medan andra barn kan vara i behov av regelmässig och mer genomgripande stöd. Med hjälp av olika arbetsmetoder och pedagogiska uppläggningar kan personalen främja barnens välmående, läroprocess och utveckling. Främjande metoder kan vara att dela in barnen i mindre grupper, rutiner, struktur och anpassa verksamhetsmiljön utgående från barngruppen och barnens enskilda behov (Utbildningsstyrelsen 2018).

I denna avhandling används begreppet *verksamhetsmiljö* som styrdokumentet beskriver som lärmiljö. *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) beskriver att lärmiljön bedrivs vid ett utrymme vars syfte är att gynna barns läroprocess, utveckling och språk. Detta gör personalen genom att använda olika verktyg, metoder och andra redskap. Den småbarnspedagogiska miljön skall bland annat formas utgående från barnen i en trygg, lätt tillgänglig och stimulerande miljö (Utbildningsstyrelsen, 2018).

I resultatdelen framkommer det hur flera respondenter lyfter fram arbetsmetoden smågruppsverksamhet som uppfattas som en god och tillämpningsbar arbetsmetod för högkänsliga barn och även för hela barngruppen. Smågruppsverksamhet används inom småbarnspedagogiken och förskolan och är en arbetsmetod som tillämpas genom att barnen på avdelningen blir indelade i mindre grupper. *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) redogör för att barngruppen kan delas in i mindre grupper som är tillämpningsbart vid olika pedagogiska uppläggningar och arbetsformer (Utbildningsstyrelsen, 2018).

I denna avhandling kommer centrala begrepp tydliggöras i fortsättningen vart efter svårförstådda begrepp framkommer.

3.2 Relationell pedagogik

Dahlbeck och Westlund (2019) förklarar hur barn ofta kommer i kontakt med nya bestående relationer inom småbarnspedagogiken som inte tillhör den egna familjen. Aspelin och Persson (2011) anser att relationell pedagogik handlar om alla egentliga företeelser som individer erfar. Noddings (2012) beskriver att redan från födseln inleds relationer och att individer ger sig till känna genom relationer till andra individer. Aspelin och Persson (2011) förklarar hur de sociala relationerna utvecklas med hjälp av samspel och händelser individer emellan. Författarna lyfter

fram att i de sociala relationerna är det avgörande att personalen bygger upp en god relation i sitt arbete till barnen. Relationen inkluderar att personalen ger barnen bekräftelse och skapar ett gott samspel till barnen. Medan de mellanmännsliga relationerna är relationer som skapas genom individuella möten. Dessa möten skapas och formas mellan till exempel barnet och personalen inom småbarnspedagogiken. Genom en samhörighet står barnet och personalen i relation till varandra. Enligt Papatheodorou och Moyles (2009) skapas en förståelse av sig själv som individ och andra individer genom relationer med andra vilket den relationella pedagogiken ger kunskaper i. Den relationella pedagogiken formas och tillämpas kontinuerligt under tid och av omgivningen. De kommunikativa färdigheterna utvecklas och relationerna möjliggör lärande i lärandeprocessen utan att det påverkar självkänslan negativt. Barnen får verktyg till att bli aktiva medborgare, kritiska och reflektiva i nutid och inför framtiden.

Den relationella pedagogiken preciserar Aspelin och Persson (2011) i fyra nivåer. Väsentliga nivåer för denna avhandling som jag kommer att lyfta fram är *pedagogiska möten* relaterat till bemötandet och *pedagogiska tillvägagångssätt* som förankras till verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Pedagogiska tillvägagångssätt presenteras i delkapitel 3.5. Pedagogiska möten baserar sig enligt Aspelin och Persson (2011) på barnet och personalen. Personalen har en viktig roll i att stödja barnens utveckling i det pedagogiska mötet. Mötet handlar om en ömsesidig relation som både barnet och personal är involverade i. Personalen ger bekräftelse till barnet, ser barnet, förstår, accepterar barnet för den individ som hen är och känner med barnet samt stöttar hen vidare. Dessa möten är inte planerade utan skapas och formas under oförutsägbarhet.

3.3 Bemötande av högekänsliga barn och vårdnadshavare

Enligt 6 § i Finlands grundlag (1999/731) har alla barn rätt till ett likvärdigt bemötande. Likaså 3 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) framhåller att inom småbarnspedagogiken behandlas barn jämlikt i en verksamhet som möjliggör att barnen får känna sig trygga och utvecklas. De barn som behöver stöd har även rätt att få det utgående från barnets enskilda behov.

Emet och Bühler (2017) hänvisar till forskning som visar att redan under småbarnspedagogiken är det möjligt att se vilka barn som är i behov av mera stöd. Almqvist (refererad i Renblad och Brodin, 2014) lyfter fram de yngsta barnens välmående eftersom en av fyra barn inte mår så bra psykiskt. Renblad och Brodin (2014) anser att det är värdefullt att

personalen stödjer barnen för att främja deras utveckling. Barn som är i behov av stöd, enligt Juul och Jensen (2009) mår bra av att få hjälp av personalen med den personliga bekräftelsen och medbestämmanderätten. Durbach (2011) hävdar att det är fördelaktigt när lärare i en skolkontext som kan relateras till en småbarnspedagogisk kontext har kännedom om högkänslighet hos barn för att undvika att missuppfattningar uppstår. När kännedom om högkänslighet finns hos lärare är det också lättare för dem att stödja barnen i skolan och de blir medvetna om hur de kan tackla det samt lära sig känna igen högkänsligheten hos barn. Det är viktigt att högkänsliga barn bemöts av uppskattning och förståelse av lärarna eftersom det påverkar skolarbetet och välbefinnandet i en positiv bemärkelse. Högkänsliga barn behöver också få stöd från sina vårdnadshavare för att det skall gå så bra som möjligt för dem i skolan.

Mot denna bakgrund görs kopplingar till *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) som beskriver hur personalen behöver kunna tillämpa pedagogiska åtgärder beroende på sammanhanget som de får genom att besitta yrkesskicklighet och vara mottagliga. Det betyder att personalen förmår att uppmärksamma barnens olika känslor och initiativförmågor. Utgående från de olika känslorna och initiativförmågorna gör personalen justeringar och tillämpar lämpliga tillvägagångssätt. Personalen behöver även känna barnen och vara känslomässigt närvarande för att kunna möta och begripa sig på dem. Dessa egenskaper är speciellt viktiga i arbetet med yngre barn som kanske inte har ett språk ännu och uttrycker sig ofta med hjälp av sitt kroppsspråk (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Vidare hävdar Persson (2019) att barn kan bemästra även utmanande situationer beroende på barnets förutsättningar, utveckling, miljön och med hjälp av stöd. Barnen är dock i behov av personalens omsorg eftersom de är mera sensitiva (läs kapitel 3.3, som behandlar omsorg). Persson (2019) förklarar att personalens och barnens relation skall utvecklas och formas i en ömsesidig relation. Alla barn har rätt till omsorg och skall inte behöva åstadkomma något för att få det. Barnen kan däremot visa att de förstår personalen och svara på personalens avsikter och personalen behöver också bejaka det barnen säger så att de inser att personalen har uppfattat dem. När personalen är närvarande och mottagliga för det barnen uttrycker leder det till både en ökad förståelse till barnen och en ökad förståelse om den professionella utövare som hen är. Även barnen är bundna av personalen som gör att de får en bättre självkännedom. Det är omöjligt för personalen att förstå om stödet som de har gett barnen har mottagits enligt personalens avsikt om responsen inte granskas. Genom att använda sig av dialog som metod bidrar till att personalen förstår barnen och barnen förstår personalen i gengäld. Inom småbarnspedagogiken är det av vikt att bevara en god dialog. Precis som Persson hävdar

Jonsdottir och Paggetti (2016) hur en dialog leder till att både personal och barn blir bekräftade och hörda i en ömsesidig relation.

Även Von Wright (2002) lyfter fram ömsesidigheten och anser att företeelser ses som ömsesidiga inom den relationella pedagogiken. Det är därför av stor vikt att personalen förstår barns agerande i anknytning till den pågående situationen för att personalen skall kunna bilda sig en förståelse till dem. Noddings (2012) anser att relationen mellan personal och barnen behöver bestå av omsorg och tillit som utvecklar en god grund för ett gott samarbete och för att kunna stödja barnens olika behov. Mot denna bakgrund är det relevant att tydliggöra och relatera till högkänsliga barn eftersom personalen kan stödja högkänsliga barns agerande genom att ha förståelse för att beteendet som framkallas kan bero på situationen och omgivningen de befinner sig i. Det i sin tur kan vara faktorer som påverkar barnens beteende och välmående. I kapitel 2.3 behandlas det hur högkänsliga barn till exempel påverkas av höga ljud som kan medföra att det höga ljudet kan påverka barnens beteende och välmående. Noddings (2012) lyfter fram att det är relevant att personalen försöker att förstå hur barnet känner genom att vara lyhörd och besitta förståelse när barnen förmedlar sina behov.

Personalen inom småbarnspedagogiken möter även barnens vårdnadshavare dagligen och det är därför viktigt att samarbetet till vårdnadshavarna är fungerande. Vårdnadshavarna känner sitt eget barn bäst och har rätt att få vara delaktiga i den småbarnspedagogiska verksamheten. Med tanke på detta behöver relationen till vårdnadshavarna vara god, präglad av tillit och ömsesidigt samarbete där barnens bästa är det viktigaste. Riddersporre (2019) beskriver hur vårdnadshavare känner sina barn väl och har en djup kännedom om det egna barnet. Vårdnadshavarnas kännedom om sitt barn och personalens djupa kunskap som de besitter om barn generellt sätt utgör en god grund för samarbete och förståelse med tanke på att erfarenheter och tankar kan utbytas. Samarbetet kan också vara problematiska och enligt Riddersporre kan vårdnadshavare och personalens relation visa sig vara frågan om ”möte och maktkamp”. Ansvar för att samarbetet och relationen skall vara fungerande ligger hos personalen. Ett gott och ömsesidigt samarbete med barnens vårdnadshavare blir betydelsefullt när vårdnadshavare får berätta om sitt barn ur deras perspektiv till personalen och vice versa. Relationen är berikande men kan också vara utmanande till exempel när vårdnadshavaren känner att barnet är besvärligare hemma i jämförelse vad hen är inom småbarnspedagogiken. Vidare kan det vara utmanande när vårdnadshavare uppfattar att deras barn har inte har några utmaningar hemma medan personalen å andra sidan kan tycka det. Barnets bästa skall däremot alltid ligga i fokus i relationen till vårdnadshavare.

Hall (2019) fortsätter att beskriva hur hon anser att det är relevant att bemöta vårdnadshavare med ett varmt mottagande, förståelse och hänsyn. Vårdnadshavare skall få känna sig trygga när barnen befinner sig inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Juul och Jensen (2009) hävdar hur vårdnadshavare räknar med ett gott samarbete med en ömsesidig dialog och att det är personalen som skall ta initiativet till att skapa och upprätthålla ett fungerande samarbete. Även 3 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) lyfter fram vikten med personalens och vårdnadshavarnas samarbete. Samarbetet möjliggör att barnets utveckling och välmående gynnas. Vårdnadshavarna skall få stöd av personalen i deras uppfostringsarbete.

3.4 Omsorg inom småbarnspedagogik

Halldén (2016) redogör för målen med omsorg som är att främja barnens självkänsla och att de känner att de hör hemma på jorden. Genom den trygghet barnen får under sin barndom leder till att de kan hantera olika utmaningar som kan uppstå. Därmed behöver inte barnen ständigt beskyddas mot svåra saker eller smärta. Persson och Gustafsson (2016) konstaterar hur pedagogik och omsorg sammanflätas i arbetet med barn och när en god omsorg ges utvecklas en optimal grund för att barnen skall lära sig. Barn behöver vara trygga och tillfredsställda för att kunna lära sig. Personalen har med tanke på det en viktig roll i att ge barnen en omsorg som är god inom småbarnspedagogiken. I relationen med barnen är det väsentligt att relationen är trygg och öppen. Dessutom har barnen rätt till att få en god omsorg inom småbarnspedagogiken. Barn känner samhörighet och trygghet när de får omsorg inom småbarnspedagogiken (Stier & Riddersporre, 2019). Halldén (2016) fortsätter med att förklarar hur omsorg sammankopplas till hänsynfullhet och kärlek samt att arbetet genomförs med omsorg. Josefson (2016) menar att omsorg i en småbarnspedagogisk kontext tillämpas i en ömsesidig relation mellan personal och barn. Personalen är viktig för barnen och barnen viktig för personalen i omsorgsarbetet. Omsorg handlar om hur individer beter sig mot varandra, visar empati samt hänsyn till varandra. Enligt Aspelin (2016) kännetecknas den pedagogiska omsorgen av en ömsesidighet. Personalen inom småbarnspedagogiken har en positiv roll i barnens liv och visar att de är tycker om dem. Positiva följd effekter uppkommer när barnen visar att de tagit emot omsorgen.

Bruce (2016) betonar att barn skall bli väl mottagna när de kommer till småbarnspedagogiken och få vara trygga. Det kan tillämpas genom att personalen använder sig av språkande som arbetsmetod. Det är avgörande för barns utveckling och lärande att de är trygga, blir bekräftade och välmottagna av personalen. Personalens och barnens relation

behöver bestå av delaktighet, bekräftelse, närvaro, bli hörd och bli förstådd. Gustafsson (2016) hävdar hur personalen inom småbarnspedagogiken kan ge god omsorg till barnen genom att beakta deras rättigheter och individuella behov.

3.5 Delaktighet och kommunikation

Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2018) understryker att det är av vikt att stärka barnens jämlikhet och rätten till att få vara delaktig i en verksamhet som är inkluderande. Inkludering inom småbarnspedagogiken innebär enligt *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) varje barns har rätt till småbarnspedagogik oavsett vilken bakgrund barnet har eller svårighet. När barnen får vara delaktiga i verksamheten medför det att de förstår varandra, sina skyldigheter och befogenheter samt hur olika val de tar kan medföra olika påföljder. Även vårdnadshavare skall få inverka på verksamheten genom att vara delaktiga när verksamheten planeras, verkställs och utvärderas (Utbildningsstyrelsen 2018). Även Jakobsson och Nilson (2019) anser att inkluderings betydelse är när alla barn tillhör samma gemenskap från första begynnelsen.

Aspelin och Persson (2011) lyfter fram att den relationella pedagogiken utgår från att relationer utvecklar kunskap och kunnande hos individer. Vidare anser författarna att relationer är betydelsefulla och centrala i arbetet med barnen. Personalen behöver sträva till att främja goda relationer med barnen. Dahlbeck och Westlund (2019) diskuterar hur ”kommunikation, relationer och delaktighet” är termer som flätas samman gällande huruvida barnen inkluderas i att få vara delaktiga utgående från personalens inställning. Även Aspelin och Persson (2011) lyfter fram att kommunikationen utvecklar de pedagogiska relationen. Kommunikationen kan ta sig i uttryck på olika sätt till exempel genom att personalen uttrycker sig verbalt, använder kroppsspråket eller digitala verktyg som stöd. Kommunikationen medför fördelar såsom att individers uppmärksamhet riktar sig till någon viss sak i en gemenskap när de kommunicerar. Avslutningsvis lyfter Stier och Riddersporre (2019) fram språket som är centralt i kommunikationen och språket samt är något som används ofta inom småbarnspedagogiken. Kommunikation används konstant, till exempel i omsorgen och i leken inom småbarnspedagogiken.

3.6 Pedagogiska relationer

Persson (2019) redogör för olika dimensioner som sociala (samarbete), emotionella (förståelse för barnets känslor) och kognitiva (förstår varandras intressen) dessa dimensioner har betydelser i pedagogiska relationerna. Dimensionerna används i möten mellan barn och personal. Däremot är det personalen som ansvarar över att ge barn stöd för att de skall kunna och känna att de kan själv. Persson (2019) fortsätter med att redogöra för vad som sker i samspelet mellan barn och personal och hur de använder sig av språket och med hjälp av att använda sig av sitt kroppsspråk för att förstå varandra. Ofta är det kroppsspråket såsom miner och gester som används i större omfattning i de pedagogiska relationerna eftersom individer generellt sätt är bra på att uttrycka sig genom sitt kroppsspråk före de gör det språkligt, speciellt små barn. Dialogen är inte målstyrd eller tillämpas med hjälp av medvetna verktyg utan dialog betyder att individer får ta del av någon annan individs värld för en stund (Aspelin & Persson, 2011).

Vidare tydliggörs det i Hamre och Piantas studie (2001) i de relationer inom småbarnspedagogiken som inte har varit fungerande kan bidra till negativa följdkonsekvenser för barnens skolprestationer och beteende när de befinner sig i skolan. Därför är det av vikt att relationerna är fungerande mellan personalen och barnen inom småbarnspedagogiken. När personalen uppmärksammar, uppmuntrar och stödjer barnen tidigt utgående från deras individuella behov utvecklar positiva följd effekter på deras lärande och sociala färdigheter.

3.7 Verksamhetsmiljön

I 10 § lagen om småbarnspedagogik (540/2018) framkommer det att verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken tar hänsyn till barnets behov, ålder och hans utveckling för att stödja och stärka barnets läroprocess. Verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken bör även vara sund och trygg. Det är viktigt att både verksamhetsmiljön och de olika hjälpmedel som används inom småbarnspedagogiken är funktionella, tillförlitliga och lätta att nå.

Inom den relationella pedagogiken är barnens delaktighet, behov och intressen är viktiga. Enligt Aspelin och Persson (2011) handlar pedagogiska tillvägagångssätt om att kunna ha en förståelse för hur viktiga relationer är i den pedagogiska verksamheten. Det pedagogiska tillvägagångssättets avsikt är att uppmuntra barnen så att de få känna sig delaktiga i den relationella utvecklingen. I denna nivå är personalens roll central eftersom de skall skapa och bevara goda relationer till barnen som i sin tur stödjer barnens inlärningsprocess. Barnen skall

få känna samhörighet och vara delaktiga i verksamhetens planering, genomförande och utvärdering. Även Gold (refererad i Papatheodorou och Moyles, 2009) anser att barnens behov och intressen beaktas i den relationella pedagogiken.

Vidare lyfter Aspelin och Persson (2011) fram forskning som påvisar att verksamhetsmiljöer som inkluderar god omsorg och kommunikation samt trygga relationer mellan personal och barn är gynnsamma för barnen. Vidare uppfyller verksamheten kvalitet genom att till exempel personalen är utbildade och att de ger god omsorg till barnen samt beaktar dem i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Även i 3 § lagen om småbarnspedagogik (540/2018) framkommer att personalens och barnens relationer behöver vara trygga och i relationerna skall personalen ta hänsyn till barnen. Vidare är det viktigt att personalens och barnens relationer är så oföränderliga som tänkbart i den småbarnspedagogiska verksamheten.

Vlasov, Salminen, Repo, Karila, Kinnunen, Mattila, Nukainen, Parrila och Sulonen (2019) lyfter också fram vikten med att personal och barn etablerar ett gott samspel som höjer kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Utgående från tre dimensioner har samspelet och kvaliteten har granskats inom småbarnspedagogiken. Dimension 1 är *känslomässigt stöd* som tillämpas genom att personalen beaktar barnens känslomässiga och kunskapsmässiga behov utgående från ett sensitivt tillvägagångssätt för att kunna bemöta barngruppen. Sensitivitet innebär att personalen kan förstå och uppmärksamma barnens individuella känslomässiga, sociala och fysiska behov och få insikter i det de upplever. Vidare behöver personalen också förstå händelsers innebörd och samverkans sammanhang kopplat till den pedagogiska betydelsen. Personalgruppen behöver ha en bra samverkan och en positiv anda i verksamheten. Den positiva andan kan grunda sig i barnens och personalens goda och respektfyllda relationer, till exempel genom uppmuntrande kommentarer, fysisk kontakt, ömsesidighet, värme och ha roligt tillsammans. När personalen ger ett sensitivt bemötande till barnen ger det goda förutsättningar till att anknytningen blir god. Det har även visat sig hur känslomässigt stöd främjar barns sociala förmåga och barnens motivation i läroprocessen.

Dimension 2 enligt Vlasov m.fl. (2019) som påverkar kvaliteten inom småbarnspedagogiken är *organiseringen*. Med det avses hur personalen tillämpar genom tydliga och främjande arbetssätt det goda beteendet hos barnen. För att stödja barnen till förnuftiga och mål fokuserat handlande pedagogiskt behöver både barn och personal diskutera regler och tillvägagångssätt för att må bra och trivas tillsammans. *Vägledande stöd* är den sista dimensionen som innebär att utgående från samverkan stödja barnens lärande och utvecklingsprocess. Det betyder att stödet skall vara varierande och personalen skall använda sig av språket rikligt i samverkan med barnen. Personalen skall vara en språklig förebild och ge

barnen bekräftelse för att stärka och stötta barnens inlärningsprocess. Det leder till att barnen blir mer reflektiva, stödjer språkliga till kognitiva och akademiska förmågor. Riddersporre poängterar även (2019) fördelarna med att barn befinner sig i flera miljöer så som hemmet och småbarnspedagogik som lärorikt och kunskapsfrämjande för dem.

Vidare beskriver Hagström (2016) relaterat till små barns anknytningsbehov och hur barn som känner sig otrygga tenderar att börja observera personalen. Mot bakgrund till otryggheten är det fördelaktigt om det finns rutiner och struktur i verksamheten vid daghemmet som utvecklar barns välbefinnande. Utöver det stödjer det även barnen att förstå tiden, dagsschemat och hur regelbundna dagliga aktiviteterna kommer på raken efter varandra. Det underlättar även för barnen som kommer till småbarnspedagogiken på morgonen om den personal som känner barnet bäst bemöter och välkomnar hen. Barn mår även bra av att ha en förutbestämd plats i samband med måltiden och under vilostunden. Trygghet skapas när samma barn och personal sitter omkring bordet vid måltiden som i sin tur kan leda till att barnen börjar prata i samband med måltiden. Personalen inom småbarnspedagogiken stödjer även barnen att leka genom att vara tillgängliga. Även Tallberg Broman (2017) lyfter fram trygghetens viktiga avseende ur personal och vårdnadshavare perspektiv. Båda aktörerna betonar trygghetens vikt och avgörande uppgift inom småbarnspedagogiken, enligt Tallberg Broman.

I likhet med Hagström redogör Bruce och Riddersporre (2012) för hur barndomen utgör grunden till ett livslångt lärande. Med tanke på det behövs en klar struktur och acceptabla tidsramar för att barnen skall kunna ta in olika intryck och sälla samt processa dem. Barn kan bli konfunderade om verksamheten saknar struktur och stimulerar många intryck, extra påtagligt är det om intrycken varierar ofta. Verksamheten inom småbarnspedagogiken skall ge barn möjligheten till utveckling och stimulering. Det kan tillämpas genom att få ner ljudvolymen, dela in barnen i små grupper, organisera och möjliggöra tid för varje aktivitet och händelser, något som *alla* barn mår bra av. Mot den här bakgrunden är det viktigt att beakta och se över verksamhetsmiljön så att den inte översvämmas av olika intryck eftersom högkänsliga barn är extra mottagliga för olika intryck. Riddersporre (2019) fortsätter med att förklara hur barnens hem är annorlunda i jämförelse med verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Däremot kan barnen lära sig och anpassa sig fort till att förhålla sig till verksamhetsmiljön och vad som förväntas av dem när personalen förbereder, informerar, visar och tydliggör genom att klargöra till exempel olika regler och riktlinjer till barnen.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik (Utbildningsstyrelsen, 2018) lyfter däremot fram att den småbarnspedagogiska verksamhetskulturen kontinuerligt utvecklas. Inom småbarnspedagogiken finns en strävan till att verksamhetskulturen skall förbättras dessutom är

det viktigt att utvärdera den. Detta medför att personalen behöver förhålla sig till samma målsättningar gällande hur lärandet och värdegrunden skall tillämpas. Det centrala inom småbarnspedagogiken är att uppmärksamma barnets bästa i alla sammanhang när småbarnspedagogiken planeras, genomförs och förbättras.

Sammanfattningsvis poängterar Aspelin och Persson (2011) att inom den relationella pedagogiken är goda relationer viktiga eftersom relationen utgör en god grund för att barnen skall lära sig. Vidare ses relationen som ömsesidig och personalen bekräftar, stödjer, förstår och möjliggör barns delaktighet i verksamheten. Gustafsson (2016) lyfter fram betydelsen med en god omsorg inom småbarnspedagogiken som tar hänsyn till barns befogenheter och till deras behov. En god omsorg inkluderar också kommunikation (Stier & Riddersporre, 2019). Inom småbarnspedagogiken är samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna även väsentligt och barnets bästa är av högsta prioritet i samarbetet och relationen (Riddersporre, 2019). Bruce och Riddersporre (2012) beskriver att verksamheten inom småbarnspedagogiken skall bestå av en bestämd uppbyggnad och av tidsramar. I verksamheten skall barnen få stimulans och kunna utvecklas.

4 Forskningsansats, metod och datamaterial

I följande avsnitt behandlas först och främst en redogörelse över den valda forskningsansatsen som är fenomenografi. Därtill presenteras undersökningens datainsamlingsmetod och respondenterna som har medverkat i undersökningen. Efter detta behandlas undersökningens genomförande och en redogörelse över hur analys och bearbetning av det insamlade datamaterialet har tillämpats. Kapitlet avrundas med att belysa undersökningens tillförlitlighet, trovärdighet och etiska överväganden.

4.1 Fenomenografisk forskningsansats

Forskningsansatsen fenomenografi har valts på grund av att jag har en önskan att kunna förstå på vilka olika varierande sätt respondenterna uppfattar högekänslighet hos barn. Detta för att kunna förmedla informationen vidare till personal inom småbarnspedagogiken som arbetar med högekänsliga barn så att de får en fördjupad förståelse och kunskap om temat i fråga. Vidare undersöks även vilka uppfattningar de har kring bemötandet och verksamhetsmiljön utgående från högekänsliga barn. Forskningsfrågorna i avhandlingen belyser respondenternas uppfattningar och de har därmed en fenomenografisk karaktär. Respondenterna som medverkar i avhandlingens undersökning arbetar som lärare inom småbarnspedagogiken och förskolan. De kommer i sin tur att delge sina egna uppfattningar om högekänslighet hos barn, bemötandet och verksamhetsmiljön.

Fenomenografins centrala målsättning enligt Alexandersson (1994) är att redogöra för hur individer uppfattar fenomen eller föremål i världen. Med tanke på detta anses det inom fenomenografien att begreppet uppfattningar är ett av de främst väsentliga begrepp som finns i ansatsen. Dahlgren och Johansson (2019) hävdar att fenomenografi som ansats är tillämpningsbart när forskaren strävar efter att kunna analysera och förklara hur individer uppfattar olika företeelser i världen. Dahlgren och Johansson (2009) beskriver att individers uppfattningar grundar sig i vad individen har varit med om eller hur hen kan förstå ett visst fenomen. Alexandersson (1994) förklarar att en fenomenografisk forskares avsikt är att kunna ha förmågan att förstå hur en annan individ uppfattar ett avseende eller fenomen i omvärlden. Genom ett *andra ordningens perspektiv* fokuserar därmed forskaren inom fenomenografien (Marton & Booth, 1997). Larsson (1986) förklarar hur forskaren inom fenomenografien lyfter fram *variationen* av olika uppfattningar som individer har om företeelsen forskaren undersöker. Fenomenografien redogör däremot inte för hur fenomen ter sig i verkligheten utan i stället

redogörs det för hur ett fenomen kan framträda hos individerna med tanke på att det centrala är hur individer uppfattar en företeelse. Däremot poängterar Uljens (1989) att varje enskild individ kan uppfatta fenomen på olika sätt. Även Alexandersson (1994) instämmer med Uljens och påstår att det beror på att varje individ har sin egen erfarenhet som hen har varit med om vilket i sin tur utvecklar olika insikter och analyser hos individen. Därmed intresserar sig inte fenomenografiska ansatsen sig av att hitta likheterna utan i stället redogöra för individers olika uppfattningar i resultatredovisningen. Dahlgren och Johansson (2019) förklarar hur individers olika uppfattningar av de fenomen forskaren undersöker beskrivs i utfallsrummet. Forskaren kan däremot ha svårigheter med att hitta alla möjliga uppfattningar respondenterna har om de fenomen hen undersöker. Däremot kan forskaren medräkna ett flertal respondenter som medverkar i undersökningen för att flera uppfattningar skall kunna uppmärksammas. Totalt sju lärare har medverkat i undersökningen och de har olika utbildningar, arbetar med barn i olika åldrar och har dessutom erfarenheter av att arbeta med högekänsliga barn. Med tanke på detta medför det att de uppfattar fenomen på olika sätt utgående från sitt eget perspektiv. Respondenterna kommer därmed delge varierande och individuella uppfattningar när de besvarar mina intervjufrågor som berikar datamaterialet.

Alexandersson (1994) redogör för hur individers uppfattningar är föränderliga och ändras i takt med att omgivning och situation ändrar sig. Mot denna bakgrund blir påföljden att individers uppfattningar kan ändras i takt med de ökade kunskaperna. Individers erfarenhet är central i fenomenografien. Vidare poängterar Alexandersson (1994) vikten med att individer behöver besitta en uppfattning om fenomenet i fråga före det går att uttala sig om hur fenomenet kan uppfattas. Respondenterna som valts till undersökningen har flera års arbetserfarenhet inom småbarnspedagogik och förskola samt har erfarenheter av att arbeta med högekänsliga barn. Därmed har respondenterna en uppfattning om fenomenen genom deras erfarenheter och kunskaper. Med tanke på att respondenterna i denna undersökning har kommit i kontakt med högekänsliga barn inom småbarnspedagogiken har de även olika uppfattningar och erfarenheter om fenomenet som de kan delge. De olika uppfattningarna som respondenterna delger om högekänslighet hos barn är centrala för undersökningen och resultatet. Uppfattningarna kan bidra till en fördjupad förståelse och kunskap till läsarna som tar del av denna avhandling. Alexandersson (1994) bekräftar det centrala inom fenomenografien är att forskaren skall kunna redogöra för individers olika uppfattningar i undersökningens resultatredovisning. Vidare understryker Alexandersson (1994) att det är fördelaktigt för att förstärka datamaterialets kvalitet om respondenterna i fråga besitter kunnande och erfarenhet om fenomenen som undersöks och på så sätt möjliggör det att de kan åstadkomma uppfattningar om fenomenen.

Respondenternas det vill säga lärarnas uppfattningar om de tre fenomen jag undersöker kommer att presenteras i enlighet med det horisontala systemet, som betyder enligt Uljens (1989) att kategorierna är jämställda med varandra. Kategorierna bedöms som lika mycket värda och är på samma jämställda nivå. Däremot skall forskaren undvika att kategorierna delvis täcker varandra. Mot denna bakgrund är det viktigt att lyfta fram att ingen respondents uppfattning värderas högre än någon annans utan deras uppfattningar är jämbördiga trots att de är olika. Vidare täcker inte kategorierna varandra i denna avhandling utan presenteras separat från varandra i avhandlingens resultat.

4.2 Intervju som datainsamlingsmetod

Fejes och Thornberg (2015) poängterar att forskningsansatsen som forskaren ämnar utgå från påverkar datainsamlingsmetoden. Mot denna bakgrund har intervjuer som datainsamlingsmetod tillämpats i undersökningen till följd av den fenomenografiska forskningsansatsen. Anser också att intervju som metod är ändamålsenlig i relation till avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Patel och Davidson (2019) förklarar att inom den kvalitativa forskningen är siffror inte relevanta utan det som uttrycks med ord är avgörande. Denscombe (2009) lyfter fram relevansen med att använda intervju som metod för att samla in data eftersom intervju är passande när forskaren vill undersöka företeelser som är komplexa. Andra fördelar med intervjuer är att forskaren får kännedom om individers tankar, föreställningar och erfarenheter. Fokus i denna undersökning är att specifikt lyfta fram respondenternas uppfattningar, erfarenheter och känslor om bland annat högekänslighet hos barn som jag vill förstå och analysera grundligt för att kunna kartlägga dem. Detta eftersom jag önskar kunna belysa respondenternas uppfattningar i avhandlingens resultat för att personalen inom småbarnspedagogiken skall få utökade och fördjupade kunskaper om temat i fråga.

Trost och Hultåker (2016) lyfter fram att kvalitativa undersökningar är tillämpningsbara när forskaren strävar efter att förstå individers resonemang. Avsikten med denna undersökning är att kunna lyfta fram och förstå genom intervjuerna hur respondenterna uppfattar högekänslighet hos barn och hur de uppfattar att bemötandet samt verksamhetsmiljön skall vara för högekänsliga barn. Respondenternas uppfattningar som de delger ger även en bild av hur det ser ut i vardagen inom småbarnspedagogiken för högekänsliga barn.

Alexandersson (1994) hävdar att intervjuer som datainsamlingsmetod används vanligtvis inom fenomenografin. Därför är det passande för denna undersökning att använda

sig av halvstrukturerade intervjuer för att samla in data. Alexandersson (1994) konstaterar även att intervjuerna för det mesta är allt från semistrukturerade till öppna i sin karaktär. Viktigt inom fenomenografin är dock att svaren i intervjuerna inte är fasta eller svar som är uttänkta i förväg eftersom det inte existerar något korrekt svar. Tjora (2012) förklarar att halvstrukturerade intervjuer är vanliga i forskningssammanhang där intervjuerna utgår från forskarens teman hen har valt så att respondenterna får obehindrat prata. Intervjufrågorna i min undersökning bestod inte av några fasta svarsalternativ och mina tre forskningsfrågor har inverkat på hur intervjufrågorna grupperades. Dessutom hade inte respondenterna på förhand sett frågorna trots att det kom en sådan förfrågan. Det är viktigt för mig att alla respondenter deltar utgående från samma förutsättningar. Vidare skall atmosfären under intervjun vara avspänd och följa en viss tidsram (Tjora, 2012). Under intervjuerna med respondenterna delgavs djupa reflektioner och de beskrev sina uppfattningar och erfarenheter kopplat till intervjufrågorna. Stämningen under intervjuerna var god och respondenterna hade innan fått beredskap om att reservera cirka 45 minuter för intervjun. Den beräknade och uppskattade tidsomfattningen för intervjun visade sig stämma bra överens med verkligheten.

Dalen (2015) förklarar att forskare använder sig av halvstrukturerad intervju eller semistrukturerad vanligtvis i forskningssammanhang. Dessa intervjuer går ut på att forskaren fattar beslut innan intervjun angående vilka fastställda teman som hen skall utgå från. Det är fördelaktigt att forskaren sammanställer en intervjuguide vid halvstrukturerade intervjuer. Forskaren gör det för att försäkra sig om att undersökningens mest relevanta teman tas i beaktande och inkluderar avhandlingens frågor och nyckelämnena i intervjuguiden. Mot denna bakgrund färdigställdes en intervjuguide med intervjufrågor som delades in temavis i enlighet med avhandlingens tre forskningsfrågor, för att tillgodose att de viktigaste frågorna behandlas (se bilaga 1). Med tanke på den pågående pandemin har jag inte kunnat träffa respondenterna fysiskt för att intervju dem och därför arrangerades intervjuerna virtuellt genom det digitala mötesverktyget Zoom. Efter avslutad videoinspelning sparades enbart ljudfilen och jag kunde därför radera videoinspelningen direkt efter intervjun och enbart fokusera på ljudfilen.

Enligt Dahlgren och Johansson (2015) är det avgörande vid fenomenografiska intervjuer att respondenternas svar är så omfattande och uttömmande som tänkbart. Det finns ett förfaringssätt för att forskaren skall expandera och nå ett djup i samtalet om något ämne som går under namnet *probing*. *Probing* betyder att forskaren ställer frågor till respondenten som till exempel, kan du berätta hur du menar. Forskaren kan även tillämpa *icke-verbal probing* som kan användas som metod för att respondenterna skall vidareutveckla sina svar. Det görs genom att forskaren nickar, hör uppmärksamt och ”hummar” som indikerar till att forskaren vill höra

mera från respondenten. Uppfattningarna som respondenten delger visar forskaren engagemang för, det förutsätter dock att intervjun spelas in. Med tanke på det spelades alla intervjuer in som möjliggjorde att jag kunde visa mitt engagemang och kunde enbart få höra på respondenternas uppfattningar som de delgav. Jag använde mig av både probling och icke-verbal probing under intervjuerna och fick uttömmande och betydelsefulla svar från samtliga respondenter. Intervjuerna formades som ett samtal mellan mig och respondenten i fråga.

Det är av stor betydelse när respondenterna svarar på intervjufrågorna att de kan beskriva sina uppfattningar, erfarenheter och känslor som jag har poängterat till dem innan intervjun. Även Tjora (2012) lyfter fram vikten med respondenternas känslor och individuella erfarenheter. För att lyckas uppnå en mer avspänd stämning under intervjun tillämpas genom att forskaren och respondenten diskutera lite allmänt innan intervjun börjar och samtidigt bildar respondenten en uppfattning av forskarens avsikter. Mot denna bakgrund inleddes intervjuerna med att vi pratade lite allmänt innan intervjun började. Tjora (2012) fortsätter med att hävda hur halvstrukturerade intervjuer som han benämner som djupintervjuer äger rum genom att forskaren och respondenten ser varandra. Eftersom interaktionen är viktig aspekt under intervjun frågade jag av respondenterna om kameran kunde vara på under hela intervjun för att vi skulle kunna se varandra och på så sätt skapa en interaktion under samtalet. Vidare poängterar Tjora (2012) att intervjusituationens plats bör vara trygga som kan leda till goda förutsättningar för en avspänd atmosfär. Respondenten i fråga rekommenderas även till att få bestämma var intervjun skall genomföras. Intervjuerna i denna undersökning ordnades virtuellt som tidigare nämnt, däremot fick respondenterna själva avgöra var de ville befinna sig under intervjun och dess tidpunkt. Några respondenter medverkade i undersökningen från sina hem medan de övriga medverkade från sina arbetsplatser. Det är något som Tjora (2012) också anser är fördelaktigt med tanke på tryggheten.

Vidare förklarar Tjora (2012) varför forskaren skall ljudinspela intervjun. Detta eftersom det möjliggör att forskaren kan lyssna på respondenterna aktivt och fråga efter preciserande vid behov. Dessutom säkerställs genom att intervjuerna ljud inspelas att varje ord kommer med som har sagts under intervjun. Däremot lyfter Bell (2006) fram att respondenter som medverkar i en intervju som ljud inspelas kan påverka hur ärliga de vågar vara i sina svar. Larsen (2009) fortsätter med att beskriva att kvalitativa undersökningar inte möjliggör generalisering och arbetsprocessen är omfattande i jämförelse med kvantitativa undersökningar. Dock når forskaren en djup förståelse av företeelsen och fysiskt träffar respondenterna som ökar deltagandet.

4.3 Respondenter

Genom ett riktat urval medverkar sju lärare som arbetar inom småbarnspedagogik och förskola i undersökningen. Det kan beskrivas som ett strategiskt urval eftersom jag personligen har utsett respondenterna i fråga som medverkar i undersökningen (Larsen 2009). De bakomliggande anledningarna till valet av lärare som respondenter till undersökningen beror på att de har det pedagogiska ansvaret vid avdelningen. Vidare behandlar en av intervjufrågorna hur lärarna anpassar pedagogiken till högekänsliga barn, vilket gör att det faller sig naturligt att enbart intervjua lärare. Lärarna som intervjuades kommer från olika enheter inom kommunen, de har olika utbildningar samt arbetar med barn i olika åldrar från ett till sex år. Samtliga har dessutom arbetat flera år inom småbarnspedagogiken och förskolan och på så sätt besitter en gedigen erfarenhet och kunskap. Vidare har respondenterna, som tidigare nämnt även erfarenheter av att arbeta med högekänsliga barn och bedöms som kvalificerade för att medverka i undersökningen och svara på intervjufrågorna (Larsen, 2009). Respondenternas uppfattningar och erfarenheter bidrar till kunskaper om högekänslighet, bemötandet och verksamhetsmiljön i relation till högekänsliga barn. Med tanke på respondenternas kunskaper och erfarenheter om högekänslighet är inte begreppet främmande för dem. Vidare ger intervjuerna ett mer värde för undersökningen med tanke på att de besitter både erfarenhet och kunskap om de fenomen som undersöks. Alla respondenter gav uttömmande och välutvecklade svar under intervjuerna. I de sista intervjuerna kunde det dock konstateras att svaren började tangera till upprepningar.

Respondenterna som medverkade i undersökningen har följande utbildningar; Lärare inom småbarnspedagogik, Pedagogie kandidat, Socionom YH och två av respondenterna har även vidareutbildat sig till Speciallärare inom småbarnspedagogik. Genom det riktade urvalet medverkar respondenter som har olika utbildningar, arbetar med barn i olika åldrar samt vid olika enheter till undersökningen. Detta för att lyckas åstadkomma varierande svar på intervjufrågorna samt för att illustrera hur det kan se ut inom småbarnspedagogiken. De flesta av respondenterna har arbetat över 20 år inom småbarnspedagogiken. Medan i det stora hela har respondenterna varit yrkesverksamma allt från 10–39 år inom branschen. Samtliga respondenter som medverkade i undersökningen är kvinnor. I denna undersökning ligger vikten i att intervjua lärare som har erfarenhet av att arbeta med högekänsliga barn och därmed har könsfördelningen ingen betydelse. Genom att respondenterna har både eftererigheter och kunskaper om ämnet jag undersöker bidrar de till ett mervärde för avhandlingens resultat.

Med hänsyn till de etiska aspekterna och för att respondenterna skall få vara anonyma kopplas inte deras utbildning och arbetserfarenhet ihop till deras uppfattningar när de citeras.

Beslutet begrundas utgående från att ingen skall kunna koppla ihop examen och arbetserfarenhet till lärarnas uppfattningar.

4.4 Undersökningens genomförande

Jag inledde undersökningens genomförande med en prointervju eftersom Dalen (2015) lyfter fram att det är fördelaktigt att forskaren gör prointervju före hen börjar med de genuina intervjuerna. Det i sin tur möjliggör att forskaren får träna att inta rollen som intervjuare och för att se hur intervjufrågorna mottas av respondenterna. Dessutom ger prointervjun insikter i angående hur väl tekniken fungerar under samtalet. Prointervjun genomfördes med en arbetskamrat inom småbarnspedagogiken som själv är högkänslig. Jag är glad för att prointervjun genomfördes av många olika anledningar. För det första kunde jag försäkra mig om att tekniken fungerade eftersom hela intervjun blev inspelad på min dator. Vidare kunde jag även komma underfund med hur min arbetskamrat förstod intervjufrågorna och noterade samtidigt hur hens uppfattningar som hen delgav gav svar på avhandlingens forskningsfrågor. Efter prointervjun kunde jag även bilda mig en uppfattning om intervjuens omfattning i tid och jag tog bort några intervjufrågor för att undvika att intervjuerna blir för långa samt justerade några intervjufrågor för att de skall bli tydligare. Även i samråd med min handledare finslipades intervjufrågorna före intervjuerna påbörjades (se bilaga 1).

Under våren 2021 fortsatte undersökningen med att jag sände in en anhållan om forskningslov till en mellanstor kommun i Svenskfinland. I forskningslovet anhöll jag om att få genom ett riktat urval intervjua lärare inom småbarnspedagogik och förskola som har flera års arbetserfarenheter, olika utbildningar och som arbetar vid olika enheter i kommunen med barn i olika åldrar. Kommunen i fråga godkände anhållan och efter det frågade jag av respondenterna om de kunde medverka i min undersökning. Sammanlagt medverkade sju respondenter i undersökningen. Efter den sjunde intervjun kunde jag konstatera att datamaterialet som samlats in kändes fulländat. Respondenterna fick information om undersökningen och samtliga gav sitt samtycke till undersökningen och kunde därmed tänka sig att frivilligt medverka i den. Efter att respondenterna godkände sin medverkan i undersökningen fick de via ett mejl läsa mera om undersökningens tillvägagångssätt som de i god tid fick begrunda innan intervjun. Vidare har samtliga respondenter enligt begäran sänt mig sitt skriftliga samtycke till att medverka i undersökningen och godkände undersökningens tillvägagångssätt.

Efter att tid och datum för intervjuerna blev bekräftade fick respondenterna en mötesinbjudan till intervjun. Detta med anledning av att intervjuer tillämpades virtuellt och respondenterna som medverkande var antingen hemma eller på arbetet. Respondenterna fick själva bestämma när de kunde tänka sig att medverka i intervjun. Ibland förekom det fördröjningar innan några respondenter loggade in på Zoom men det löste sig vart efter jag tog kontakt med dem. Varje intervju inleddes med att jag och respondenterna först pratade lite allmänt för att de skulle få en uppfattning om mig som person och för att bidra till en lättsam stämning. Vidare fick alla respondenter information om undersökningens syfte, om datamaterialet som raderas när avhandlingen är giltig, var avhandlingen kommer att publiceras och att de medverkar under anonyma förhållanden i undersökningen (se bilaga 1). Avslutningsvis poängterades vikten av att respondenternas känslor, erfarenheter och uppfattningar är betydelsefulla för undersökningen. Jag förklarade även att de inte behöver besvara intervjufrågorna med fina ordformuleringar utan i stället delge sina uppfattningar, erfarenheter och känslor från vardagen inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Före jag började spela in intervjun tillfrågades ännu en gång om jag får göra det. Trots att jag och respondenterna inte fysiskt kunde träffas anser jag att intervjuerna var genuina och givande. Tekniken fungerade överlag bra och alla intervjuer blev inspelade. Det var bara under en intervju internetuppkopplingen var dålig och gjorde att det tog en liten stund före vi hörde varandra. Alla respondenter hade på sin kamera under intervjun så att vi kunde se varandra och på så sätt skapa en interaktion.

4.5 Analys och bearbetning av datamaterial

Tjora (2012) anser att datamaterialet från intervjuerna skall transkriberas grundligt efter intervjun. Vidare är det även viktigt vid analysen att de inspelade intervjuerna transkriberas noggrant för att försäkra sig om att inspelningarna skrivits ut omsorgsfullt och under pålitliga tillvägagångssätt (Dahlgren och Johansson, 2015). Sju respondenter har medverkat i denna undersökning som har utvecklat ett gediget datamaterial. Intervjuerna som spelats in som gjorde att jag kunde transkribera respondenternas uppfattningar ordagrant och grundligt. Intervjuernas omfattning i tid sträckte sig från 31 minuter till 59 minuter.

Processen med att analysera och bearbeta data påbörjades först efter att alla intervjuer transkriberats klart. Jag har bestämt mig för att utgå från Dahlgren och Fallsbergs (1991) fenomenografiska dataanalys. Dataanalysen hjälper mig i arbetet med att kunna besvara mina forskningsfrågor och bearbeta samt analysera datamaterialet. Dahlgren och Johansson (2009)

redogör för analysmodellens sju steg. Den fenomenografiska analysmodellens sju steg har visualiserats i tabell 1.

Tabell 1. Fenomenografisk analysmodell
1. Bekanta sig med materialet
2. Kondensation
3. Jämförelse
4. Gruppering
5. Artikulera kategorierna
6. Namnge kategorierna
7. Kontrastiv fas

Dahlgren och Johansson (2009) beskriver att analysmodellens första steg inleds med att forskaren *bekantar sig med materialet* som har transkriberats och skrivits ut. De transkriberade intervjuerna behöver forskaren läsa flera gånger som resulterar till att forskaren har granskat datamaterialet detaljerat. Med fördel kan minnesteckningar dokumenteras i datamaterialet parallellt med läsningens processen. Analysen framskrider sedan vidare till steg två som är *kondensation*. Under detta moment identifierar och sorterar forskaren ut de väsentligaste uppfattningarna. Forskaren klipper ut olika stycken med uppfattningarna som respondenterna har uttryckt under intervjuerna. De transkriberade intervjuerna printades ut vart efter som jag grundligt kunde läsa igenom dem flera gånger. Vidare understreckade jag de olika väsentliga uppfattningarna med varierande färger. Uppfattningarna som tillhör forskningsfråga ett understreckades med röd färg, uppfattningarna som tillhör forskningsfråga två understreckades med gul färg samt uppfattningarna som tillhör forskningsfråga tre understreckades med blå färg. Det hjälpte mig och underlättade arbetsprocessen samt tydliggjorde att uppfattningarna var understreckade när jag började kategorisera.

Dahlgren och Johansson (2009) fortsätter med att förklara att *Jämförelse* är det tredje steget som forskaren använder sig av i analysen. Forskaren undersöker i detta steg att finna skillnaderna och likheterna i respondenternas uppfattningar som de har uttryckt under intervjun. För forskaren är det ett viktigt moment eftersom det möjliggör att hen kan förbereda inför det fjärde steget. Detta eftersom skillnaderna och likheterna ger ett underlag för forskaren till att kunna *gruppera* respondenternas utsagor. Stycken med uppfattningar delas in i olika grupper i det fjärde steget och forskaren strävar efter att finna möjliga samband mellan grupperna och i det som respondenterna har uttryckt. I det femte steget *artikuleras kategorierna* där forskaren

uppmärksammar sig på att hitta likheterna och dess essens i de kategorier som har utarbetas. Vidare behöver forskaren dela in kategorierna utgående från respondenternas olika uppfattningar och fastslå kategoriernas antal. Det fjärde och femte steget kräver att forskaren arbetar med i åtskilliga omgångar så att hen slutligen anser att kategorierna är tillräckligt utarbetade. Även för mig tog det tid med kategoriseringsprocessen som jag arbetade länge med dock fann jag några kategorier som jag förenade. För att nämna ett exempel så tog jag bort underkategorin, *känslighet med kläder och mat* efter att jag konstaterade att den hör ihop med underkategorin *sinnen*. Dahlgren och Johansson (2009) hävdar också att det är vanligt att ha flera kategorier vid analysprocessens start som ofta inte är behövliga när forskaren är färdig med analysen.

Dahlgren och Johansson (2009) förklarar att i det sjätte steget skall forskaren *namnge kategorierna* och namnet på kategorin skall vara kort, däremot behöver forskaren kunna fånga det mest karakteristiska i innehållet. Det sjunde steget berör den *kontrastiva fasen* och under detta moment skall forskaren noggrant genomgå kategorierna och jämföra varje uppfattning. Vidare behöver forskaren å ena sidan bedöma om kategorierna har ett detaljerat innehåll å andra sidan överväga om uppfattningarna skulle vara lämplig i andra kategorier. Denna procedur kan utveckla att forskaren sammanslår liknande kategorier som gör att hen får mindre kategorier. Kategorierna i denna avhandling har utvecklat både huvud- och underkategorier till alla tre forskningsfrågor (läs kapitel 5). Det som forskaren kommer fram till i resultatdelen benämns som *utfallrum* inom den fenomenografiska forskningsansatsen (Dahlgren & Johansson 2009).

I avhandlingens resultatredovisning framgår det att respondenternas olika uppfattningar har kategoriserats. Larsson (1986) lyfter fram vad forskare behöver tänka på vid utarbetning av kategorisystem och betonar vikten med att kategorierna behöver stämma överens med datamaterialet och att det framkommer variation med uppfattningar samt att kategorierna är separerade från varandra. Alexandersson (1994) understryker dock att forskarens resultat inte får leda till givna uppfattningar vid tolkning och analys av data utan i stället urskilja innebörder.

Vidare präglas denna undersökning av att den intar en induktiv infallsvinkel. Christoffersen och Johannessen (2015) förklarar när forskaren inte har ett teoretiskt utgångsläge i sin undersökning utan däremot fokuserar på insamlandet av datamaterialet för att finna allmänna mönster som i sin tur bearbetas till teorier. Då forskaren arbetar ”från empiri till teori” är hens förfarande induktivt. Mot denna bakgrund betyder det att intervjuerna med de sju respondenterna utgör undersökningens datamaterial. Respondenterna har i sin tur delgett sina uppfattningar om de företeelser som jag avser undersöka som har kategoriserats i avhandlingens resultat.

4.6 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska övervägande

I följande delavsnitt redogörs undersökningens tillförlitlighet, trovärdighet och etiska överväganden. Även Denscombe (2009) benämner att forskningens pålitlighet och kvalitet påvisas genom att granska dess tillförlitlighet och trovärdighet. Vidare lyfter han fram vikten med att forskaren bör följa de etiska principerna för att i synnerhet garantera att respondenterna skall få vara anonyma i undersökningen.

4.6.1 Tillförlitlighet

Enligt Christoffersen och Johannessen (2015) är det vanligt i forskningssammanhang att begreppet reliabilitet används som även kan benämnas som tillförlitlighet. Vid forskningssammanhang undersöks undersökningens datamaterial och dess grundlighet samt tillförlitlighet. Centralt är att se över den datametod som forskaren har använt och hur datamaterialet har insamlats samt analyserats. Larsen (2009) anser att det är av vikt att forskaren skall kunna besvara sina forskningsfrågor genom sitt datamaterial. Därför är det avgörande att forskaren lyckas ställa relevanta frågor till respondenterna som kan bidra till att hen kan besvara sina forskningsfrågor. Forskaren behöver därmed vara ordentligt förberedd inför undersökningen. De intervjufrågor som har ställts till respondenterna under denna intervju har noggrant planerats och struktureras vars målsättning är att forskningsfrågorna skall kunna besvaras. Mot denna bakgrund kände jag mig väl förberedd inför intervjuerna eftersom jag hade lagt ned mycket tid på att begrunda vilka intervjufrågor som är relevanta för undersökningen. Genom prointervjun och samtal med handledaren kändes intervjufrågorna utarbetade samt genomtänkta.

Tjora (2012) anser att undersökningens tillförlitlighet höjs genom att intervjuerna har blivit inspelade så att forskaren kan referera till citat utgående från respondenternas utsagor. Forskaren behöver även kunna argumentera för de citat som har valts ut och varför de har lyfts fram. I denna undersökning spelades alla intervjuer in som i sin tur har underlättat arbetet med att citera respondenternas uppfattningar. Vidare har respondenternas citat valts utgående från de uppfattningar som har varit mest framträdande till kategorierna i fråga.

Tjora (2012) lyfter fram att forskaren behöver vid resultatredovisningen kunna förklara hur teorier eller aspekter har utvecklats och analys och forskningsutformningen. För att höja tillförlitligheten i kvalitativa studier bör forskaren redogöra för undersökningens sammanhang. Jag har resonerat och beskrivit de beslut som jag fattat under processens gång i den empiriska

delen av avhandlingen. Vidare belyses även undersökningens tillvägagångssätt och hur respondenternas uppfattningar har analyserats och bearbetats som har utvecklat de resultat som presenteras i kapitel 5.

Tillförlitlighet i en intervjuundersökning handlar enligt Kvale och Brinkmann (2009) om vikten med tillförlitlighet beträffande att forskaren undviker ställa ledande frågor till respondenten under intervjun. Intervjufrågorna i denna undersökning har varit öppna och eftersom respondenterna inte fick se intervjufrågorna före intervjun delgav de sina egna spontana uppfattningar till frågorna som ställdes. Trots att deras svar blev spontana uppfattade jag dem ändå som väl genomtänkta. Tjora (2012) uppger att inom kvalitativ forskning kan forskares intresse till temat både vara en tillgång eller störning. Jag kan medge att jag har ett brinnande intresse för temat men upplever ändå att jag lyckats hålla mig neutral och fokuserat på att förstå och kunna förklara det respondenterna uppfattar och beskriver. Det betyder att jag har lagt mina egna uppfattningar och känslor om temat till sidan.

4.6.2 Trovärdighet

Patel och Davidson (2019) beskriver hur tillförlitlighet och trovärdighet flätas samman när forskningen är kvalitativ. Kvale och Brinkmann (2009) lyfter fram att inom samhällsvetenskapen är trovärdighet när ett förfaringsätt utforskar det som forskaren har som avsikt att utforska. Enligt Tjora (2012) benämns giltighet/trovärdighet inom forskningssammanhang som validitet. Trovärdighet påvisas när forskaren har fått svar på sina forskningsfrågor. Forskaren behöver ha kännedom om tidigare forskning och teorier som finns inom det tema hen undersöker. Resultatet forskaren kommer fram till jämförs även med andras resultat. För att nå en djup kunskap om temat i fråga har jag läst och reflekterat över det som har framkommit i tidigare forskning och teorier. Respondenternas uppfattningar har även kopplats ihop med tidigare forskning och teorier i resultatdiskussionen som tyder på att trovärdigheten är hög. Respondenternas uppfattningar som har kategoriserats kan främja kunskaperna hos läsarna som tar del av denna avhandling.

Även Tjora (2012) beskriver kärnan för hög trovärdighet är när forskningen kan göra kopplingar till tidigare forskning och följa ramarna inom vetenskapen. Uljens (1898) redogör för hur observationerna och mätningarna blir giltiga genom att forskaren uppnått observera eller mäta undersökningens syfte. När forskaren finner det hen vill komma åt är mätningen giltig. Patel och Davidson (2019) menar att inom kvalitativa undersökningar är målet att uppnå en bra trovärdighet genomgående under forskningens alla moment. För att forskaren skall lyckas med

detta behöver hen hantera och tillämpa förförståelsen som hen besitter kontinuerligt och genomgående i forskningen. Tillförlitlighet beträffande att samla in data är när forskaren får ihop tillräckligt med material för att kunna pålitligt tolka respondenternas utsagor. Tillförlitligheten ökar också när forskaren finner svårtydigheter såsom samband mellan det utmärkande, vanliga och specifika. Enligt Larsen (2009) är det lättare vid kvalitativa undersökningar att garantera god trovärdighet. Med tanke på att forskaren ges möjlighet under intervjun till att kunna framföra följdfrågor som utvecklar djupa och utökade svar från respondenterna. Vidare är det fördelaktigt under de tillfällen när missuppfattningar uppstår så går de att lösa eftersom forskaren kan förklara sin avsikt igen. Forskaren får därmed en ökad kunskap för fenomen som undersöks som är fördelaktigt i resultatdelen. Även jag ställde följdfrågor till respondenterna under intervjuerna och det är också en av anledningarna till att datamaterialet blev så omfattande. För att påvisa kunskapen och de insikter som framkommit under analysprocessens gång har de lyfts fram i undersökningens resultatdel och resultatdiskussion.

4.6.3 Etiska överväganden

Jag anhöll om forskningstillstånd under våren 2021 för att få intervjua sex till åtta lärare inom småbarnspedagogiken och förskolan i en mellanstor kommun i Svenskfinland. Det var svårt att uppskatta på förhand hur många intervjuer som behövs för att datamaterialet skall kännas komplett. Efter den sjunde intervjun upplevde jag ändå att datamaterialet var omfattande och respondenternas svar började tendera till upprepningar och med tanke på detta resulterade det till att sju respondenter medverkade i undersökningen. Respondenterna som medverkade i undersökningen har tillförsäkrats anonymitet eftersom ingen annan kommer att få kännedom om vilka respondenter som har medverkat i undersökningen eller kan känna igen dem. Det är enbart jag som har kännedom om vad respondenterna heter. Även Dalen (2015) betonar vikten med att respondenterna som medverkar i undersökningen inte skall kunna identifieras och att de får vara trygga med att utsagorna som de har delgett under intervjutillfället sekretess behandlas av forskaren.

Datamaterialet från intervjuerna använder jag för denna undersökning och med en önskan att främja forskning samt undervisning om högekänslighet hos barn inom småbarnspedagogiken. Eventuellt kommer föreningen Högekänsliga i Finland rf publicera min avhandling på deras sociala media, Facebook vilket respondenterna har fått information om.

I de riktlinjer som Forskningsetiska delegationen i Finland har gett ut behandlas betydande etiska aspekter i samband med vetenskaplig forskning som en forskare behöver förhålla sig till (TENK, 2019). Man lyfter bland annat fram vikten med att respondenterna skall få kännedom om att de får medverka i undersökningen under frivilliga omständigheter och har även rätt till att inte behöva medverka om de inte vill. Det innebär även att respondenterna har rätt till att upphöra sin medverkan när de önskar utan att det medför några negativa konsekvenser. Med hänsyn till detta har samtliga respondenter medverkat under frivilliga förutsättningar i denna undersökning och är medveten om deras rättighet till att få avbryta (när de önskar) sin medverkan. Respondenterna är informerade om att denna avhandling kommer att hittas vid akademins publikationsdatabas (se bilaga 1). Vidare behövde inte respondenterna i denna undersökning besvara alla intervjufrågor och fick därmed förbigå någon intervjufråga om de så önskade. Dock var det bara en respondent som valde att förbigå en frågeställning. Respondenterna är också medvetna om syftet med undersökningen som jag har lyft fram flera gånger.

Intervjuerna med respondenterna har videoinspelats och för säkerhets skull om något skulle falla med tekniken även ljudinspelats i min telefon. Detta är något som alla respondenter har gett sitt samtycke till. Avsiktligt används datamaterialet utgående från intervjuerna till för att utöka förståelsen och kännedomen om högekänslighet hos barn inom småbarnspedagogiken. Dalen (2015) lyfter fram att forskaren bör fundera över hur datamaterialet förvaras så att ingen annan kan komma över informationen och för att ta hänsyn till konfidentialiteten. Jag har förvarat allt datamaterial tryggt i mitt hem undangömt i mitt personliga skrivbordsskåp. Respondenterna är även medvetna om att jag enbart använder mig av ljudinspelningen under transkriberings processen och kan därmed radera videoinspelningen efter intervjuerna. Vidare har de fått kännedom om att jag raderar de ljudinspelade intervjuerna genast då avhandlingen är giltig och på samma gång kommer även alla transkriberade intervjuerna att raderas från min dator samt de utprintade versionerna makuleras i en dokumentförstörare. Detta görs för att skydda deras identitet.

Jag har även beaktat när jag citerat respondenterna i avhandlingens resultatdel att normalisera deras uppfattningar. Med tanke på att Tjora (2012) anser att forskaren i samband med transkriberingen även behöver göra en värdering beträffande att normalisera de transkriberade intervjuerna. I dessa situationer behöver forskaren överväga transkribering till allmänspråk för att försäkra sig om att respondenterna inte kan kännas igen. Vidare framkommer det inte några personliga uppgifter som kan kopplas ihop med respondenten i fråga utan i resultatet framkommer enbart de uppfattningar som respondenterna har delgett då

de har besvarat intervjufrågorna. Respondenternas uppfattningar kan inte spåras till någon enskild individ. Respondenternas namn och utbildningar har dekrypterats för att tillförsäkra att samtliga respondenter som medverkat i undersökningen gör det under anonyma förhållanden (Christoffersen & Johannessen, 2015). Etiska överväganden och tystnadsplikten har jag förbundet mig till under hela avhandlingens process.

5 Resultatredovisning

I följande kapitel presenteras undersökningens resultat. Utgående från undersökningens datamaterial, det vill säga intervjuerna besvaras avhandlingens tre forskningsfrågor. Kapitlet innehåller fyra delkapitel med tanke på att svaren på forskningsfrågorna redovisas i tre delkapitel med stöd från avhandlingens tre forskningsfrågor. Avslutningsvis sammanbindes en övergripande sammanfattning av resultatet i sin helhet. Resultatet (respondenternas uppfattningar om företeelserna) presenteras utgående från det horisontala systemet, som enligt Uljens (1989) betyder att alla kategorier beskådas som jämställda och är därmed lika mycket värda. För att underlätta och förtydliga resultatet för läsaren delas de olika kategorierna in i huvud- och underkategorier trots att de är lika mycket värda. Vidare har jag efter ett etiskt övervägande valt att inte koppla lärarnas uppfattningar till den specifika lärarens utbildning eller till hur länge de har varit yrkesverksamma för att säkerställa respondenternas anonymitet. Med tanke på det benämns respondenterna som L (som står för lärare) förenat med en egen tillhörande siffra eftersom deras riktiga namn har dekrypterats. Genom att läsa delkapitel 4.3 kan läsaren få information om respondenterna som har medverkat i undersökningen.

5.1 Lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn

Första forskningsfrågan behandlar hur lärare inom småbarnspedagogiken uppfattar högekänslighet hos barn. Huvudkategorierna presenteras enligt följande: *högekänslighet är nytt fenomen, högekänslighet som en reaktion på yttre stimulans och faktorer, högekänsliga är extroverta och introverta och högekänslighet är ett personlighetsdrag*. Lärarnas uppfattningar om högekänslighet hos barn konkretiseras genom tabell 2.

Tabell 2: Lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn.

Lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn	
Huvudkategori	Underkategori

1. Högekänslighet är ett nytt fenomen	1.1 Högekänsliga barn finns i alla barngrupper 1.2 Genetiskt betingat som aldrig försvinner
2. Högekänslighet som en reaktion på yttre stimulans och faktorer	2.1 Sinnen 2.2 Påverkas av sinnesstämningar 2.3 Påverkas av förändringar
3. Högekänsliga är extroverta och introverta	3.1 Allt från blyga till utåtagerande 3.2 Både berikande och utmanande
4. Högekänslighet är ett personlighetsdrag	4.1 Diagnos

Huvudkategori 1: Högekänslighet är ett nytt fenomen

Flera av respondenterna uppfattade högekänslighet som ett nytt fenomen som de önskar få mer kunskap om. Någon respondent beskrev hur hen har kommit i kontakt med begreppet under de senaste tio åren och att under hens studietid framkom inte högekänslighet överhuvudtaget. Det framkom också hur några poängterade att den kunskap de har idag om högekänslighet är på grund av att de har kommit i kontakt med högekänsliga i sitt privatliv.

L7: Nå det är ju ganska nytt, då man började höra om HSP alltså högekänslighet tänkte jag att det där vet jag ju har funnits men man har inte vetat att det finns ett namn för det och att man kan kategorisera in någonting i ett visst... inte som i ett fack men har det lite inringat och att de finns mycket människor som har det.

L 5: Nej det tror jag inte att vi har tillräckliga kunskaper om, för som sagt var så har vi inte fått någon skolning eller någon som har lyft upp dessa tankar liksom...

Vidare var samtliga respondenter överens om att personalen inom småbarnspedagogiken inte besitter tillräckliga kunskaper om högekänslighet och de upplevde att det skulle vara bra om personalen skulle få utökade kunskaper om fenomenet.

1.1 Högekänsliga barn finns i alla barngrupper

Respondenterna har olika uppfattningar om förekomsten av högekänsliga barn inom småbarnspedagogiken och en del uppfattade att det inte är så vanligt och resonerade kring att fenomenet är så komplicerat. Det beror på att det kan vara svårt att veta om barnen i fråga är högekänsliga.

L2: Jag tror de är vanligare än vad man tror och vanligare nu än förr... Jag tror inte det är jättemånga procent men vanligare än man tror.

L4: Jag tror att man alltid har några, tänker jag på vår grupp på 20 barn är det säker fem som jag kan tänka mig har det.

Flera respondenter lyfte fram att de uppfattar att det finns allt från ett till fem barn per barngrupp som är högekänsliga. Vidare framkom en uppfattning om att högekänslighet hos barn är vanligare idag i jämförelse med vad det var för flera år sedan.

1.2 Genetiskt betingat som aldrig försvinner

Högekänslighet uppfattas också vara genetiskt betingat.

L1: Ofta kan det vara genetiskt för det har jag stött på att någon förälder har sagt att de är högekänsliga och de tänker att barnet också kan vara det.

L7: För är du högekänslig så kommer du att leva med det hela ditt liv och inte bara ha inom småbarnspedagogiken utan i förskolan och i skolan o.s.v.

Högekänslighet uppfattas även vara ett personlighetsdrag som högekänsliga barn får leva med hela sitt liv.

Huvudkategori 2: Högekänslighet som en reaktion på yttre stimulans och faktorer

Respondenterna lyfte fram hur högekänsliga barn påverkas av yttre stimulans och av omgivningen. Högekänsliga barn uppfattas bli trötta av att vara i stora grupper, registrerar allt som händer och kan ha svårt med koncentrationen.

L5: Jag tänker nog idag på sådana som blir väldigt fort trötta av att vara i stora grupper...att man reagerar på väldigt mycket yttre stimulans de är ju absolut det första man tänker på. De har svårt att koncentrerar sig i grupp kan vara en sak och att de vill ta in allt som händer på något vis...

L7: Alla antenner är upp...

L3: Vi hade på en Elsa film och då stod hen bakom hyllan och ville inte titta men vi fick inte fram vad det var...men det var ju säkert då att hen tyckte det var för högt ljud eller skrämmande och klarade inte av det.

Någon respondent beskrev även hur ett barn inte vågade titta på en film som de visade barnen på avdelningen. Barnet i fråga gick och gömde sig bakom hyllan i stället för att se på filmen.

2.1 Sinn

Alla respondenter beskrev hur högkänsliga barn påverkas av ljud och buller. Någon respondent lyfte också fram att de påverkas av starkt ljus, konsistensen på maten och av lukter medan några andra respondenter uppfattade högkänsliga barn som beröringskänsliga.

L4: Alla sinnen är på hel spänn...och man märker ju behovet att de behöver få lite lugn och ro då man är i en grupp hela dagen med massa ljud från morgon till eftermiddagen...att man ser att de inte orkar. Med maten kan det vara konsistensen och synintryck som väcker obehag.

L1: Jag tänker att de kan vara känsliga för beröring...Men någon som jag tänker på och reagerat på har inte tyckt om att jag berör barnen och vill inte ha beröring och de har glidit undan då de har känt att man sträckt ut en hand.

L5: Det där med att få byxorna rätt in i stöveln för att de skaver hit och dit och känns och kläderna kliar och de pickar.

Vidare påpekade nästan alla respondenter utmaningarna högkänsliga barn kan ha vid av- och påklädningssituationerna eftersom de är känsliga för hur kläderna känns mot kroppen och att kläderna skall vara på ett visst sätt. Några respondenter uppfattade också att det framkommer utmaningar i samband med måltiderna. Samtliga respondenter var också överens om att högkänsliga barn påverkas av sinnesintryck som kan leda till att de blir trötta och behöver lugn och ro.

2.2 Påverkas av sinnesstämningar

Många av respondenterna beskrev också hur högkänsliga barn känner in olika sinnesstämningar hos andra och i omgivningen. Vidare uppfattade respondenterna att högkänsliga barn påverkas av andra, hur de är och reagerar på ansiktsuttryck.

L6: Jag tänker sådana som kommer in i ett rum och känner av stämningar i rummet till exempel...Men just de blir påverkade jättemycket av andra och hur andra är.

L2: De barn jag har kommit i kontakt med för det första är de ganska hur skall jag säga de tar fort in hur de reagerar på den andra människan de möter som ansiktsuttryck och stämning. Då de kommer in i ett rum kan de lätt uppfatta stämningen.

L7: Nå alltså de känner ju oftast väldigt goda känslor hos andra och de uppfattar alltså sinnesstämningar som man kan använda som ett bättre ord vilket gör att de kanske också kan ha väldigt god empatisk förmåga i en ganska låg ålder...Ja de har öppna ögonen fast de kanske inte vet om de...

Högekänsliga barn uppfattas dessutom vara empatiska, visar medlidande och har förmågan att känna känslor hos andra.

2.3 Påverkas av förändringar

Flera respondenter poängterade även att högekänsliga barn inte tycker om förändringar och trivs bäst när det finns rutiner i verksamheten.

L1: Rutiner är viktiga för de vill ju veta vad som skall hända och de tycker inte om impulsivitet och liksom sådant de inte är förberedda på. Så om man gör något och typ far på utfärd att man ger information och förbereder dem eftersom många föräldrar säger att barnen kan reagera på sådant och nästan ha svårt att sova.

L3: Ändras rutiner kan det bli jobbigt, hela dagen kan bli förstörd om till exempel ett barn vi har kommer senare än vad hen brukar kan bli kalabalik då det inte har följts enligt rutinerna.

Högekänsliga barn kan även uppfattas att de påverkas av avvikande rutiner som till exempel teaterbesök, utfärder eller om de kommer senare till småbarnspedagogiken än vanligt.

Huvudkategori 3: Högekänsliga är extroverta och introverta

Några respondenter kategoriserade högekänsliga barn som antingen extroverta eller introverta.

L4: Men just som att det kan vara någon som man uppfattar som väldigt blyg men så lär man känna så märker man att du är ju inte alls blyg utan bara introvert och är lite så där vad jag nu tror är högekänslig...men just som att man märker i en stor samling skulle de aldrig säga något men i lilla gruppen tar de plats och sådana saker kanske.

L6: Men jag har tänkt på det här för det är ju så stor skillnad på de som är introvert och extrovert...jag tror att det här de kan vara svårare med de introverta barnen att se att de är högekänsliga.

Vidare uppfattade någon respondent att det kan vara svårare att upptäcka högekänslighet hos de introverta barnen.

3.1 Allt från blyga till utåtagerande

Medan de övriga respondenterna lyfte fram hur de uppfattar högkänsliga barn som försiktiga, iakttagande, lugna eller blyga barn. Vidare framkom det också hur högkänsliga barn kan vara gråtiga, speciella, livliga och utåtagerande.

L2: Jag har upplevt att många inte trivs i stora grupper men kan bli väldigt livliga där de känner sig hemma medan i stora grupper kan de vara väldigt försiktiga medan de kan bli väldigt livliga i grupper de känner sig hemma och trygga.

L3: Barnet lite blygt, speciellt barn, lite orolig och gråtattacker kan komma...

L5: Någon man tänker som har varit mer extrem att de är lite speciell medan andra som jag vet är högkänsliga har inte varit så jättespeciella och mera lugna som barn...så jag tror det är väldigt olika det där.

Flera av respondenterna nämnde flera olika personlighets egenskaper som högkänsliga barn kan ha. Vidare konstaterade några respondenter att det finns olika drag hos högkänsliga barn och att högkänslighet hos barn uppfattas framstå på olika sätt.

3.2 Både berikande och utmanande

Samtliga respondenter beskrev utmaningarna med att arbeta med högkänsliga barn och hur det kan komma till uttryck. Det framkom att det är utmanande för personal att räkna till, upptäcka och se högkänsliga barn eftersom en barngrupp kan bestå av 20 barn och tre vuxna. Vidare beskrivs högkänsliga barn som att de tar mycket plats, kräver extra uppmärksamhet, har koncentrationssvårigheter, visar mycket känslor, lätt för att börja gråta, har känsloutbrott, föredrar att leka i mindre grupp eller med en kompis och har ett stort behov av att få vara ensam.

L7: De märks ganska mycket i barngruppen, de är en grupp av barn som märks mycket och du är i mycket närkontakt med dem under hela verksamhetsdagen. Därför att de kräver lite extra uppmärksamhet för att de har sina utmaningar.

L3: Ja alltså speciell, man kan fundera lite vad som är på gång riktigt för barnet kan börja gråta för minsta lilla...och har svårt att leka med flera...

L1: De är väldigt känsliga och det tycker jag är positivt och de är väldigt empatiska mot andra barn och mot en själv också och ja att det finns en empati där som är kanske utöver det vanliga. Kanske väldigt gulliga mot de som är mindre... de är så där djupa...

Flera av respondenterna tyckte att det är berikande att få arbeta med högkänsliga barn och lyfte fram barnens styrkor. Högkänsliga barn uppfattas som kreativa, empatiska, humoristiska, djupa, engagerade, riklig fantasi och är mån om att andra skall ha det bra.

Huvudkategori 4: Högkänslighet är ett personlighetsdrag

Någon respondent uppfattade högkänslighet som ett oklart begrepp och att det är svårt att veta om ett barn är högkänsligt eftersom det beror på att det är ett personlighetsdrag.

L5: Hm...det är som sagt var lite svårt för det är inte ett klart begrepp att man har det och så är det klart med den saken att man vet att de är högkänsliga. Men så klart att det är så eftersom det är ett personlighetsdrag... Men man tänker nog definitivt på olika typer av barn utan att tänka på att de har nått fel eller diagnos eller specialbehov...man ser ju allas olika personligheter men att veta om de är högkänsliga eller är de trotsiga och att veta vad är deras egenskap och vad är deras utvecklingsnivå är ju inte alltid lätt att veta.

L7: Sedan tror jag att det här med högkänslighet är ganska individuellt. Alltså alla har ju inte alla de där tecknen utan någon har kanske bara någon enstaka.

Vidare uppfattades högkänslighet som svårt att få grepp om för det kan lika bra handla om trots. Någon uppfattade högkänslighet som individuellt betingat.

4.1 Diagnos

Någon av respondenterna diskuterar om högkänslighet på ett sätt som tyder på att hen uppfattade högkänslighet som en diagnos eftersom hen nämnde att de inte haft barn som har varit diagnostiserade som högkänsliga. Vidare kopplade några respondenter att högkänslighet kan också framträda hos barn med olika diagnoser så som ADHD och Asperger. Någon annan respondent redogjorde över hur hen har funderat på högkänslighet i relation till Autism. Några respondenter berättade också att de kan känna osäkerhet gällande om barnen enbart är högkänsliga eller om det är någon diagnos som kan vara en bakomliggande orsak.

L1: Den här diagnosen har ju inte på det viset funnits man har ju inte haft barn som har varit diagnostiserade som högkänsliga. Men liksom då man tänker på barn man har haft under åren så har det ju funnits barn som har varit högkänsliga... Sen har jag också sett högkänslighet hos de barn som har Asperger och ADHD.

L3: Man har ju tänkt att det är speciella barn, att är det autism liknande eller så där att man har börjat fundera vad de riktigt är. Man kanske är van att tänka att det är drag av Autism...

L4: Just med eget barn så funderade jag om det är nå ADHD det här eller något men det var det ju inte alls.

Övriga respondenter nämnde inte högekänslighet kopplat till olika diagnoser eller pratade om högekänslighet som något som barnen får en diagnos för.

5.2 Lärares uppfattningar om bemötandet till högekänsliga barn

Andra forskningsfrågan behandlar vilka uppfattningar lärare inom småbarnspedagogiken har om bemötandet till högekänsliga barn. Datamaterialet som har analyserats och bearbetats utvecklade tre huvudkategorier som är: *barnen bemöts första gången under inskolningen, bygga upp en god relation och samarbetet med vårdnadshavarna behöver vara fungerande*. Lärarnas uppfattningar exemplifieras genom tabell 3.

Tabell 3: Lärares uppfattningar om bemötandet till högekänsliga barn.

Lärares uppfattningar om bemötandet till högekänsliga barn	
Huvudkategori	Underkategori
1. Barnen bemöts första gången under inskolningen	1.2 Försiktigt och mjukt bemötande 1.3 Gränser 1.4 Högekänsliga barns behov
2. Bygga upp en god relation	2.1 Acceptans och förståelse 2.2 Finna lösningar och behålla lugnet 2.3 Kommunikation 2.4 Personkemi
3. Samarbete med vårdnadshavare behöver vara fungerande	3.1 Personalens stödjande roll

Huvudkategori 1: Barnen bemöts första gången under inskolningen

Några respondenter ansåg att de skulle ge mera tid till högkänsliga barn under inskolningen om de skulle veta att barnen är högkänsliga. De rådde delade uppfattningar angående om högkänsliga barn behöver få längre inskolning jämfört med barn som inte är högkänsliga. Det framkom också att det är viktigt att lära känna barnen och tillgodose deras behov.

L1: Jag skulle ge mera tid om jag skulle veta att barnet är högkänsligt men ofta är inskolningen så pass kort att jag inte hunnit märka det under den tiden.

L7: Först lär man känna barnen och ser vad de har för behov.

L4: Jo...de behöver mera tid att anpassa sig och bli bekant och som bli bekväm med stället och oss...

Inskolningen uppfattas vara bra för att både barn och personal skall lära känna varandra samt att barnet får anpassa sig till den nya situationen och miljön. Någon respondent nämnde också att inskolningen har varit annorlunda nu med tanke på coronaviruset.

1.2 Försiktigt och mjukt bemötande

Alla respondenter ansåg även att det är viktigt att bemöta högkänsliga barn med ett varsamt och mjukt tillvägagångssätt. Några respondenter lyfte fram att de inte rusar på, tvingar, stressar och pressar högkänsliga barn. Respondenterna poängterade bland annat lågaffektivt bemötande och mjukt bemötande som tillämpningsbart vid bemötandet och i arbetet med högkänsliga barn. Det framkom även att det är relevant att prata lugnt och försiktigt till högkänsliga barn.

L4: Inte tvång eller som försöka pressa fram något ur någon utan låta det komma då de kommer...Ja inte ha någon att prata när de inte vill prata och sådant.

L6: Nå där är det ju det här med lågaffektivt bemötande och lugnt...

L2: Man skall stödja dem och pusha dem och låta de få trygghet. Det är en balansgång och svårt att veta när man skall göra det men ibland behöver barnet pushas för att komma framåt men samtidigt ha förståelse när barnen behöver ta steget bakåt.

L3: Man kan ju förstås läsa sig till massa grejer men jag tror nog att det är erfarenhet som lär en att bemöta.

Några respondenter uppfattade även att de kan vara bra om barnet uppmuntras av personalen för att komma framåt i sin utveckling och samtidigt ha förståelse när barnen inte vill. Vidare uppfattas erfarenhet som en viktig aspekt gällande bemötande till högkänsliga barn.

1.3 Gränser

Trots att respondenterna uppfattade att högkänsliga barn skall bemötas varsamt anser ändå några respondenter att det är viktigt med tydliga gränser, ramar och regler.

L6: Jag tror att de barnen precis som alla andra har behov av de här med fasta gränserna men de skall vara på ett vänligt sätt.

L7: Ha ramar, regler och övar upp en trygghet att jag finns här hela tiden och du kan lita på mig...Tillit är ju att du sätter gränser...

Någon respondent uppfattade att ramar och regler ger barn trygghet samt genom att sätta gränser som relaterades till tillit.

1.4 Högkänsliga barns behov

Respondenterna lyfte också fram vikten med att tillgodose högkänsliga barns behov vid bemötandet och även i relationen. Respondenterna anser att behoven högkänsliga barn kan ha är annorlunda, starkare eller samma behov som alla andra barn har.

L3: Men man behöver kanske tänka lite extra på då barnet är högkänsligt för hen är lite annorlunda än de övriga...Inte utmärker jag hen mera men behöver kanske lite annorlunda stöd än de andra.

L2: De har kanske inte annorlunda behov men kanske strakare behov av vissa saker. Alla barn har samma behov men somliga har mera eller mindre av olika orsaker.

L7: Lära dem vissa knep alltså du har ett drag men du behöver också lära dig att hantera det och du behöver medvetandegöra barnen om att nu är vi här och de där klarar sig och det där sköter den andra i personalen om som du har med i teamet...medvetandegör dem om problematik som finns och utmaningar som de har så att de börjar öva sig på att hantera dem för det behöver de kunna göra...

Högkänsliga barn uppfattas ha behov av till exempel stöd, starkare behov av vissa saker och med att få vara i fred. Någon respondent lyfte fram att det är viktigt att förklara och medvetandegöra högkänsliga barn om problematik och utmaningar som kan förekomma för att lära sig hantera personlighetsdraget och dess utmaningar.

Huvudkategori 2: Bygga upp en god relation

Beträffande relationen lyfte respondenterna fram olika faktorer som ger förutsättningar för att en relation skall vara god till högkänsliga barn. Någon respondent ansåg att relationen skall vara god från båda hållen. De flesta av respondenterna betonade vikten med att relationen är

god mellan barnet och personalen. Följande aspekter beskrev respondenterna som viktiga för hur en god relation byggs upp.

L3: God relation byggs upp genom att visa att man tro på dem och ger trygghet så att de kan komma när de behöver det.

L6: En god relation är att barnet skall känna att de kan lita på den vuxna och att barnet vet att den vuxna är trygg och lugn och jag tror nog att de känner barnen att de har en bra kontakt.

L4: Du måste skapa tryggheten allra först ordentligt från starten på hösten att de litar på en och känner sig bekväm med en...Det är ju jätte viktigt att man skapar bra relationer med de här barnen, det är ju långa tider vi skall vara tillsammans så det är viktigt från båda hållen...Tycker om varandra, hjälper varandra, stödjer, lyssnar, och finns till hands och lätt att ta kontakt med.

L1: Man bejakar och liksom bekräftar dem som de är så att de känner att det är okej.

En god relation inkluderar tillit, respekt, trygghet, närhet, tillgänglighet, tro på barnen, uppmuntran, använda sig av humor, lyhördhet, ömsesidighet, lyssna, se dem, stödja, hjälpa, tillgänglighet, tycka om varandra, bekräftelse, grupptillhörighet, bejaka, bekräfta, delaktighet, regler, ramar, förståelse. Vidare beskrevs det vikten med att jobba med den sociala samvaron med hela gruppen och att barnen skall ha det lätt för att ta kontakt med personalen.

2.1 Acceptans och förståelse

Vidare uppfattade några respondenter att det behöver finnas en acceptans och förståelse över att till exempel högkänsliga barn har behov av att få vara i fred och befinna sig i lugnare situationer. Både personal och vårdnadshavare behöver acceptera det faktum att det inte är något fel med att barnen får vara i lugnare situationer och i stället inse att det är deras behov.

L5: Det är ju det här med förståelsen det att man accepterar att nämen det här är okej att vi skall förstå att ditt barn är på det här viset och att personal och föräldrar förstår att det är inte något fel med att man vill vara i lugnare situationer...Där tror jag vi behöver känna till att det är deras behov och att de klarar de inte annars, de mår bra av det så att säga att man inte skall vara rädd för de.

L6: Då de vill vara ifred så skall de vara i fred. Å då skall ingen komma nära och då kan vi hjälpa att se till att de faktisk får vara de för det måste faktiskt fungera för vi måste ha så pass mycket utrymme så de kan få vara det.

L1: Om den vuxna saknar förståelse för barnet och tycker att barnet är jobbigt och överreagerar att då tror jag att det kan bli att barnet kan få dåligt självförtroende och självkänsla eftersom den är så känsligt och där tänker jag att vi har ett stort ansvar som vuxna. Bekräftar och bejakar att det är okej.

Vidare lyfte någon respondent fram hur högkänsliga barn processar saker och ting djupt och hur hen bekräftar och låter dem göra det. Enligt respondenterna behöver personalen vara förstående och visa förståelse till högkänsliga barn. Det framkom även hur högkänsliga barn tyr sig till personalen när de känner de förstår dem. När personalen inte visar förståelse kan det leda till dåligt självförtroende och självkänsla hos barnen.

2.2 Finna lösningar och behålla lugnet

Några respondenter beskrev hur viktigt det är i relationen till högkänsliga barn att personalen finner olika lösningar, är flexibla och har tålamod vid olika situationer samt vid utmanande beteenden som högkänsliga barn kan ha.

L3: Man måste hitta lösningar på allting och jag har som mål att jag vilja lära mig det för alla barn är lika mycket värda det är ju de som jag försöker hitta så att alla kan känna sig delaktiga och få den trygghet de behöver i min grupp...

L2: Har vi ett högkänsligt barn som har kommit i obalans just innan maten eller blivit rädd för att städerskan har varit in tycker jag att det är väldigt viktigt att man bortser för det där att alla skall sitta på sina platser punkt slut...och tar barnet i famnen låter den äta medan barnet sitter i famnen för oftast går det att komma överens om att de kan flytta till egen plats sen då man har kommit i gång och kommit över det som gick fel.

L4: Men nog är de ju att hålla lugnet och ja de beror ju som på vad det är...Å just om det är några konstnärssjälar måste man ju låta dem pyssla och på fast varje dag om de vill...Behöver vara flexibel och se.

Ett flexibelt och lösningsorienterat arbetssätt behövs enligt respondenterna för att barnen skall få må bra, känna sig trygga och få vara delaktiga.

2.3 Kommunikation

Några respondenter beskrev också relevansen med god kommunikation och bekräftelse till högkänsliga barn. Kommunikationen kan både bestå av tyst och verbal kommunikation.

L7: När de både gör bra och sämre saker att man finns där i båda situationerna för man är ju så bra på att säga stop, stop, stop men man skall också vara bra på att säga mitt i då handlingarna sker att wow, det där gjorde du bra och precis så där gör man då man leker med andra och bekräftar då man ser då barnet gör något bra... sedan kan det räcka med att man sätter upp tummen. De börjar titta efter bekräftelse och då kikar de och då kan man antingen sätta upp tummen eller ruska på huvudet och då vet de att nej och då behöver inte de andra veta om att man har den här tysta kommunikationen...

L6: Å just det där med att jobba med mig själv att ta det lugnt och kunna diskutera och fundera för...det går så väldigt bra att diskutera både med enskilt barn och med hela gruppen... att nu är det så här att nu vill inte den att någon annan sitter där, att är det okej för er att vi gör så här eller att den alltid får ha samma plats så om någon säger nej kan man fråga att varför inte och sen blir det ju så att det oftast är okej för de andra men då skall du ju ha en passlig grupp.

Vidare beskrev någon respondent vikten med att kunna diskutera både enskilt med barn och med hela gruppen för att kunna fatta gemensamma beslut.

2.4 Personkemi

Någon respondent uppfattade att personalens personlighet påverkar hur de förstår högekänsliga barn. Högekänsliga barn beskrivs som känsliga för hur de uppfattar en annan människa.

L2: Det är viktigt att barnen får hålla sig till en vuxen som de känner sig bekväma med bara en sådan sak, eftersom man kan se att de kan vara väldigt känsligt med personkemi och hur de uppfattar en annan människa...Jag tror om man är olika som person om man själv är en social och utåtriktad person kan man ha svårare att förstå det där på samma sätt. Där tror jag det har att göra med hurdan personlighet personalen har själv så de kan bygga upp relationen...För jag upplever att när de här barnen hittar en person är de väldigt lojala för att om du en gång hittar den här bra relationen fungerar det oftast.

Vidare uppfattas det att relationen brukar vara fungerande när personkemin är bra.

Huvudkategori 3: Samarbete med vårdnadshavare behöver vara fungerande

Flera respondenter konstaterade vikten med ett fungerande samarbete med vårdnadshavare som är en förutsättning för att barnen skall bemötas bra. Ett gott samarbete och dialog med vårdnadshavare utgör en grund för att personalen skall förstå barns olikheter.

L5: Men det här med föräldrasamtal har jag tänkt är som väldigt viktigt för att förstå barn där har vi nog grunden för att vi skall kunna förstå barns olikheter. Behöver ha ett föräldrasamarbete så att föräldrar för det första kan beskriva och berätta om hurdan deras barn är för då har vi ju en bättre förståelse om man får höra att barnet vill ta det lugnt, bli bekant, kanske inte vill ha för många kompisar utan tycker bara om att ha någon eller vill iaktta och inte rusas in i barngruppen.

L4: Jag tror ju inte alla föräldrar är medvetna om att de har högekänsliga barn de tror jag inte.

Respondenterna redogjorde också över problematiken och komplexiteten med högekänslighet eftersom många gånger vet varken personal eller vårdnadshavare om deras barn är högekänsliga.

Kategori 3.1 Personalens stödjande roll

Flera respondenter uppfattade även att de har en stödjande roll till vårdnadshavare med högekänsliga barn och samtidigt ses det som en process som leder till att både personal och vårdnadshavare hjälps åt. Vidare lyfte någon respondent fram hur hen har tagit upp med vårdnadshavare när hen upplever att något barn kan vara högekänsligt.

L6: Ja det tror jag om vi blir medvetna om att barnet är högekänsligt och får det konstaterat så då är det ju klart att vi kan stödja och diskutera med föräldrarna. Eller om de är medvetna om det och kommer till oss så kanske de är de som får stödja oss...vi hjälps åt helt enkelt. För om föräldrarna har mer kunskap om de och berättar till oss så kan vi ju därifrån få mera erfarenhet också.

L2: Jo för att det har hänt sig att jag har haft högekänsliga barn på dagis där föräldrarna inte varit medveten om att det kan vara sådant som ligger bakom vissa saker och då man har diskuterat med dem har de varit aha... så absolut har vi en stödjande roll. Man kan ju själv om föräldrarna funderar och man märker att barnet ganska säkert är högekänsligt tar upp det på föräldrasamtalet och frågar om de har funderat och ger den lilla infon man själv har om saken. Jag har ibland kunnat prata med föräldrarna och funderat om vad de tror om deras barn kan vara högekänsligt och berätta vad jag har märkt med barnet.

L3: Tycker inte att vi har en stödjande roll, vi försöker nog prata med föräldrarna...de är bara glada att det har gått framåt. Jag har inte fört upp att barnet har högekänslighet vi har försöka stödja barnet social och uppmuntran att komma in i gruppen och ge mera tid på den vägen till barnet...

Medan en annan uppfattning var att personalen inte har någon stödjande roll, samtidigt som respondenten poängterade att de har en fungerande dialog och stöttar vid behov. Respondenten i fråga poängterade att de stödjer de högekänsliga barnet i fråga socialt, uppmuntrar och ger hen mera tid.

5.3 Lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön för högekänsliga barn

Tredje forskningsfrågan redogör över lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön för högekänsliga barn. Lärarnas olika uppfattningar om verksamhetsmiljön har utvecklat huvudkategorierna: *beaktande verksamhetsmiljö till högekänsliga barn, verksamhetsmiljöns förutsättningar, anpassad pedagogik till högekänsliga barn och atmosfärsfären och stämningen skall vara god*. De olika huvud- och underkategorierna visualiseras genom tabell 4.

Tabell 4: Lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön utgående från högkänsliga barn.

Lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön utgående från högkänsliga barn	
Huvudkategori	Underkategori
1. Anpassad verksamhetsmiljö till högkänsliga barn	1.1 Smågruppsverksamhet 1.2 Rutiner och förberedelser 1.3 Samma platser
2. Verksamhetsmiljöns förutsättningar	2.1 Få ned ljudvolymen 2.2 Visuella intryck 2.3 Uteverksamhet
3. Anpassad pedagogik till högkänsliga barn	
4. Atmosfären och stämningen skall vara god	4.1 Personalen trivs med varandra

Huvudkategori 1: Anpassad verksamhetsmiljö till högkänsliga barn

Några respondenter framhöll att verksamheten anpassas utgående från barnen och att den inte anpassas specifikt riktat till högkänsliga barn. Flera respondenter lyfte fram olika saker de har beaktat som är lämpligt för alla barn. Någon respondent berättade att de undviker kösituationer för högkänsliga barn medan en annan beskrev att de övar tidsperspektiv med barnen samt att de leker 15 minuter på ett ställe och använder sig av avslappnande verksamhet.

L5: Jag tror inte att vi har tänkt så exceptionellt att ja det måste vi göra p.g.a. att barn är högkänsliga...Vi använder inte begreppet som så då vi funderar och planerar utan man tänker mer ålders och sådant att de är mera sådana variabler som man grundar vissa behov. Men sen i vardagen då man lär känna barnen så då måste man kanske börja tänka att nu kanske bäst att de här går före nu och ut före eller att vi delar upp si och så för det fungerar bäst. Å då kanske det finns med i bakgrunden att det här barnet behöver de och de.

L6: För att alla kösituationer och alla situationer då vi skulle göra någonting blev för mycket att stå i kö fungerade inte och så vi anpassade nog verksamheten då rätt mycket.

L7: Klockan och tidsperspektiv är ju också något du behöver öva med barnen. Vi använder oss mycket av äggklockan. Den har vi använt för att vi har att barnen skall vara 15 minuter på ett ställe och det har också hjälpt dessa barn.

En annan respondent berättade om hur de har anpassat verksamheten utgående från ett högkänsligt barn som tycker om att dansa och höra på musik och med tanke på det tillämpat mera dans i verksamheten. Olika aspekter som beskrevs vid beaktande och anpassad verksamhet presenteras vid underkategorierna.

1.1 Smågruppsverksamhet

Alla respondenter uppfattade smågruppsverksamhet som viktigt och tillämpningsbart i verksamheten som är passande till alla barn och till högkänsliga barn. Respondenterna pratade om samma fenomen men nämnde smågruppsverksamhet med olika begrepp så som smågruppsindelning, smågruppsarbeten, gruppindelning, dela in barngruppen i mindre grupper och jobba i små grupper. En uppfattning var att när barngruppen delas in behöver den andra gruppen vara ute för att kunna skapa en tystare och lugnare miljö. Smågruppsverksamhet möjliggör att det blir lugnare och tystare, lek i mindre grupper, barnen vågar ta mera plats och höras och främjar att alla barn får det stöd som de behöver, blir sedda och hörda. Det motverkar också tröttheten av att ta emot för mycket stimulans. En uppfattning var att det är bra om det finns till viss del ett egenvårdar system för att barnen skall kunna komma till den personal som de känner starkast för.

L1: Där tycker jag nog att det här med smågruppsarbeten som finns i läroplanen är a och o. Då man delar i smågrupper är det viktigare att den andra gruppen är ute för att skapa en tystare och lugnare miljö.

L2: Nå smågruppsindelning är en väldigt bra sen egenvårdar system till viss del så att de här barnen får ty sig till den personal som de känner starkast för så att säga.

L5: Öh ja alltså att man dels då om man märker att det här barnet är högkänsligt så behöver man kanske tänka på att dela in barngruppen i mindre grupper så att de inte behöver länge utsättas för att de inte skall bli för trötta att ta emot mycket stimuli hela tiden.

Trots att respondenterna lyfte fram vikten med smågruppsverksamheten varierade deras uppfattningar angående om de indelade grupperna skall vara konstanta eller fasta. De flesta av respondenterna beskriver inte ingående om gruppen skall vara fast eller rörlig. En annan uppfattning var att det är bra om det finns till viss del ett egenvårdar system för att barnen skall kunna ty sig till den personal som de känner starkast för.

1.2 Rutiner och förberedelser

Många respondenter uppfattar att det är oerhört viktigt med rutiner och förberedelser till högekänsliga barn för att deras dag skall bli bra. Det framkom också hur rutiner skapar trygghet och att barnen vet vad som förväntas av dem och vad som kommer att hända.

L3: Vi vet att det funkar bra med hen och vi förbereder vad som komma skall och vad vi skall göra, du hinner leka en stund och snart kommer pappa och sen när du har gungat färdigt här kommer pappa ja sådana saker... Det är viktigt med rutiner och är steget före och veta vad som komma skall för att det ger hen en bättre dag.

L2: Rutiner är jätteviktiga för det är en trygghet för dessa barn. Jag är fundersam gällande förberedelser för att jag har tänkt att de behöver veta på förhand vad som skall hända och det behöver de säkert till viss del men samtligt så är det en gräns för hur tidigt man skall ge förberedelsen så att de inte börjar oro sig så där är jag osäker. Jag har inte kommit underfund med om de är olika på situationen eller barnen eller ja vad är det som gör det. Jag har dåligt grepp om detta att när är det läge för det. Dessa saker har stor betydelse för barnen.

Några respondenter uppfattade att det kan vara bra att prata och förbereda extra mycket högekänsliga barn enskilt. Vidare var det någon respondent som funderade kring när det är bäst att förbereda, det vill säga i vilket skede eftersom högekänsliga barnen lätt kan börja oro sig.

1.3 Samma platser

Några respondenter lyfte också fram vikten med att högekänsliga barn skall ha samma platser som är genomtänkta och passande till dem

L3: Matsituationen är viktig hen måste sitta vid ett visst ställe och vid samlingen...Matplatsen är en lite skyddad plats för han vill ofta krypa ihop och gömma sig och platsen hen har är en sådan plats så om de händer något så har att hen har möjlighet att gå bort...

L7: Sedan är det viktigt i samband med matsituation och samling situation om man har tänkt ut innan vad var och en har sin plats och den samma varje dag och inte nå mycket byten och att ge barnen en plats som ger lugn och ro men jag tror också att de behöver ha en sådan plats där de inte måste svänga sig om för att de skall se vad som händer för att de är ändå påverkade av vad som händer. Man behöver tänka igenom var man lägger dessa barn i de situationer där man samlas.

Dessa genomtänkta platser kan beröra de situationer där barn och personal samlas som till exempel samling och måltiden.

Huvudkategori 2: Verksamhetsmiljöns förutsättningar

Nästan alla respondenter lyfte fram vikten med att det behöver finnas flera små rum vid ett daghem eller vid en avdelning som är bra för högkänsliga barn och möjliggör att de får lugn och ro, leka med en mindre grupp av barn, med en kompis eller ensam. En annan respondent berättade hur de brukar uppmärksamma de barn som ofta börjar vara ensam och att personalen hittar på olika aktiviteter med de barnen så som till exempel kan spela spel och läsa böcker.

L7: Lugn och ro att det skall finnas tillräckligt många lekställen och skapar rum i rummen som möjliggör att man kan skapa olika lekar på olika platser.

L5: Att då är jag ju glad för på vårt daghem har vi många små rum så de tycker jag ju är en viktig förutsättning och viktigt för alla barn egentligen men speciellt om man blir väldigt trött av att ha mycket stimuli så är det ju super att få ha den möjligheten. Jag har märkt att det är bra för barnen för man har ju märkt att de vill dra sig till ett rum där de kan stänga dörren eller gå till en pysselhörna och sitta i lugn och ro.

Flera respondenter nämnde också tacksamheten över att verksamhetsmiljön de befinner sig i möjliggör att barnen kan delas in i mindre grupper när de leker eftersom det finns många rum vid daghemmet. Medan en annan respondent saknade att det inte finns tillräckliga rum och lugna utrymmen vid hens daghem.

2.1 Få ned ljudvolymen

Samtliga respondenter var eniga om att högkänsliga barn är ljudkänsliga och det är något som de beaktar.

L5: Fysiska förutsättningar dämpande ljudskivor är viktigt att se till att de finns på daghemmet för att få ned ljudvolymen så mycket som möjligt för det stressar nog dem mycket om man inte får ned ljudnivån.

L6: Jå öh vi försöker hålla ned ljudet och har det rätt bra och försöker hålla ned ljudnivån.

L7: Ljudet försöker man ju alltid hålla ned men trots att de leker väldigt bra så kan de ju ha mycket ljud...De vi har gjort är att vi har många ljudisolerade dörrar och en skjutdörr som gör att man kan avgränsa rummen.

Flera respondenter redogjorde för hur de får ned ljudvolymen i verksamhetsmiljön genom att ha dämpade ljudskivor och ha ljudisolerade dörrar och skjutdörrar för att kunna avgränsa rummen.

2.2 Visuella intryck

Några respondenter beskrev även hur de beaktar högekänsliga och har det estetiskt lugnt på avdelningen medan några säger att de inte är specifikt riktat mot högekänsliga barn utan till alla barn.

L7: De har man ju inte alls anpassat alla visuella intryck för de kan ju säkert vara väldigt jobbigt för ett sådant barn om man har upp mycket alster på väggarna för de har vi inte alls tänkt på det. Samtidigt måste man tänka på att de är också något som skapar diskussioner då man äter och tittar på väggen så börjar man prata kring de man ser och det byter ju inte så ofta egentligen för du har ju oftast upp de en längre stund.

L3: Nu har vi mycket upp på väggarna men vi försöker att inte ha så oroligt på väggarna.

L5: Ja då man tänker på de som är högekänsliga att man inte skall ha för mycket grejer ut att de blir för mycket stimulans som stör att de behöver ha lite sådär estetiskt lugnt att det är ju en ja man skall ju inte ha för plottrigt och rummen fulla av massa saker så de tänker man på. Men nu är det ju ingen det där har man tänkt på det för de som är högekänsliga eller över lag för barn.

Någon respondent resonerade kring att det vore bra att beakta visuella intryck men att de inte har gjort det eftersom det också finns fördelar med att till exempel ha upp alster på väggarna som i sin tur skapar diskussioner. Respondenten lyfte även fram att alla alster inte byts ut för ofta utan får vara upp en längre tid.

2.3 Uteverksamhet

Någon respondent har den erfarenheten av ett högekänsligt barn som tyckte mycket om att vara ute.

L6: Det året kände jag också hur bra och viktigt det är att vara ute för de barn som har olika saker...för vi hade tre dagar då också när vi var i mulleskogen och det fanns inget problem i gruppen då med det barnet då vi var i skogen, inga problem.

Respondenten beskrev hur det i sin tur ledde till att de styrde om verksamheten och började vara mycket i mulleskogen.

Huvudkategori 3: Anpassad pedagogik till högekänsliga barn

Vidare delger respondenterna olika uppfattningar när de fick frågan om hur de anpassar pedagogiken utgående från högekänsliga barn. Några uppfattade att pedagogiken inte anpassas specifikt utgående från högekänsliga barn utan att den är samma till alla eller anpassat utgående

från barnet i fråga och barngruppen. Det innebär att pedagogiken varierar beroende på den barngrupp som finns och enligt deras behov.

L3: Pedagogiken är nog samma till alla i mån av möjlighet att inte upplever jag att vi anpassar. Nej vi har lika åt alla...

L5: Alltså jag det där är en svår fråga för allt med pedagogiken...så försöker man tänka att vad behöver man nu och så gör man ju grejer som skall passa dem man gör ju inte samma år till år utan det skall ju passa dem och behöver tänka på vad barnen just nu har för behov och vad fungerar nu.

L1: Jag hoppas att jag har gett dem tid att fundera på saker fast man har gått vidare för de tänker djupt på saker. Jag har försökt att bemöta dem i det...

Någon respondent förklarade också att alla har rätt till det stöd de behöver, få utmaningar, öva på att prata i mindre grupper i tur och ordning och känna delaktighet. Dessutom uppfattade respondenten att det är viktigt att lämna utrymme för tid att fundera eftersom högkänsliga barn tänker djupt på olika saker.

Huvudkategori 4: Atmosfären och stämningen skall vara god

Respondenterna var eniga om att atmosfären och stämningen i verksamhetsmiljön skall vara lugn med tanke på högkänsliga barn.

L2: Stämningen skall vara lugnt, tryggt, positivt och humor går alltid hem hos dessa barn efter att de har börjat känna sig hemma.

L4: Vi försöker hålla det lugnt, positivt och tillåtande skall det vara och hjärtligt de skall veta att de är omtyckta och ja...

L6: Jag tänker gemytlig stämning där man litar på varandra och är tillsammans och har en grupptillhörighet fast man är olika och att man kan i den gruppen man är i känna sig trygg och kanske då också kan säga mera hur det känns och hur man har det.

Vidare skall den vara en positiv, trygg, tillåtande, hjärtlig, gemytlig stämning, använda sig av humor, kunna skratta och barnen skall känna sig omtyckta.

4.1 Personalen trivs med varandra

Avslutningsvis lyfte några respondenter fram hur viktigt det är att personalen trivs med varandra som leder till att även barnen trivs.

L3: Trivs personalen tillsammans så trivs också barnen för jag tror att a och o med ett högkänsligt barn är att de skall få känna sig trygga för gör de inte de så tror jag inte de funkar.

L7: Positivism och att man kan vara glad och skratta. För har du en positiv och nära till humor i personalen gruppen så mår barnen bra för det där har de läst in för länge sedan att här mår vi bra. Finns det klick bildning i personalgruppen och de inte drar åt samma håll ser man de tydligt och klart och barnen känner in det och de måste ju vara jobbigt för högkänsliga barn.

Vidare uppfattade några respondenter att om personalen inte trivs med varandra känner barnen in det.

5.4 Sammanfattning

Respondenterna uppfattade högkänslighet som ett nytt och komplext fenomen och att det är svårt att veta om barnen är högkänsliga eller inte. De var även eniga om att högkänslighet hos barn existerar inom småbarnspedagogiken och de flesta nämner att högkänsliga barn finns i alla barngrupper. Högkänslighet uppfattas som genetiskt och som något som barnet bär med sig hela sitt liv. Vidare uppfattas det att högkänsliga barn kan ha olika drag av högkänslighet och de kan vara allt från blyga till utåtagerande barn. Flera av respondenterna upplever att det är berikande att arbeta med högkänsliga barn samtidigt som det medför vissa utmaningar. Högkänsliga barn ses som empatiska, kreativa, känsliga och påverkas av stimulans, sinnesstämningar samt förändringar. Alla respondenter nämnde också hur högkänsliga barn har utmaningar vid av- och påklädnings situationer eftersom de är känsliga för hur kläderna känns mot kroppen. Respondenterna var också eniga om att personal inom småbarnspedagogiken inte har tillräckliga kunskaper om högkänslighet.

Vid bemötandet till högkänsliga barn framkom vikten med att ge tid för inskolning, barnen skall få känna sig trygga och vikten med att bygga upp goda relationer mellan personal och barn. Personalen skall bemöta barnen lugnt och varsamt samt beakta barnens individuella behov. Några respondenter lyfte fram att det är viktigt med regler trots att barnen får ett mjukt bemötande och att det behöver vara en balansgång. Angående relationen anser respondenterna att det är viktigt att skapa en god relation till högkänsliga barn för att de skall kunna känna sig trygga och våga komma till vuxna. Högkänsliga barn behöver få mera tid och få vara ifred om de så önskar och bli förstådda och accepterade av personalen. Respondenterna beskriver också att det är fördelaktigt att vara flexibel och finna lösningar på olika situationer i arbetet med högkänsliga barn. Vidare diskuterade de också vikten med samarbetet med vårdnadshavare för att kunna bemöta och förstå barnens olikheter. Flera respondenter nämnde smågruppsverksamhet som en god metod vid bemötandet av högkänsliga barn som möjliggör

att de lär känna barnen bättre. Smågruppsverksamhet framkommer dock i större utsträckning angående hur verksamhetsmiljön kan beaktas utgående från högekänsliga barn. Därför redogörs smågruppsverksamhet som svar på forskningsfråga nummer tre.

Det framkom olika uppfattningar angående hur verksamhetsmiljön beaktas till högekänsliga barn. Flera respondenter beskrev att de beaktar verksamhetsmiljön utgående från barnen och gruppen inte specifikt utgående från högekänsliga barn. Det de lyfte fram angående hur de beaktar högekänsliga barn var genom att ha rutiner i verksamheten och förbereda dem extra mycket. Några respondenter uppfattade också att högekänsliga barn mår bra av att ha samma platser som är genomtänkta vid till exempel samlingen och måltiderna. Angående miljön vid daghemmet uppfattade många respondenter att det behöver finnas många små rum som gör att det blir lugnare och att högekänsliga barn får möjlighet till lugn och ro om de behöver. Respondenterna var eniga om att högekänsliga barn är ljudkänsliga och att det är viktigt att få ned ljudvolymen i verksamheten. Vidare beaktar även några respondenter högekänsliga barn genom att inte ha för många visuella intryck vid avdelningen. Dessutom uppfattas smågruppsverksamhet vara viktigt att tillämpa i verksamheten. Verksamhetsmiljön skall vara lugn, inkludera flera mindre utrymmen och vara avskalad.

Angående hur pedagogiken anpassas utgående från högekänsliga barn gav varierande svar bland respondenterna. Några anpassar pedagogiken medan någon annan inte gör det och några utgår från barnens och gruppens individuella behov. Det framkom att det kan finnas skäl till att lämna utrymme för tid att fundera eftersom högekänsliga barn tänker djupt på olika saker. Respondenterna var också eniga om att stämningen och atmosfären skall vara positiv, lugn, trygg, tillåtande, hjärtlig, använda sig av humor och kunna skratta samt att barnen skall känna sig omtyckta. Avslutningsvis poängterades vikten med att personalen trivs med varandra som leder till att barnen i sin tur också trivs. En respondent resonerade kring att det finns utvecklingsmöjligheter i verksamheten för hen uppfattade att personal vid daghem ofta följer dagsscheman och kanske borde bli bättre med att ge barnen till exempel möjlighet att lämna inne och rita om de hellre vill det.

6 Diskussion

I följande kapitel diskuteras undersökningens resultat och den valda forskningsansatsen, datainsamlingsmetoden samt undersökningens genomförande analyseras. Avhandlingens resultat kopplas samman med tidigare forskning, teorier och den relationella pedagogiken. Vidare diskuteras forskningsfrågorna var för sig i tre delkapitel för att ge en tydligare struktur och för att läsaren lättare skall kunna ta del av resultatdiskussionen. Avhandlingen avslutas med att presentera förslag på vidare forskning om högekänslighet och avrundas med slutord.

6.1 Resultatdiskussion

Respondenternas uppfattningar och avhandlingens tre forskningsfrågor kommer att diskuteras i följande delkapitel. Resultatet kopplas samman med tidigare forskning, teorier och den relationella pedagogiken.

Magister avhandlingens syfte är att undersöka lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn. Vidare syftar undersökningen till att utforska hur lärarna inom småbarnspedagogiken förhåller sig till bemötandet samt verksamhetsmiljön utgående från högekänsliga barn.

6.1.1 Lärares uppfattningar om högekänslighet hos barn

Resultatet från första forskningsfrågan som behandlar hur lärarna uppfattar högekänslighet hos barn diskuteras i förhållande till tidigare forskning om högekänslighet. Resultatet har kategoriserades i huvud- och underkategorier som presenteras i undersökningens resultatkapitel. Respondenternas uppfattningar kategoriserades och utvecklade huvudkategorierna: (1) *Högekänslighet är nytt fenomen*, (2) *Högekänslighet som en reaktion på yttre stimulans och faktorer*, (3) *Högekänsliga är extroverta och introverta* och (4) *Högekänslighet är ett personlighetsdrag*.

Flera respondenter uppfattade högekänslighet som ett nytt begrepp och uttryckte att de skulle vilja ha mera kunskaper om både högekänslighet och hur högekänsliga barn skall bemötas. Under intervjuerna framkom det också utgående från respondenternas svar som tyder på att de uppfattar att personalen inom småbarnspedagogiken inte besitter tillräckliga kunskaper om högekänslighet. Resultatet stämmer överens med det Durbach (2011) lyfter fram att forskningen är begränsad när det gäller högekänslighet hos barn. Vidare har företeelsen uppmärksamats så sent som år 1996 (Aron & Aron, 1997). Jag ställer mig undrande om den bristande kunskapen

beror på den begränsade informationen som finns om högkänslighet som i sin tur leder till att respondenternas skulle vilja ha mera kunskap om fenomenet. Tidigare forskning som jag har läst är främst på engelska som också kan vara en av orsakerna. Dessutom är det svårt att finna finsk forskning om temat. Däremot uppfattade många av respondenterna att högkänsliga barn finns i alla barngrupper som kan omfatta en grupp på 20 till 23 barn att det kan finnas en till fem högkänsliga barn per barngrupp. Med tanke på respondenternas erfarenhet och uppfattningar angående hur många barn som de tänker kan vara högkänsliga tyder dessa resultat på att yrkesgruppen uppfattar högkänsliga barn med liknande procentfördelning som tidigare forskning. Acevedo m.fl. (2014) bekräftar respondenternas uppfattningar och förklarar att högkänsliga individer omfattar 20 % av befolkningen. Några respondenter framhåller hur högkänslighet uppfattas som ett oklart och komplicerat begrepp eftersom många gånger vet varken personal eller vårdnadshavare om att barnen i fråga är högkänsliga. En respondent framhöll att det också är svårt att veta om ett barn är högkänsligt eftersom det är ett personlighetsdrag. Uppfattningen stöds av tidigare forskning som framhåller hur högkänslighet är ett personlighetsdrag (Aron, Aron & Jagiellowicz, 2012).

I resultatet framkom det att respondenterna uppfattade att högkänsliga barn påverkas av yttre stimulans och av omgivningen. Respondenterna lyfte fram att stora grupper inom småbarnspedagogiken gör att högkänsliga barn blir trötta. Uppfattningarna stämmer överens med Aron, Aron och Jagiellowicz (2012) som beskriver att högkänsliga individer är känsliga för stimuli. Även Acevedo m.fl. (2014) hänvisar till studier som visar att miljön och sociala stimuli gör intryck på högkänsliga individer. Hejlskov Elvén och Edfelt (2017) betonar att de barn som är mottagliga och påverkas av flera olika intryck kan ha flest utmaningar med att befinna sig inom småbarnspedagogiken.

Vidare uppfattade respondenterna att högkänsliga barn påverkas av deras sinnen, sinnesstämningar och av förändringar. Det framkom att högkänsliga barn kan ha svårt att hantera andra barn och påverkas av starka ljus, ljud och buller, matkonsistensen och av lukter. Respondenternas uppfattningar stämmer bra överens med det Emet och Bühler (2017) beskriver om barns avvikande sensorik som betyder att barn reagerar på stimuli från miljön som ger sig i uttryck som under- eller överkänslighet. Det innebär att barnen reagerar på ljus, aromer, buller och har ett sensitivt smaksinne. Vidare är barnen sensitiva för hur olika textiler känns mot deras hud. Även respondenterna bekräftade tidigare forskning och uppfattade att högkänsliga barn är känsliga för hur material känns mot kroppen. Därmed uppfattas av- och påklädningssituationerna och klädproblematiken som utmanande för högkänsliga barn. Andra utmanande situationer som framkom under intervjuerna var måltiderna. Vilket också stämmer

överens med det Emet och Bühler (2017) lyfter fram om att måltiderna uppfattas som jobbiga för överkänsliga barn. Alla respondenter uppfattade att högkänsliga barn blir trötta av olika sinnesintryck som gör att de behöver få vara i lugn och ro. Liknande resultat framkommer i tidigare forskning eftersom Durbach (2011) bekräftar att högkänsliga barn klarar av överstimulering bättre när de får vara ensam och de kan ha ett behov av att få gå bort en stund från den övriga gruppen.

Resultatet tyder på att respondenterna uppfattade att högkänsliga barn kan bli väldigt trötta. Tidigare forskning nämner inte begreppet trött som respondenterna ofta nämner och uppfattar att barnen lätt kan bli. Däremot lyfter forskningen fram andra aspekter som indikerar till att högkänsliga individer kan bli trötta av olika intryck. Ingen av respondenterna nämnde att högkänsliga barn är smärtekänsliga trots att det framkommer tydligt i tidigare forskning (Aron och Aron, 1997). Vidare uppfattade några av respondenterna att högkänsliga barn är beröringskänsliga. Liknande resultat har hittades av Durbach (2011) som beskriver att högkänsliga barn inte alltid tycker om fysisk ömhet.

En annan intressant erfarenhet som av en respondenterna delgav var hur ett högkänsligt barn hade reagerat på en film som de hade visat på avdelningen och gått och gömt sig bakom hyllan. Respondenten i fråga funderade över om barnets beteende förorsakades av att hen upplevde filmen som skrämmande eller att den hade för högt ljud. I likhet med denna uppfattning beskriver Aron och Aron (1997) att högkänsliga individer inte vill se på TV program som upplevs brutala och att de är ljudkänsliga. Respondentens uppfattning bekräftas av tidigare forskning i hens resonemang om att barnet i fråga kunde ha påverkats av filmen för att den antingen hade för högt ljud eller upplevdes som skrämmande. Enligt tidigare forskning tyder det på att båda dessa faktorer påverkar högkänsliga barn. Denna händelse är något som personalen inom småbarnspedagogiken kan beakta och reflektera över när högkänsliga barn ser på filmer eller teater.

Under intervjuerna framkom flera gånger även hur högkänsliga barn känner in olika sinnesstämningar väl både hos andra och i omgivningen samt att de påverkas av andras sinnesstämningar. Flera respondenter uppfattade att högkänsliga barn kan känna andras känslor, visa medlidande och vara empatiska. Liknande resultat beskriver också Grimen och Diseth (2016) om att högkänsliga kan känna in olika individers sinnestillstånd. Acevedo m.fl. (2014) fortsätter med att förklara hur högkänsliga individer är öppna för andra individers känslolägen och mot denna bakgrund har de även en förståelse till andra individers sinnestillstånd. Aron (2004) bekräftar också respondenternas uppfattningar med att högkänsliga individer är intuitiva och medlidsamma. Respondenterna redogjorde även över att högkänsliga barn behöver få ta det

lugnt och tycker om inte om förändringar utan trivs bäst när verksamheten är uppbyggd av rutiner. Redogörelsen stämmer bra överens med det Aron och Aron (1997) förklarar att förändringar är något som högkänsliga individer inte tycker om. Både respondenterna och tidigare forskning lyfter högkänslighet hos barn som både berikande och utmanande i arbetet med högkänsliga barn. Vidare anser Emet och Bühler (2017) att det är vanligt vid avvikande sensorik att barnens uppträdande kan förorsaka problem. Flera av respondenterna har också lyft fram de olika utmanande beteenden högkänsliga barn kan som till exempel att de tar mycket plats, kräver extra uppmärksamhet, har koncentrationssvårigheter, visar mycket känslor, gråter, känsloutbrott, föredrar att leka i mindre grupp eller med en kompis och behov av att få vara ensam. Under intervjuerna tenderade högkänsliga barns utmaningar framträda mer i jämförelse med högkänsliga barns styrkor. Dock uppfattade två av respondenterna att det är mer berikande än utmanande att arbeta med högkänsliga barn medan en respondent valde att hoppa över denna fråga. Vidare kunde alla respondenter beskriva högkänsliga barns styrkor och utmaningar.

I undersökningen framkom det också hur några respondenter kategoriserade högkänsliga barn som extroverta eller introverta. Samma resultat stöds av tidigare forskning (Aron, 2004). De flesta av respondenterna uppfattade högkänsliga barn som försiktiga och blyga vilket stämmer överens med tidigare forskning med tanke på att den största andelen av högkänsliga individer är introverta (Aron, 2004). Vidare var det någon respondent som uppfattade att det kan vara svårt att upptäcka högkänslighet hos de introverta barnen i jämförelse med vad det kan vara att upptäcka det hos extroverta. Jag har inte funnit belägg från forskning som kan stödja respondentens uppfattning.

De andra respondenterna som inte kategoriserade barnen som introverta eller extroverta uppfattade högkänsliga barn som försiktiga, iakttagande, lugna eller blyga barn. Högkänsliga barn uppfattades också vara gråtiga, speciella, livliga och utåtagerande barn. Vidare kunde några av respondenterna uppfatta att det finns olika drag hos högkänsliga barn. I likhet med respondenternas uppfattningar beskriver HSP Suomi ry (2021) hur högkänslighet kan yttra sig på varierande vis. Lionetti m.fl. lyfter fram att högkänsliga individer kan vara olika känsliga. Enligt Aron och Aron (1997) har även högkänsliga individer en ökad benägenhet till att lätt kunna brista i gråt.

Vidare visade det sig att högkänslighet kan förväxlas med någon diagnos som till exempel ADHD, Asperger och Autism. Resultatet stämmer väl överens med det Durbach (2011) beskriver att högkänsliga barn kan bli missuppfattade samt även bli diagnostiserade för någon sjukdom som är felaktig till följd av den begränsade forskningen om högkänslighet hos barn. Respondenterna som jag har intervjuat uppfattade däremot att det är viktigt att bemöta

barnen med förståelse (läs 6.2.2). De allra flesta av respondenterna diskuterade inte om högekänslighet i relation till olika diagnoser eller uppfattade högekänslighet som något barnen får en diagnos för. Det var bara någon av respondenterna som nämnde att hen inte har haft barn som har blivit diagnostiserade för högekänslighet. Med tanke på att forskningen är begränsad och begreppet relativt nytt saknas också kunskap om fenomenet. I avhandlingen har jag valt att inte lyfta fram högekänslighet i relation till bakomliggande diagnoser som barn kan ha men eftersom några av respondenterna diskuterade kring diagnoser i relation till högekänslighet framkommer det i resultatet.

Undersökningen tyder på att tidigare forskning om högekänslighet och respondenternas uppfattningar överensstämmer väl med varandra. Respondenternas uppfattningar om högekänslighet hos barn avspeglar deras uppfattningar som de har i allmänhet om högekänsliga barn. Däremot lyfte respondenterna fram att högekänslighet hos barn framstår på olika sätt hos barnen. Resultatet visar även att respondenterna hade goda insikter om högekänslighet med tanke på att deras uppfattningar stämmer ofta överens med tidigare forskning om högekänslighet. Utgående från respondenternas uppfattningar tyder det på att de har goda kunskaper om fenomenet trots att de själva önskade utökade kunskaper. Anledningar till att respondenternas uppfattningar och tidigare forskning och teorier stämmer överens kan vara att respondenterna besitter flera års erfarenhet och känner till fenomenet trots att högekänslighet uppfattas som ett nytt fenomen.

6.1.2 Lärares uppfattningar om bemötandet till högekänsliga barn

Andra forskningsfrågan beskriver vilka uppfattningar lärare inom småbarnspedagogiken har om bemötandet av högekänsliga barn inom småbarnspedagogiken. Respondenternas uppfattningar har resulterat till huvudkategorierna: *(1) Barnen bemöts första gången under inskolningen, (2) Bygga upp en god relation och (3) Samarbetet med vårdnadshavarna behöver vara fungerande.*

Under intervjuerna diskuterade respondenterna om inskolningen i relation till bemötandet eftersom det är under inskolningen personalen får för första gången träffa och bemöta barnen. Respondenterna uppfattar att fördelarna med inskolningen är att både barn och personal får lära känna varandra samt att barnet får anpassa sig till den nya situationen och miljön. I likhet med respondenternas uppfattningar beskriver Aspelin och Persson (2011) hur samverkan mellan personalen och barnen utvecklar de sociala relationerna.

Samtliga respondenter ansåg även att det är viktigt att bemöta högkänsliga barn ”mjukt” och varsamt. Några av respondenterna uppfattade att de undviker att tvinga, stressa, pressa och rusa sig på högkänsliga barn eftersom de inte verkar tycka om det. Respondenterna lyfte även fram att de har noterat att högkänsliga barn tycker om att bli bemötta av personal som pratar lugnt och försiktigt med dem. Uppfattningar som också framkom var att alla barn är lika mycket värda och att alla barn har rätt till ett gott bemötande. Resultatet tyder på att personalen kan bemöta högkänsliga barn sensitivt och visa förståelse. Vlasov m.fl. (2019) förklarar att när personalen bemöter barn sensitivt visar de förståelse och tillmötesgår barnens individuella känslomässiga behov. Respondenternas uppfattningar tyder på att de reflekterat över bemötandet av högkänsliga barn och de har beaktat deras känslor. Även i *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) framkommer det att barnens olika känslor skall beaktas av personalen och att personalens handlingsätt skall tillämpas utgående från de olika känslorna som barnen har.

Dock poängterade några av respondenterna att de brukar uppmuntra barnen så att de skall komma framåt i sin utveckling. Någon respondent redogör för att hen bemöter barnens behov men att det inte betyder att barnen får göra som de vill. Hen konkretiserade med att barnen kan säga att de inte vill vara med något annat barn men med hjälp av stöd från vuxna kan barnen utveckla sina sociala relationer. Respondenten anser att om personalen aldrig ”puffar” barnen så går de inte framåt i sin utveckling och därför behöver det finnas trygga vuxna som är tillgängliga och kan ta besluten. Resultatet stämmer överens med det Aspelin och Persson (2011) redogör över i förhållande till pedagogiska möten. Under dessa möten är barnens utveckling central och det är personalen som ger barnen stöd med att utvecklas. Ömsesidighet, bekräftelse, förståelse och att personalen stödjer barnen vidare är viktiga i de pedagogiska mötena.

Vidare uppfattar några respondenter att erfarenhet är en viktig komponent vid bemötande till högkänsliga barn. Resultatet stämmer överens med det Papatheodorou och Moyles (2009) lyfter fram eftersom den relationella pedagogiken ger individer kunskaper om att förstå sig själv bättre genom samverkan med andra som individer erfar med tiden. Jag tolkar därmed att respondenterna uppfattar att de har lärt sig bemöta barn genom den gedigna erfarenhet som de har och uppfattar sin erfarenhet som en viktig resurs i bemötandet. Några respondenter uppfattade också det vara viktigt med gränser, ramar och regler till högkänsliga barn. Liknande resultat hittades av Hagström (2016) som beskriver att barn mår bra av att det finns strukturer och rutiner inom småbarnspedagogiken. Även Bruce och Riddersporre (2012)

poängterar att det behöver finnas ramar och strukturer inom småbarnspedagogiken som underlättar för barnen att kunna processa olika intryck och gallra dem.

Respondenterna diskuterade under intervjun om att de vill tillgodose högkänsliga barns behov både i relationen till högkänsliga barn och när de bemöter barnen. Respondenternas uppfattade att högkänsliga barn har behov av stöd, strakare behov av vissa saker och ett stort behov av att få vara i fred. I likhet med respondenternas uppfattningar om att bemöta högkänsliga barns behov lyfter även 3 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) fram barnets rätt till stöd som hen behöver grundat till de enskilda behoven. Gustafsson (2016) understryker också att omsorgen till barnen är god när personalen tar hänsyn till barnens individuella behov. Dessutom lyfte någon respondent fram hur hen har noterat att högkänsliga barn processar saker och ting djupt och möjliggör därför utrymme för det i verksamheten. Likande resultat framkommer av Aron, Aron och Jagiellowicz (2012) som bekräftar att upplysning och stimuli processar högkänsliga individer djupsinnigt.

Någon respondent lyfte fram att det är viktigt i arbetet med alla barn att medvetandegöra dem om problematik som finns och med utmaningarna som de har så att de får börja öva sig på att hantera dem med hjälp av stöd från personal. Uppfattningen stämmer överens med det Persson (2019) anser om att barn kan klara av utmanande förhållanden med hjälp av stöd.

Under intervjun diskuterades det också om hur en god relation är till högkänsliga barn. Uppfattningar som framkom poängterade flera aspekter som bland annat, att relationen inkluderar respekt, trygghet, närhet, lyhördhet, tillgänglighet, ömsesidighet och att den består av tillit. Respondenterna beskrev att personalen måste tro på barnen, ge dem uppmuntran, lyssna, stödja, vara närvarande, tillgängliga, hjälpa, ge bekräftelse, bejaka och förstå. Vidare framkom det att personalen och barnen skall tycka om varandra och att barnen skall ha lätt för att kunna ta kontakt med personalen samt att de använder sig av humor. Flera respondenter nämnde också att det viktigt att det finns en grupptillhörighet och att arbeta med den sociala samvaron som en respondent ansåg att de arbetar främst med. Dessa resultat stämmer överens med den relationella pedagogiken. Aspelin och Persson (2011) diskuterar om att i de pedagogiska tillvägagångssätten är barnens delaktighet central. Barnen är delaktiga i verksamhetens innehåll och känner på så sätt en samhörighet. Josefson (2016) pratar om omsorgens innebörd som inkluderar en ömsesidig empati, omtänksamhet och hur individer beter sig till varandra. Bruce (2016) anser att trygghet och bekräftelse är viktiga förutsättningar för att barnen skall lära sig och för deras utveckling. Även *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) beskriver att en inkluderande verksamhet består av barnets rätt till

delaktighet. Jag kan konstatera att relationella pedagogiken avspeglades i respondenternas svar om hur en god relation skall byggas upp.

En respondent lyfte även fram att relationen kan bli svår om personalen inte tycker om sitt yrke och barnen som leder till att personalen inte utstrålar den glädje som barnen är behövt och trygghet. Respondentens uppfattning får stöd av Rye och Hundevadt (1995) som hävdar att personalen behöver besitta engagemang i sin yrkesroll. Enligt respondenterna behöver även personalen vara förstående och visa förståelse till högekänsliga barn. Det framkom även hur högekänsliga barn tyr sig till personalen när de känner de förstår dem. När personalen inte visar förståelse kan det leda till dåligt självförtroende och självkänsla hos barnen. Resultatet stämmer överens med den relationella pedagogiken där personalens förståelse till barnen är central (Von Wright, 2002).

Några respondenter beskrev hur viktigt det är i relationen till högekänsliga barn att personalen finner olika lösningar, kunna vara flexibel och ha tålamod vid olika situationer samt vid utmanande beteenden som högekänsliga barn kan ha. Detta för att barnen skall få må bra, känna sig trygga och få vara delaktiga. Även Thomas m.fl. (refererad i Riddersporre och Bruce, 2016) beskriver att personalen behöver stödja barn med olika temperamentsdrag med hjälp av olika konkreta lösningar (se kapitel 2.2).

Vidare förklarade några respondenter relevansen med en god kommunikation och att ge bekräftelse till högekänsliga barn. Kommunikationen kan bestå av både tyst och verbal kommunikation. Någon respondent lyfte fram vikten med att kunna diskutera både enskilt med barn och med hela gruppen för att kunna fatta gemensamma beslut. Liknande resultat hittas av Aspelin och Persson (2011) som bekräftar att kommunikationen är viktig i den pedagogiska relationen och att den består av bland annat kroppsspråk och verbal kommunikation. Persson (2019) betonar också vikten med att använda kroppsspråket och uttrycka sig verbalt eftersom det gör att barnen och personalen förstår varandra bättre i de pedagogiska relationerna.

Någon respondent uppfattade även att personalens personlighet påverkar hur de förstår högekänsliga barn. Högekänsliga barn beskrivs som känsliga för hur de uppfattar en annan människa. Vidare uppfattas det att relationen brukar vara fungerande när personkemin är bra. Dock hittade jag inte likheter med respondentens uppfattning kopplat till den relationella pedagogiken eftersom den inte lyfter fram något om personkemin däremot nämner den att relationen behöver bestå av ömsesidighet och att personalen visar förståelse till barnen (Aspelin & Persson, 2011). Det framkom också hur någon respondent uppfattade att högekänsliga barn ofta kommer till hen eftersom hon förstår dem. Respondentens uppfattning stämmer överens med det Aspelin (2016) pratar om gällande den pedagogiska omsorgen. När det finns en

ömsesidighet och empati leder det till en god respons från barnen som tagit emot personalens omsorg.

Flera respondenter konstaterade också att det behöver finnas ett fungerande samarbete med vårdnadshavare för att deras barn skall bemötas bra. När samarbetet och dialogen är god med vårdnadshavare utvecklas en grund för att personalen skall förstå barns olikheter. Den relationella pedagogiken beskriver också samarbetet med vårdnadshavare. I respondenternas uppfattningar finner jag likheter med det Riddersporre (2019) anser att samarbetet till vårdnadshavare är relevant eftersom de besitter en djup kännedom om deras eget barn. Riddersporre lyfter fram att det är personalen som skall vara drivkraften till att samarbetet skall vara fungerande med vårdnadshavarna. Flera respondenter uppfattade även att de har en stödjande roll till vårdnadshavare med högkänsliga barn och att samarbetet leder till att både personal och vårdnadshavare hjälps åt. Liknande resultat hittas i den relationella pedagogiken där Riddersporre (2019) betonar att samarbetet är viktigt eftersom båda partner får diskutera om barnet ur deras eget perspektiv. Någon respondent som medverkade i undersökningen har också tagit upp till diskussion med olika vårdnadshavare när hen har upplevt att något barn kan vara högkänsligt. Medan en annan uppfattning är att personalen inte har någon stödjande roll men respondenten poängterade samtidigt att de har en fungerande dialog och stöttar vårdnadshavare vid behov. Respondenten i fråga poängterar att de stödjer de högkänsliga barnet i fråga socialt, uppmuntrar och ge mera tid. I 3 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) framkommer det att personalen skall stötta vårdnadshavare. *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) beskriver också samarbetets relevans mellan personalen och till vårdnadshavare som har barn som behöver stöd. Några respondenter uppfattade att specifikt högkänsliga barn kan var i behov av extra stöd.

Sammanfattningsvis avspeglas den relationella pedagogiken i respondenternas uppfattningar av bemötandet och hur en god relation skall byggas upp. Respondenternas uppfattningar om bemötandet och vad som gör en relation god tenderade ibland gå hand i hand med varandra. Respondenterna hade dessutom först gett så uttömmande svar om bemötandet att när frågan om relationen kom var svaren inte lika uttömmande. Däremot framkom olika beskrivningar om hur en god relation är i samband med olika exempel och erfarenheter som de delgav. Begreppet omsorg och anknytning var något som inte benämndes med ord av respondenterna men de diskuterar kring olika aspekter som ingår i både omsorgens och anknytningens betydelse. Vidare diskuterade respondenterna om hur de bemöter högkänsliga barn genom att berätta om olika händelser de har varit med om utan att frågan var direkt riktad.

Olika allmänna uppfattningar om högekänslighet och exempel från vardagliga situationer i arbetet med högekänsliga barn utvecklade ett rikligt datamaterial.

6.1.3 Lärares uppfattningar om verksamhetsmiljön för högekänsliga barn

Sista och tredje forskningsfrågan beskriver hur lärare uppfattar verksamhetsmiljön för högekänsliga barn. Respondenternas uppfattningar har resulterat till huvudkategorierna: (1) *Beaktande verksamhetsmiljö till högekänsliga barn*, (2) *Verksamhetsmiljöns förutsättningar*, (3) *Anpassad pedagogik till högekänsliga barn* och (4) *Atmosfären och stämningen skall vara god*.

Under intervjun delgav respondenterna sina uppfattningar om hur de beaktar verksamhetsmiljön utgående från högekänsliga barn. Några respondenter uppfattade att verksamheten inte anpassas specifikt riktat till högekänsliga barn utan anpassas utgående från de barn som finns i gruppen. Någon respondent berättade att de undviker kösituationer för högekänsliga barn som uppstod efter en erfarenhet som respondenten hade varit med om med ett högekänsligt barn. En annan beskrev att de övar tidsperspektiv med alla barn samt att de leker 15 minuter vid ett ställe och använder sig av avslappnande verksamhet. Någon respondent berättade om hur de har anpassat verksamheten utgående från ett högekänsligt barn som tycker om att dansa och höra på musik och med tanke på det tillämpat mera dans i verksamheten. Respondenternas uppfattningar varierar men de nämner att verksamheten beaktas utgående från vilka barn de har i gruppen och några nämner vad de har beaktat i verksamheten i relation till högekänsliga barn. Respondenternas uppfattningar kopplas till *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) som framhåller att alla barn har rätt att behandlas jämlikt och få det stöd som de behöver i en inkluderande verksamhet. Respondenternas uppfattningar tyder på att de beaktar alla barn, utgår från deras intressen, möjliggör delaktighet och arbetar i en verksamhet som är inkluderande. Respondenternas beskrivningar tyder också på att barnen är delaktiga i verksamheten genom att de påverkar och formar verksamhetens innehåll. Aspelin och Persson (2011) bekräftar också vikten av att få barnen delaktiga i utformningen av verksamheten som beskrivs som ett pedagogiskt tillvägagångssätt i den relationella pedagogiken.

Något som ofta framkom under intervjuerna var smågruppsverksamhet som respondenterna uppfattade som viktigt och användningsbart i verksamhetsmiljön. Smågruppsverksamhet ansågs vara bra för alla barn samt högekänsliga barn. Fördelarna med smågruppsverksamhet uppfattas bland annat att vara att det blir lugnare och tystare, lek i mindre grupper, alla blir sedda och hörda, barnen vågar ta mera plats och främjar att alla barn får det

stöd som de behöver. Smågruppsverksamhet beskrivs vara bra för högekänsliga barn eftersom det motverkar att barnen inte blir för trötta av att ta emot för mycket stimulans. Bruce och Riddersporre (2012) förklarar att barnen skall få utvecklas och stimuleras i den småbarnspedagogiska verksamheten vilket främjas bland annat av att barnen delas in i små grupper. Även *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) beskriver gruppindelning som tillämpningsbart som arbetsmetod i den småbarnspedagogiska verksamheten. Det rådde delade åsikter bland några respondenter om smågrupperna skall vara konstanta eller inte. En respondent uppfattade fördelarna med en konstant grupp leder till trygghet och att barnen börjar våga prata. Liknande resultat hittas av Hagström (2016) som pratar om att barnen blir trygga av att ha samma grupp omkring bordet under måltiden som kan utvecklar att barnen börjar diskutera. En annan uppfattning var att det är bra om det finns till viss del en egenvårdarmodell för att barnen skall kunna ty sig till den personal som de känner starkast för. Den relationella pedagogiken benämner inte egenvårdarmodellen men förespråkar att de kan vara fördelaktigt att den personal som känner barnet bäst välkomnar och bemöter barnet som kommer till småbarnspedagogiken (Hagström 2016).

Många respondenter uppfattade även att det är oerhört viktigt med rutiner och förberedelser till högekänsliga barn för att deras dag skall bli bra. Det framkom också hur rutiner skapar trygghet och att barnen vet vad som förväntas av dem och vad som komma skall. Några uppfattade att det kan vara bra att prata och förbereda extra mycket högekänsliga barn enskilt. Liknande resultat hittas av Hagström (2016) som lyfter fram att barn mår bra av att verksamheten tillämpar rutiner och strukturer. Enligt Riddersporre (2019) blir barnen inom småbarnspedagogiken mycket anpassningsbara till verksamhetsmiljön genom att personalen diskuterar med barnen om regler som finns i verksamheten, ger dem information och förberedelser.

Några respondenter lyfte också fram vikten med att högekänsliga barn skall ha samma platser som är genomtänkta och passande till dem vid till exempel samling och måltiden. Respondentens uppfattning stämmer överens med det Hagström (2016) anser att förutbestämda platser under måltiden leder till en ökad trygghet hos barnen.

Nästan alla respondenter lyfte fram att det behöver finnas flera små rum vid ett daghem eller vid en avdelning som är bra för högekänsliga barn. Det möjliggör att barnen får lugn och ro och leka med en mindre grupp av barn, med en kompis eller ensam. Liknande resultat hittas i tidigare forskning där Durbach (2011) beskriver att högekänsliga barn gärna leker med några enstaka barn eller bara med ett annat barn.

Resultatet visar att samtliga respondenter var eniga om att högkänsliga barn är ljudkänsliga. Flera respondenter redogjorde för att det beaktas i verksamhetsmiljön genom att de försöker hålla ned ljudvolymen, ha dämpade ljudskivor och ha ljudisolerade dörrar och skjutdörrar för att kunna avgränsa rummen. Likande resultat lyfter också Bruce och Riddersporre (2012) fram att det är fördelaktigt att ljudvolymen tonas ned i verksamheten som möjliggör att barnen lär sig och utvecklas. Vidare bekräftar Aron och Aron (1997) att ljud är något som högkänsliga individer är känsliga för.

Några respondenter beskrev även hur de beaktar högkänsliga barn och genom att ha det estetiskt lugnt på avdelningen medan några uppfattar att det inte är specifikt riktat mot högkänsliga barn utan till alla barn. Någon respondent resonerade kring att det vore bra att beakta visuella intryck men att de inte har gjort det. Detta eftersom det också finns fördelar med att till exempel ha upp alster på väggarna som i sin tur skapar diskussioner. Respondenten lyfte även fram att alla alster inte byts ut för ofta utan får vara upp en längre tid. Respondenternas uppfattningar stämmer överens med tidigare forskning. Även Grimen och Diseth (2016) redogör för att högkänsliga individer reagerar på estetiska intryck. Vidare påverkas de av inslag som finns i omgivningen och av förändringar enligt Aron och Aron (1997). Med tanke på det är det fördelaktigt att olika alster inte byts för ofta eftersom högkänsliga barn reagerar på förändringar.

Vidare har någon respondent den erfarenheten från ett högkänsligt barn som tyckte mycket om att vara ute och hur de efter det styrde om verksamheten och började vara mycket i mulleskogen. Respondenten uppfattade att det inte var något bekymmer då det högkänsliga barnet fick vara ute i naturen. En intressant uppfattning som respondenten lyfte fram, har däremot inte hittat någon forskning om högkänsliga barn och naturen.

Respondenterna delgav däremot olika uppfattningar när de fick frågan om hur de anpassar pedagogiken utgående från högkänsliga barn. Några uppfattade att pedagogiken inte anpassas specifikt utgående från högkänsliga barn utan att den är samma till alla eller anpassat utgående från barnet i fråga och barngruppen. Det innebär att pedagogiken varierar beroende på den barngrupp som finns och enligt deras behov. Någon respondent förklarade också att alla har rätt till det stöd de behöver, få utmaningar, öva på att prata i mindre grupper i tur och ordning, möjliggöra delaktighet och lämna utrymme för tid att fundera eftersom högkänsliga barn tänker djupt på olika saker. Anser att det är fördelaktigt att respondenten beaktar högkänsliga barn och ger utrymme för tid med tanke på deras djupa bearbetning. Även *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) betonar det respondenterna lyfter fram såsom delaktighet och stödja barnen i en inkluderande verksamhet. Vidare uppfattades det att

baren skall bemötas sensitivt och personalen skall se dem och ge bekräftelse som gör att de känner sig delaktiga. Noterar också hur respondenterna utgår från barnets bästa i alla avseenden och framkommer också vid deras uppfattningar om hur verksamhetsmiljön skall beaktas samt pedagogiken som också *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (2018) beskriver.

Avslutningsvis var respondenterna eniga om att atmosfären och stämningen i verksamhetsmiljön skall vara lugn med tanke på högkänsliga barn. Vidare skall den vara en positiv, trygg, tillåtande, hjärtlig och det skall vara en gemytlig stämning i verksamheten. Respondenterna lyfte fram att de använder sig av humor, glädje och att barnen skall känna sig omtäckta. Liknande resultat beskriver Vlasov m.fl. (2019) att atmosfären behöver vara god i verksamhetsmiljön genom goda relationer mellan barnen och personalen. Relationen grundar sig bland annat på respekt, beröring, positiv respons och hjärtlighet. Några respondenter lyfte också fram hur viktigt det är att personalen trivs med varandra som leder till att också barnen trivs. Vidare uppfattade några respondenter att om personalen inte trivs med varandra och om samarbetet inte fungerar känner barnen också det. Resultatet stämmer överens med det Grimen och Diseth (2016) beskriver om högkänsliga individer som lyhörda och påverkbara av andra individers humör. Vlasov m.fl. (2019) understöder också respondenternas uppfattning om att personalen behöver kunna samarbeta.

I efterhand kan jag konstatera att respondenternas uppfattningar om bemötandet och verksamhetsmiljön tenderade gå in i varandra. För att uppfattningarna inte skall överlappa varandra har kategorier skapats i relation till olika frågeställning där uppfattningarna framkom starkare. Däremot har respondenterna delgett djupa, uttömmande och beskrivande svar till intervjufrågorna under intervjuerna som gjort att mina tre forskningsfrågor har besvarats.

6.2 Metoddiskussion

Forskningsansatsen fenomenografi som har valts strävar efter att forskaren skall förstå respondenternas olika sätt att uppfatta de fenomen hen avser undersöka (Alexandersson, 1994). I denna undersökning har jag som forskare strävat till att förstå hur respondenterna uppfattar högkänslighet hos barn för att kunna kategorisera uppfattningarna. Vidare önskar jag förstå hur respondenterna uppfattar att bemötandet samt verksamhetsmiljön skall vara utgående från högkänsliga barn. Respondenternas uppfattningar är relevanta eftersom de kan bidra till utökade kunskaper och förståelse till andra som arbetar inom småbarnspedagogiken. Genom att intervjuer har tillämpats för att samla in data har jag fått insikter i respondenternas olika

uppfattningar beträffande högekänslighet hos barn. Alexandersson (1994) lyfter fram att vid undersökningar som har en fenomenografisk karaktär är datainsamlingsmetoden vanligtvis intervjuer. Forskningsansatsen och datainsamlingsmetoden som har använts bedöms som ändamålsenliga för undersökningen. Undersökningens resultat tyder också på att intervju som metod har varit ändamålsenlig eftersom jag med hjälp av intervjuerna kan lyfta fram respondenternas betydelsefulla uppfattningar som bidrar till en utökad och fördjupad kunskap och förståelse om temat. Respondenternas olika uppfattningar som de har delgett belyser undersökningens datamaterial och avhandlingens resultat samt utvecklade svar till avhandlingens tre forskningsfrågor. Vidare har respondenternas uppfattningar analyserats och bearbetats utgående från Dahlgren och Fallsbergs (1991) fenomenografiska dataanalys. Valet av respondenter har varit avgörande för undersökningens resultat eftersom de besitter erfarenheter om fenomenen som undersöks. Samtliga respondenter har fått likadana och öppna intervjufrågor som resulterade till att respondenterna besvarade intervjufrågorna nyanserat utgående från deras egna uppfattningar. Undersökningens datamaterial blev omfångsrikt trots att intervjupersonerna enbart var sju till antal. Avhandlingens resultat lyfter fram respondenternas olika och varierande uppfattningar om bland annat högekänslighet hos barn.

Alexandersson (1994) förklarar att i samband med att individer får ökade kunskaper om ett fenomen leder det till att deras uppfattningar även ändras. Fördelen med de respondenter som valts ut till denna undersökning är att de besitter erfarenhet om fenomen som undersöks. Det betyder givetvis att deras uppfattningar kan ändras när de får utökade kunskaper och erfarenheter, däremot leder deras erfarenheter till att de kan bilda sig en uppfattning om högekänslighet hos barn. Även Alexandersson (1994) anser att det är en god förutsättning när respondenterna har en uppfattning om fenomenet forskaren undersöker för att överhuvudtaget kunna berätta om hur fenomenet är funtad. Vidare ger fenomenografin inte en bild om hur fenomenet som undersöks är i verkligheten utan lyfter enbart hur individer uppfattar företeelsen (Larsson, 1986). Med tanke på det saknas insikter om hur fenomenen är i verkligheten utan beskriver enbart individens olika uppfattningar om de fenomen som undersöks vilket är främst framträdande. För att få reda på hur högekänsliga barn har det i vardagen inom småbarnspedagogiken skulle observation varit ett bra alternativ. Tyvärr har observation inte varit tillämpningsbart med tanke på den rådande pandemin som pågår och därmed är det inte möjligt eller tillåtet att besök olika daghem. Det skulle ändå varit givande att använda sig av observation som datainsamlingsmetod för att få insikter i hur arbetet med högekänsliga barn sammanfaller i praktiken och vardagen inom småbarnspedagogiken. Genom att observera kunde jag ha fått ta del av hur högekänsliga barn bemöts samt hur verksamheten tillämpas

utgående från dem. Anser ändå att observationen skulle behövt kompletteras med intervjuer för att få reda på hur respondenterna uppfattar högkänslighet hos barn.

Däremot kunde det ha varit intressant att se om resultatet skulle ha blivit det samma om undersökningen hade tillämpats i flera olika kommuner trots att jag inte är ute efter att generalisera datamaterialet. Inledningsvis var tanken att jag skulle använt både kvalitativa och kvantitativa metoder genom att både använda mig av intervjuer och enkäter som datainsamlingsmetoder till en större population utspridd i Svenskfinland. Det är dock ingen enkel process att finna erfarna lärare som känner till begreppet och har erfarenheter med att arbeta med högkänsliga barn. Efter ett övervägande samt för att avgränsa avhandlingen fattade jag beslutet att intervjua lärare inom småbarnspedagogiken som besitter erfarenhet av att arbeta med högkänsliga barn genom ett riktat urval. Det är viktigt eftersom deras kunskaper och erfarenheter är värdefulla och ger ett mervärde i resultatet som i sin tur kan stödja andra i arbetet med högkänsliga barn. Anser att det inte är relevant att intervjua lärare som eventuellt inte känner till fenomenet eller saknar kunskaper om temat. Även Alexandersson (1994) bekräftar vikten med att inkludera respondenter i undersökningen som både har kännedom och erfarenhet om de fenomen forskaren undersöker som gör att de också kan skapa sig uppfattningar om fenomenen. Med tanke på det har respondenter som valts ut till intervjun flera års arbetserfarenheter och genom den erfarenhet som de besitter har de hunnit bilda sig uppfattningar om fenomenen som undersöks eftersom de har arbetat med högkänsliga barn. Deras erfarenheter bildar nyanserade uppfattningar med tanke på att de har olika erfarenheter, värderingar, arbetar vid olika arbetsplatser och har olika utbildningar trots att de alla arbetar som lärare inom småbarnspedagogiken.

Vidare lyfter Alexandersson (1994) fram att forskarens givna uppfattningar inte får påverka resultatet när hen analyserar och tolkar datamaterialet. Mot denna bakgrund har jag varit konsekvent och lagt ned tid, själ och hjärta i att försöka förstå respondenternas uppfattningar. Det innebär att mina egna förutbestämda uppfattningar har lagts till sidan och jag har enbart fokuserat på respondenternas uppfattningar för att kunna kategorisera och urskilja de väsentligaste uppfattningarna som framkommit under intervjuerna. Det har jag gjort genom att grundligt läsa igenom datamaterialet och understrucka vilka uppfattningar som har varit framträdande och väsentliga avsiktligt för att mina tre forskningsfrågor skall kunna ges svar på.

Alla intervjuer spelades in vilket var fördelaktigt eftersom jag kunde höra på det respondenterna berättade och det hjälpte mig även i arbetet med att utföra en grundlig transkribering. Bell (2006) diskuterar angående om att respondenterna inte vågar vara ärliga i

de svar som de ger när de medverkar i en intervju som ljud inspelas. Trots att Bell påpekar att respondenternas ärliga svar kan påverkas av att intervjun inspelas upplevde jag att de gav ärliga och raka svar som inte förskönades utan gav ett skeende av hur det kan vara inom småbarnspedagogiken. Jag noterade också hur respondenterna började reflektera över olika aspekter under intervjun som de ärligt berättade att de till exempel inte beaktat eller tänkt på i relation till högkänsliga barn. Jag ställer mig också frågande till om de virtuella intervjuerna eventuellt medförde att intervjuerna kändes så avspända?

Kategorierna som framkommer i avhandlingens resultat del avspeglar respondenternas varierande och olika uppfattningar om undersökningens aktuella tema med både huvud- och underkategorier (läs kapitel 5 och 6.2). Utmaningen har varit att lyfta fram alla olika uppfattningar med tanke på att de är jämbördiga. Avsikten med undersökningen är att kunna bidra till utökade och fördjupade kunskaper om högkänslighet hos barn, bemötande till högkänsliga barn och hur verksamheten kan tillämpas utgående från högkänsliga barn inom småbarnspedagogiken. Jag anser att avhandlingens resultatdel är gynnsam som kan ge personalen inom småbarnspedagogiken som arbetar med högkänsliga barn utökade kunskaper och nya insikter samt perspektiv.

6.3 Förslag på vidare forskning

Något jag har begrundat och lämnat att reflektera över efter analysen av datamaterialet är hur flera av respondenterna som jag intervjuade uttryckte att de skulle vilja ha mer kunskap om högkänslighet och bemötandet till högkänsliga barn. Respondenterna nämnde högkänslighet som ett nytt fenomen och att de har under de senaste tio åren börjat bekanta sig med begreppet. Vidare uppfattade respondenterna att personalen inom småbarnspedagogik och förskola inte har tillräckliga kunskaper om fenomenet. En av anledningarna till att jag har valt att skriva denna avhandling om högkänslighet hos barn är för att lyfta fram att personlighetsdraget faktiskt finns och existerar både i samhället och inom småbarnspedagogiken. Högkänsliga barn och individer finns överallt i vårt samhälle.

Är det ett slumpmässigt antagande respondenterna har eller behöver personalen inom småbarnspedagogiken mera kunskap om högkänslighet? Enligt respondenternas uppfattningar saknas kunskap om fenomenet och vidare forskning kunde kartlägga en större population angående hur personalens kunskaper om högkänslighet är inom småbarnspedagogiken i Finland. Vidare kan framtida forskning även utreda om personalen inom småbarnspedagogiken

är i behov av utökade kunskaper om högekänslighet hos barn genom både kvalitativa och kvantitativa undersökningar. Flera av respondenterna lyfte fram hur personalen inom småbarnspedagogiken har en stödjande roll till vårdnadshavare vars barn är högekänsliga så även ur det perspektivet är det relevant att personalen besitter kunskaper. Några respondenter beskrev hur vårdnadshavare inte är medvetna om deras barn är högekänsliga och kan sakna kunskaper om personlighetsdraget. Tidigare forskning stödjer respondenternas utsagor. Durbach (2011) anser att forskningen om högekänslighet hos barn är i underkant. Det i sin tur leder till att barnen kan missuppfattas eller kan påverka att de får en felaktig diagnos. Mot denna bakgrund tyder Durbachs konstaterande på att det inte finns tillräckliga kunskaper om högekänslighet. Det framkom också i undersökningen hur några respondenter hävdade att högekänslighet kan förväxlas med någon diagnos som till exempel ADHD, Asperger eller Autism. Vidare kan jag konstatera att forskningen om högekänslighet hos barn är outforskad och därför finns belägg för att framtida forskning ytterligare kunde undersöka högekänslighet hos barn.

6.4 Slutord

I denna avhandling framkommer det tydligt hur den relationella pedagogiken, tidigare forskning, teorier och respondenternas uppfattningar stödjer varandra i de flesta avseenden. Tidigare forskning beskriver att kunskapen om högekänslighet hos barn är otillräcklig (Durbach, 2011). Respondenterna uppfattade fenomenet som nytt men trots detta uppfattade de ändå att högekänsliga barn finns i alla barngrupper inom småbarnspedagogiken. Efter undersökningen kan jag konstatera att personalen inom småbarnspedagogiken får tänka lite extra över hur och på vilket sätt de bemöter högekänsliga barn samt hur de skall forma verksamheten utgående från dem. Respondenterna uppfattar att högekänsliga barn skall bemötas varsamt och försiktigt. Vidare uppfattas högekänsliga barn ha behov av att tillgodoses med tid eftersom de processar omgivningen och info djupt vilket även Aron, Aron och Jagiellowicz (2012) understryker. Respondenterna uppfattar även att barnen mår bra av att få vara i lugn och ro och leka med en mindre grupp av barn. Durbach (2011) lyfter också fram att högekänsliga barns välbefinnande stärks av att de får frånskilja sig från omgivningen som är en förebyggande åtgärd i de situationer när de blir överstimulerade. Dessutom uppfattade respondenterna att högekänsliga barn föredrar att leka med några få barn som också stöds av Durbach (2011). Mot denna bakgrund är det därför fördelaktigt när verksamhetsmiljön har flera mindre rum som möjliggör

en lugnare miljö. Smågruppverksamhet uppfattas vara en viktig arbetsmetod till alla barn men framför allt till högkänsliga barn.

Respondenternas uppfattningar som de delgav under intervjuerna gav svar på mina tre forskningsfrågor samt syftet med avhandlingen. Undersökningens datamaterial består av sju respondenter som har delgett sina uppfattningar om högkänslighet hos barn och hur bemötandet samt verksamheten tillämpas utgående från högkänsliga barn. Respondenternas olika uppfattningar har kategoriserats med huvud- och underkategorier i resultatkapitlet. Vidare har även nya tankar väcktes hos mig under avhandlingens process eftersom samtliga respondenter uppfattade att personalen inom småbarnspedagogiken inte besitter tillräckliga kunskaper om högkänslighet. Respondenterna önskade även få mera kunskap om högkänslighet hos barn genom till exempel kurser och fortbildningar. Det har fått mig att reflektera i ett bredare perspektiv, hur ser det egentligen ut inom småbarnspedagogiken i Finland? Har personalen kännedom om högkänslighet hos barn? Enligt Durbach (2011) är det en viktig förutsättning att högkänsliga barn bemöts av personal som förstår och som känner till personlighetsdraget för att kunna ge dem det stöd som de behöver. Det leder i sin tur till goda förutsättning för att de skall må bra. Framtida forskning kunde därför undersöka personalens generella kunskaper om fenomenet inom småbarnspedagogiken i Finland.

Resultatdelen i avhandlingen kan eventuellt varit annorlunda generellt sätt om jag inte hade gjort ett riktat urval av respondenter. Högkänslighet är inget nytt begrepp för respondenterna som medverkade i undersökningen utan de är införstådda i vad högkänslighet hos barn är. Det innebär att respondenternas kunskaper och erfarenheter har påverkat resultatet.

Med tanke på att avhandlingens övergripande huvudtema är att behandla högkänslighet hos barn avrundas avhandlingen med att citera ett högkänsligt barn som beskriver med egna ord hur det känns att vara högkänslig ur ett barnperspektiv.

”Varför är jag annorlunda, har jag en sjukdom, vad är det för fel på mig? Jag vill inte vara högkänslig men jag tror att många andra är det också utan att de vet om det. Jag måste nog bara lära mig att leva med det hela livet ut, det gör mig till den jag är fast det kan vara jobbigt som då jag ser hur andra mår dåligt börjar jag också må dåligt. Jag kan inte göra något åt att jag känner så med andra, det är sådan jag är”.

Citat från ett högkänsligt barn.

Referenser

- Acevedo, B. P., Aron, E. N., Aron, A., Sangster, M. D., Collins, N., & Brown, L. L. (2014). The highly sensitive brain: an fMRI study of sensory processing sensitivity and response to others' emotions. *Brain and behavior*, 4(4), s. 580–594. DOI: 10.1002/brb3.242
- Alexandersson, M. (1994). *Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus*. I Starrin, B., & Svensson, P-G. (Red.). (1994) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Aron, E. N., & Aron, A. (1997). Sensory-processing sensitivity and its relation to introversion and emotionality. *Journal of personality and social psychology*, 73(2), s. 345. DOI: 10.1037/0022-3514.73.2.345
- Aron, E. N. (2004). Revisiting Jung's concept of innate sensitiveness. *Journal of Analytical Psychology*, 49(3), s. 337–367. DOI: 10.1111/j.1465-5922.2004.00465.x
- Aron, E. N. (2006). The clinical implications of Jung's concept of sensitiveness. *Journal of Jungian Theory and Practice*, 8(2), s. 11–43. Hämtad 20.20.2020 från: <https://scottbarrykaufman.com/wp-content/uploads/2015/05/JungV8N2p11-44.pdf>
- Aron, E. N., Aron, A., & Jagiellowicz, J. (2012). Sensory processing sensitivity: A review in the light of the evolution of biological responsivity. *Personality and Social Psychology Review*, 16(3), s. 262–282. DOI: 10.1177/1088868311434213
- Aspelin, J., & Persson, S. (2011). *Om relationell pedagogik*. Malmö: Gleerups.
- Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Bruce, B., & Riddersporre, B., (2012). *Kärnämnen i förskolan: nycklar till livslångt lärande*. Stockholm: Natur och kultur.
- Chipumbu Havelius, A. (Red.). (2017). *Lågaffektivt bemötande*. Lund: Studentlitteratur.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlbeck, P., & Westlund, K. (2019). *Relationell pedagogik-i teori och praktik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

- Dahlgren, L.O. & Johansson, K. (2009). *Fenomenografi*. I Fejes, A. & Thornberg, R. (Red). (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Dahlgren, L.O. & Johansson, K. (2015). *Fenomenografi*. I Fejes, A. & Thornberg, R. (Red). (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Dahlgren, L.O. & Johansson, K. (2019). *Fenomenografi*. I Fejes, A. & Thornberg, R. (Red). (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. Andra Upplagan. Malmö: Gleerup.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Durbach, L. M. (2011). *The use of interactive stories to deal with awareness of high sensitivity in middle childhood* (Doctoral dissertation, North-West University). Hämtad 15.1.2021 från: <http://hdl.handle.net/10394/6951>
- Fejes, A. & Thornberg, R. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. Andra upplagan. Stockholm: Liber.
- Finlands grundlag. (1999). *Finlex*. Hämtad 23.03.2021 från: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Forskningsetiska delegationen. (2019). *Etiska principer för humanforskning och etikprövning inom humanvetenskaperna i Finland*. Hämtad 4.5.2021 från: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioidin_ohje_2019.pdf?_ga=2.204263696.1478084308.1602522776-1621351759.1602522776
- Grimen, H. L., & Diseth, Å. (2016). Sensory processing sensitivity: Factors of the highly sensitive person scale and their relationships to personality and subjective health complaints. *Comprehensive Psychology*, 5, s. 1–10. DOI: 10.1177/2165222816660077
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher–child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child development*, 72(2), s. 625–638. DOI: 10.1111/1467-8624.00301
- Hejlskov Elvén, B., & Edfelt, D. (2017). *Beteendeproblem i förskolan: om lågaffektivt bemötande*. Första utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur.

- HSP Suomi ry. (2021). *Kriterier för högkänslighet*. Hämtad 12.12.2020 från: <https://www.erityisherkat.fi/pa-svenska/hogkanslighet/kriterier-for-hogkanslighet/>
- HSP Suomi ry. (2021). *Högkänslighet*. Hämtad 12.12.2020 från: <https://www.erityisherkat.fi/pa-svenska/hogkanslighet/>
- HSP Suomi ry. (2021). *Föreningen*. Hämtad 12.12.2020 från: <https://www.erityisherkat.fi/pa-svenska/foreningen/>
- Jakobsson, I. L., & Nilsson, I. (2019). *Specialpedagogik och funktionsvariationer: att möta barn och unga med funktionsnedsättningar i en utvecklande lärmiljö*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Juul J., & Helle, J. (2009). *Relationskomptens i pedagogernas värld*. Andra upplagan. Stockholm: Liber.
- Konrad, S., & Herzberg, P. Y. (2017). Psychometric properties and validation of a german high sensitive person scale (HSPS-G). *European Journal of Psychological Assessment*, s.1–15. DOI: 10.1027/1015-5759/a000411
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Lagen om småbarnspedagogik. (2018). *Finlex*. Hämtad 22.03.2021 från: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180540>
- Larsen, A. K. (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerup.
- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys-exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lionetti, F., Aron, A., Aron, E. N., Burns, G. L., Jagiellowicz, J., & Pluess, M. (2018). Dandelions, tulips and orchids: Evidence for the existence of low-sensitive, medium-sensitive and high-sensitive individuals. *Translational psychiatry*, 8(1), s. 1–11. Hämtad 17.12.2020 från: <https://www.nature.com/articles/s41398-017-0090-6>
- Marton, F., & Booth, S. (1997). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Noddings, N. (2012). The caring relation in teaching. *Oxford review of education*, 38(6), s. 771–781. DOI: 10.1080/03054985.2012.745047

- Papatheodorou, T., & Moyles, J. (2009). *Learning together in the early years: Exploring relational pedagogy*. Routledge.
- Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Reich, L. R., Broman, I. T., & Roth, A. C. V. (2017). *Professionell yrkesutövning i förskola: kontinuitet och förändring*. Lund: Studentlitteratur.
- Renblad, K., & Brodin, J. (2014). *Behövs specialpedagoger i förskolan?* Socialmedicinsk Tidskrift, 91(4), s. 384–390. Hämtad 23.3.2021 från: <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A762693&dswid=723>
- Riddersporre, B., & Bruce, B. (Red.). (2016). *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Rye., H & Hundevadt (1995). I Eck, O.R., & Rognhaug, B. (Red.). (1995). *Specialpedagogik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Stier, J., & Riddersporre, B. (2019). *Interkulturellt arbete i förskolan med läroplanen som grund*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Tjora, A. (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap: kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J., & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Uljens, M. (1989). *Fenomenografi-forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsstyrelsen. (2018). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. Hämtad 17.12.2020 från: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna-for-planen-for-smabarnspedagogik-2018_0.pdf
- Vasabladet, Löwenfeldt, J. (2016). *Högekänsliga barn känner mer*.
- Vibeke Fleischer, A. (2020). *Jag vill inte till skolan: om problematisk skolfrånvaro hos barn och unga*. Lund: Studentlitteratur.
- Vlasov, J., Salminen, J., Reppo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S., & Sulonen H. (3:2019). *Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet*. Hämtad 2.05.2021 från https://karvi.fi/app/uploads/2019/02/KARVI_3_2019_web.pdf

- Von Wright, M. (2002). *Det relationella perspektivets utmaning: En personlig betraktelse*. I Att arbeta med särskilt stöd: några perspektiv, s. 9–20. Stockholm: Skolverket. Hämtad 15.12.2020 från: <http://esh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1260832&dswid=952>
- Wolf, M., Van Doorn, G. S., & Weissing, F. J. (2008). Evolutionary emergence of responsive and unresponsive personalities. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *105*(41), 15825–15830. DOI: 10.1073/pnas.0805473105

Bilaga 1: Information som delgavs till respondenterna innan intervjun

Syftet med undersökningen är att utforska hur lärare inom småbarnspedagogiken uppfattar högkänslighet hos barn. Vidare är jag intresserad av att förstå vilka uppfattningar lärarna inom småbarnspedagogikens har om bemötandet samt verksamhetsmiljön i relation till högkänsliga barn inom småbarnspedagogiken. När avhandlingen är giltig kommer allt datamaterial som samlats in från intervjuerna att raderas. Efter att avhandlingen är giltig publiceras den elektroniskt i akademins publikationsdatabas (Doria). Du medverkar under anonyma förhållanden i denna undersökning. Intervjufrågorna behöver inte besvaras med fina ordformuleringar utan delge i stället dina erfarenheter, känslor och uppfattningar från vardagen inom småbarnspedagogiken som är mycket betydelsefulla för undersökningen. Vill ännu kontrollera ditt godkännande till att intervjun blir inspelad och om vi kan ha på kamerorna för att se varandra under intervjun. Tack för att ditt medverkande och för att du delger med dig betydelsefull kunskap!

Intervjufrågor till lärarna inom småbarnspedagogiken

INLEDANDE FRÅGOR OM RESPONDENTERNA

1. Hur länge har du arbetat som lärare inom småbarnspedagogiken?
2. Vilken utbildning har du?

UPPFATTNINGAR OM HÖGKÄNSLIGHET

3. Kan du beskriva hur du uppfattar högkänslighet?
4. Berätta om dina erfarenheter av att arbeta med högkänsliga barn.
5. Har du några tankar kring varför det kan vara bra att känna till högkänslighet hos barn när du arbetar som lärare inom småbarnspedagogiken/förskola?
6. Hur vanligt upplever du att högkänslighet är hos barn inom småbarnspedagogiken?
7. Kan du beskriva vilka kännetecken högkänsliga barn kan ha.
8. Vilka utmaningar har du stött på samt och vad har varit berikande i arbetet med högkänsliga barn?
9. Uppfattar du att personalen inom småbarnspedagogiken överlag besitter tillräckliga kunskaper om högkänslighet?
10. Har du förslag eller idéer över hur kunskap om högkänslighet till personalen kunde tillämpas inom småbarnspedagogiken?
11. Kan du berätta hur du kan stödja vårdnadshavare som har högkänsliga barn?

BEMÖTANDE

12. Kan du berätta om hur du bemöter högkänsliga barn och vad som är viktigt att tänka på när du bemöter högkänsliga barn?
13. Berätta om dina erfarenheter gällande bemötandet av högkänsliga barn.
14. Vilka tankar har du om relationen mellan dig och högkänsliga barn?
  - a. Vad är viktigt att tänka på?
  - b. Har du tankar om hur en god relation byggs upp eller tankar om vad som gör relationen svår?
15. Kan du beskriva hur du brukar gå tillväga vid utmanande beteende hos högkänsliga barn? Beskriv gärna med konkreta exempel om olika utmanande beteenden som kan förekomma och hur du brukar gå tillväga.
16. Uppfattar du att högkänsliga barns behov är annorlunda i jämförelse med barn som inte är högkänsliga? Beskriv dina resonemang.
17. Vad skulle du vilja ha mera kunskap om angående bemötandet av högkänsliga barn?

VERKSAMHETSMILJÖN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

18. Uppfattar du att högkänsliga barn behöver få längre inskolning jämfört med de barn som inte är högkänsliga?
  - a. Precisera ditt svar
19. Hur uppfattar du att ni beaktar verksamhetsmiljön utgående från högkänsliga barn? Vad tänker ni på i beaktande till verksamhetsmiljön utgående från högkänsliga barn?
  - a. Kan du ge konkreta exempel över hur ni beaktar till exempel ljud- och synintryck, rutiner, förberedelser och smågruppsindelning.
  - b. Har du tankar om hur du/ni anpassar pedagogiken?
20. Beskriv vad du tänker om förberedelser, rutiner och sinnesintryck i arbetet med högkänsliga barn?
  - a. Vad har de för betydelse för högkänsliga barn?
21. Beskriv hur du upplever att atmosfären/stämningen skall vara i verksamhetsmiljön när du arbetar med högkänsliga barn?

Har du några frågor eller något som du ännu vill tillägga angående högkänslighet hos barn?